

Anni Ala-Piirto

HARRASTAJATEATTERISSA TOIMIVIEN TIEDONHANKINTA JA TARPEET

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta

Pro gradu -tutkielma

huhtikuu 2019

TIIVISTELMÄ

Ala-Piirto Anni: Harrastajateatterissa toimivien tiedonhankinta ja tarpeet
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Informaatiotutkimus ja interaktiivinen media
huhtikuu 2019

Harrastajateattereissa toimimiseen kuuluu monipuolisesti erilaisia tehtäviä ja toimijuusrooleja. Harrastajateattereista löytyviä eri toimijuuksia ovat esimerkiksi näyttelijä, lavastaja, ohjaaja, käsikirjoittaja, tanssija ja tuottaja. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan näitä kaikkia ja muita esiinnousseita toimijuuksia ja niiden harrastamiseen liittyvää tiedonhankintakäyttäytymistä. Tutkimuksen painopisteitä ovat harrastukseen liittyvä tiedonhankinta ja siinä käytetyt lähteet ja kanavat, lähteiden ja kanavien valintaan liittyvät kriteerit sekä tiedonhankintaan liittyvät esteet ja ongelmat.

Tutkimus on toteutettu teemahaastatteluina syksyn 2016 ja kevään 2017 aikana. Haastateltavia valikoitui yhteensä kymmenen kolmesta tamperelaisesta harrastajateatterista. Haastateltavia rekrytoitiin Ylioppilasteatterin jäsenien sähköpostilistan kautta sekä henkilökohtaisten kontaktien kautta. Haasteltavien valinnan kriteereinä olivat vähintään kahden vuoden harrastustausta sekä se, ettei teatterissa toimimista saatu palkkatuloja. Haastattelun lisäksi haastateltavilla toteutettiin Sonnewaldin informaatiohorisonttikarttaan perustuva tehtävä käytetyistä tiedonlähteistä. Teoreettisen viitekehyksen muodostavat Stebbinsin Serious Leisure -konsepti sekä Savolaisen arkielämän tiedonhankinnan malli.

Tutkimuksen tulokset ovat samansuuntaisia aiempien teatteriammattilaisten parissa toteutettujen tutkimusten tulosten kanssa. Harrastajat ja ammattilaiset turvautuvat ensimmäisenä henkilölähteiden puoleen ja erityisesti oman ryhmän harrastajakaverin tai työkaverin puoleen. Henkilölähteiden lisäksi erityisesti näyttelijät käyttivät käsikirjoitusta niin tiedonlähteenä kuin inspiraationlähteenäkin. Kriteereinä näihin valintoihin toimivat helppo saavutettavuus sekä saadun tiedon luotettavuus. Lähteiden ja kanavien valintaa ohjasivat myös yleisemmällä tasolla lähteiden helppo saavutettavuus sekä luotettavuus. Muita merkittäviä kriteereitä olivat tiedon nopea saatavuus sekä tiedon saaminen tiiviissä paketissa. Tiedonhankinnassa koettiin vain vähän esteitä tai ongelmia. Suurimmaksi ongelmaksi muodostuivat usein ajankäyttö sekä tiedonhankinnan rajaaminen.

Avainsanat: Tiedonhankintakäyttäytyminen, tiedonlähteet, tiedonhankinnan kanavat, arkielämän tiedonhankinta, vakava harrastus

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLLYS

| | | |
|-------|---------------------------------------------------------------------------|----|
| 1 | JOHDANTO | 1 |
| 2 | TIEDONHANKINTATUTKIMUKSEN TEORIAA | 4 |
| 2.1 | Tiedonhankintatutkimus ja siihen liittyvät käsitteet | 4 |
| 2.1.1 | Tiedonhankinta | 5 |
| 2.1.2 | Tiedonlähteet, tiedonhankinnan kanavat, tiedontarve ja tiedonkäyttö | 6 |
| 2.1.3 | Informaatiohorisontti | 8 |
| 2.2 | Arkielämän tiedonhankinta ja tutkimus | 9 |
| 2.3 | Savolaisen arkielämän tiedonhankinnan malli | 10 |
| 2.4 | Serious Leisure, eli vakava harrastus | 12 |
| 3 | AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA | 19 |
| 3.1 | Teatteriammattilaisten tiedonhankinnan tutkimuksia | 19 |
| 3.2 | Erilaisten harrastajien tiedonhankinnan tutkimuksia | 25 |
| 4 | HARRASTAJATEATTERITOIMINTA | 34 |
| 4.1 | Harrastajateatterit Suomessa | 34 |
| 4.2 | Sinivuori ja harrastuksen motiivit | 35 |
| 5 | TUTKIMUKSEN TOTEUTUS | 37 |
| 5.1 | Tutkimusmenetelmän valinta | 37 |
| 5.2 | Tutkittavien harrastajateatterit | 38 |
| 5.3 | Laadullinen menetelmä | 39 |
| 5.4 | Teemahaastattelu | 41 |
| 5.1 | Tehtävän teko | 44 |
| 5.2 | Aineiston käsittely | 45 |
| 6 | TUTKIMUKSEN TOTEUTUS | 49 |
| 6.1 | Harrastajien taustat | 49 |
| 6.2 | Harrastajien tiedon- ja tuenttarpeet | 50 |
| 6.2.1 | Orientoivaa ja sattumanvaraista tietoa | 52 |
| 6.2.2 | Tiedontarpeet ja käytetyt lähteet ja kanavat | 53 |
| 6.2.3 | Valmistautuminen näytelmäprosessiin | 61 |
| 6.3 | Lähteiden ja kanavien valinnan kriteerit | 64 |
| 6.4 | Tiedonhankinnan merkitys | 67 |
| 6.5 | Tiedonhankinnan esteet ja ongelmat | 68 |
| 7 | YHTEENVETO | 72 |
| 7.1 | Tulokset suhteessa aiempaan tutkimukseen | 72 |
| 7.1.1 | Toimijuusroolin vaikutus tiedonhankintaan | 74 |
| 7.1.2 | Mistä ja miten tietoa hankintaan | 78 |
| 7.1.3 | Lähteiden ja kanavien valinnan kriteerit | 80 |
| 7.1.4 | Ongelmat ja esteet tiedonhankinnassa | 81 |
| 7.2 | Tutkimuksen teon haasteet ja jatkotutkimus | 81 |
| 7.3 | Johtopäätökset | 84 |
| | LÄHTEET | 86 |
| | LIITE 1: HAASTATTELUN SAATEKIRJE | 91 |

| | |
|--------------------------------------|----|
| LIITE 2: HAASTATTELUKYSYMYKSET | 92 |
|--------------------------------------|----|

1 JOHDANTO

Tutkimuksessa tarkastellaan harrastajateattereissa erilaisissa toimijuusrooleissa toimivia harrastajia ja heidän tiedonhankintakäyttäytymistään. Tutkimuksessa keskitytään kaikkiin harrastajateattereissa oleviin harrastustoimijuuksiin ja näissä toimijuuksissa toimivien harrastajien tiedonhankinnan tarpeisiin ja tapoihin. Harrastajateattereissa usein harrastajien toimijuudet eivät rajoitu pelkästään näyttelemiseen, puvustamiseen, maskeeraamiseen tai johonkin muuhun vastaavaan yhteen toimijuuteen/rooliin. Teatterien pienen budjetin ja talkoohengen mukaisesti, melkein kaikki osallistuvat kykyjensä mukaan erilaisiin tehtäviin, joten olisi rajoittavaa tutkia vain harrastajanäyttelijöiden tiedonhankintaa. Tutkielmani aiheen valinta perustuu hyvin pitkälti omaan aiempaan opiskelutaustaan, mielenkiinnon kohteisiin ja osaamiseen. Harrastajateattereissa olen ollut mukana 20 vuotta, joten aihe kiinnostaa minua myös oman harrastustaustani vuoksi. Aihe on mielenkiintoinen myös siksi, että harrastajateattereihin liittyvää tutkimusta on tehty hyvin vähän muillakaan aloilla. Kuitenkin aiemmat tutkimukset harrastajateattereista ovat lähinnä muilta aloilta, eivätkä ole käsitelleet harrastajateatterissa toimivien tiedonhankintaa. Teatteriammattilaisten tiedonhankintaa on sen sijaan tutkittu jonkin verran.

Tiedonhankintatutkimus tutkii yksilöiden tai ryhmien tiedonhankintaa erilaisissa konteksteissa. Yksinkertaisesti määriteltynä tiedonhankintatutkimuksessa ollaan kiinnostuneita siis yksilöiden tai ryhmien tiedontarpeista, tiedonhankinnasta ja tiedonkäytöstä (Savolainen 2016, 1). Tämä tutkimus sijoittuu arkielämän tiedonhankintatutkimuksen alueelle. Arkielämän tiedonhankintaa on Savolaisen (1993) määritelmän mukaan, arkielämän alueelle kuuluva ei-ammattillinen tiedonhankinta eli työn ulkopuolisen vapaaajan toimintojen tarpeista kumpuavaa tiedonhankintaa. Arkielämän tiedonhankintatutkimuksen alueella on tehty runsaasti tutkimusta erilaisten harrastusten ja toimintojen parissa, mutta harrastajateattereissa toimivien tiedonhankintaa ei ole tutkittu tutkimuksen runsaasta kirjosta huolimatta. Harrastajateattereilla on Suomessa pitkät juuret. Aihe on silti vielä melko kartoittamaton ainakin suomalaisessa tutkimuskentässä. Harrastajateatteritoiminta on Suomessa melko aktiivista pienilläkin paikkakunnilla, ja näin ollen on

hyvin mielenkiintoista saada tutkimustietoa siitä, millaista tietoa harrastusteatterissa toimivat tätä harrastusta varten tarvitsevat. Suomessa Sinivuori on tutkinut teatteriharrastusta ja sen merkitystä vuonna 2002 ilmestyneessä väitöskirjassaan. Ulkomaisia tutkimuksia löytyy lähinnä teatteriammattilaisten puolelta. Teatteriammattilaisten parissa tehty aiempi tutkimus valaisee luovan työn parissa työskentelevien tiedontarpeiden ja tiedonhankinnan erityispiirteitä. Tällä harrastajateatterin parissa toimivien tutkimuksella pyritään selvittämään näitä samoja erityispiirteitä arkielämän tiedonhankintatutkimuksen näkökulmasta ja tutkimaan mahdollisia yhtäläisyyksiä ammattilaisten parissa tehtyjen aiempien tutkimusten kanssa.

Tämä tutkimus selvittää harrastajateattereissa toimivien tiedontarpeita sekä tiedonhankintakäyttäytymistä. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää harrastajateattereissa eri toimijuusrooleissa olevien harrastajien harrastukseen liittyviä tiedontarpeita, tiedonhankinnan lähteitä ja kanavia, niiden valintaan liittyviä kriteerejä sekä tiedonhankintaan liittyviä esteitä. Tutkimusta varten haastateltiin kolmesta tamperelaisesta harrastajateatteriryhmästä harrastajia teemahaastattelun keinoin vuoden 2016 aikana. Tutkimukseen osallistui yhteensä kymmenen harrastajaa, jotka toimivat erilaisissa toimijuusrooleissa harrastajateatterissa ja joilla kaikilla oli harrastuskokemusta vähintään kaksi vuotta. Haastateltavat rekrytoitiin sähköpostilistojen avulla ottamalla suoraan yhteyttä harrastajateatteriryhmiin ja pyytämällä heidän jäsenistään vapaaehtoisia tutkimukseen sopivia haastateltavia. Vaatimuksena oli, että harrastus olisi jatkunut jo vähintään kaksi vuotta ja harrastuksesta ei saisi palkkaa. Aiemmin saadut satunnaiset palkkiot eivät olleet este haastatteluun osallistumiselle, mutta teatterin tekemisestä saatu jatkuva korvaus oli.

Tutkimus jakautuu seitsemään lukuun, joista luvuissa 1-3 käsitellään tutkimuksen teoriaa, mikä käsittää Savolaisen arkielämän tiedonhankinnan mallin sekä Stebbinsin Serious Leisure eli vakava harrastus -konseptin. Tämän lisäksi esitellään tutkimuksen keskeiset käsitteet, joita ovat tiedontarve, tiedonhankinta, tiedonlähde, tiedonhankinnan kanava, tiedonkäyttö sekä informaatiohorisontti. Tutkimuksen taustoittamiseksi käydään läpi aiempia teatteriammattilaisten parissa tehtyjä tiedonhankintatutkimuksia

sekä muita arkielämän alueelle kuuluvia erilaisten harrastusten parissa tehtyjä tutkimuksia ja niiden tuloksia. Luvuissa 4-5 käydään läpi tutkimuksen ja harrastajateattereiden taustaa sekä tutkimusmenetelmän valintaa. Luvuissa 6-7 esitellään tutkimuksen tuloksia ja verrataan tutkimuksen tuloksia aiempien tutkimusten tuloksiin sekä pohditaan tutkimuksen teossa esiin nousseita haasteita ja jatkotutkimusaiheita.

2 TIEDONHANKINTATUTKIMUKSEN TEORIAA

Tässä luvussa esitellään tiedonhankintatutkimuksen teoriataustaa ja siihen liittyviä käsitteitä sekä tutkielman viitekehyksenä toimivaa mallia ja konseptia. Luvussa 2.1 tutustutaan tiedonhankintatutkimuksen taustoihin ja tiedonhankintatutkimuksen määrittelyyn. Alaluvuissa 2.1.1, 2.1.2 ja 2.1.3 esitellään tiedonhankintatutkimuksen ja tämän tutkielman kannalta oleelliset käsitteet. Luvussa 2.2 perehdytään käsitteeseen arkielämän tiedonhankinta sekä kyseisen tutkimussuunnan määrittelyyn. Luvussa 2.3 esitellään Savolaisen arkielämän tiedonhankinnan malli ja sen jäsennystä sekä luvussa 2.4 syvennyttään Robert A. Stebbinsin luomaan Serious Leisure eli vakava harrastus -konseptiin.

2.1 Tiedonhankintatutkimus ja siihen liittyvät käsitteet

Tiedonhankintatutkimusta on tehty 50-luvulta lähtien ja se on saavuttanut vakiintuneen paikkansa Suomessa yhtenä *informaatiotutkimuksen* ydinalueina (Savolainen 2010, 77). Informaatiotutkimuksen muita osa-alueita ovat esimerkiksi tiedonhaun ja tietohallinnan tutkimus (Savolainen 1999, 74). Tiedonhankintatutkimus alkoi tiedonkäytön tutkimisesta eri tieteenaloilla. Hieman myöhemmin 1960-luvulla ilmestyi myös ensimmäiset *tiedonhankintakäyttämistään* kuvaavat mallit. (Haasio & Savolainen 2004, 48-49.) Tiedonhankintakäyttämisen käsitteenä ei ole vielä täysin vakiintunut ilmaus. Tiedonhankintakäyttämisenellä kuvataan kokonaisuutta, joka sisältää tiedonhankinnan, tiedon käytön ja jakamisen. Samasta kokonaisuudesta saatetaan kuitenkin käyttää myös ilmaisuja *informaatiokäyttämisenä*. (Savolainen 2016.) Alkuun tutkimus oli keskittynyt lähinnä tutkijoiden tiedonhankintakäyttämiseen. Hiljalleen alettiin kiinnostua kuitenkin myös arkielämän tiedonhankintaan kohdistuvasta tutkimuksesta. (Haasio & Savolainen 2004, 52.)

Yksinkertaisesti ilmaistuna voidaan sanoa, että tiedonhankintatutkimus tarkastelee yksilöiden *tiedontarpeita*, *tiedonhankintaa* sekä *tiedonkäyttöä* liittyen erilaisiin tilanteisiin

kuten esimerkiksi työelämään, vapaa-aikaan tai opiskeluun (Haasio & Savolainen 2004, 9). Tiedonhankintatutkimuksessa ollaan siis kiinnostuneita esimerkiksi yksilöiden ja ryhmien käyttämistä *tiedonlähteistä* ja *tiedonhankinnan kanavista* sekä niiden käytön määrästä ja säännöllisyydestä. Kiinnostuksen kohteina ovat myös lähteiden ja kanavien valintoihin liittyvät kriteerit sekä niiden käyttöön liittyvät ongelmat ja esteet. Edellä mainittujen tiedonlähteiden ja tiedonhankinnan kanavien lisäksi tiedonkäytön tutkiminen on myös osa tiedonhankintatutkimusta. Tiedonkäytössä kiinnostaa lähteistä ja kanavista hankitun tiedon hyödyntäminen ja hyödyllisyys eli se mihin tarkoitukseen hankittua tietoa käytetään, ja kuinka hyvin se tyydyttää tiedonhankkijan tiedontarpeet. (Savolainen 2010, 76.)

Tiedonhankintatutkimuksessa tehdään usein jako kahteen erilaiseen tutkimuksen osaluokkaan, ammatilliseen toimintaan liittyvään tiedonhankintatutkimukseen tai *arkielämän tiedonhankintatutkimukseen*. Tiedonhankintatutkimus kehittää informaatiotutkimuksen metodologista perustaa, mutta se palvelee myös erilaisia käytännön elämän tarpeita. Arkielämän tiedonhankinnan tutkimus auttaa muun muassa ymmärtämään ihmisten arkista jokapäiväistä tiedonhankintaa, ja tämän tiedon avulla voidaan kehittää sitä ja siihen liittyviä palveluita. (Haasio & Savolainen 2004, 9.)

2.1.1 Tiedonhankinta

Tiedonhankinta -käsitteen määrittely ei ole ollut aivan yksiselitteistä, mutta informaatiotutkijat ovat päässeet yhteisymmärrykseen käsitteeseen liittyvistä ilmiöistä ja prosesseista (Savolainen 2010, 91). Tiedonhankinta voidaan yleisesti ottaen kuvata relevanttien tiedonlähteiden ja kanavien tunnistamiseksi ja niille hakeutumiseksi. Tiedonhankinta käynnistyy yksilön tunnistamasta jonkinlaisesta tiedontarpeesta, joka palvelee jostain toimintaa kuten opiskelua tai vapaa-ajan harrastusta (Wilson 1999, 251). Yleisesti ottaen tiedonhankinta on tavoitteellista toimintaa, jolloin tietoa haetaan ulkopuolisista lähteistä. Oppiminen voidaan nähdä myös osana tiedonhankintaa, sillä tiedonhankinnalla pyritään muuttamaan yksilön jostain asiasta puutteelliseksi kokemiaan tietoja ja

käsityksiä. Tämä ei kuitenkaan aina ole tiedonhankinnan lopputulos, vaan on myös mahdollista, että kun tarvittava tieto on löydetty ja sovellettu tarpeen täyttämiseksi, voidaan se unohtaa. (Savolainen 1999, 76.)

Tiedonhankinta voi kuitenkin olla myös sattumanvaraista eli passiivista. Tällöin relevanttiin tietoon ”törmätään” sattumalta esimerkiksi lukemalla uutisia. *Orientoiva tiedonhankinta* on pitkäkestoista tiedonhankintaa, mikä palvelee pitkän aikavälin tarpeita kuten esimerkiksi ammattitaidon ylläpitämistä lukemalla alan kirjallisuutta. Orientoivaa tiedonhankintaa tehdään myös yleisen mielenkiinnon vuoksi, kuten esimerkiksi harrastuksiin liittyen. (Savolainen 1999, 78; Haasio & Savolainen 2004, 28-30.)

Tiedonhankintaan vaikuttaa tiedontarvitsijan käsitys olemassa olevasta *lähdemaisemasta* eli siitä, mitä kanavia ja lähteitä tunnistetaan ja koetaan olevan käytettävissä. Tämän lisäksi tiedonhankintaan vaikuttaa arvio lähteiden saatavuudesta. Tiedonhankintaan vaikuttaa se, millaisia ponnistuksia tiedonlähteille pääseminen vaatisi esimerkiksi fyysisen välimatkan suhteen. Matkan ollessa pitkä, saattaisi se vaikuttaa tiedonhankinnasta luopumiseen tai sen siirtämiseen. Lähteiden tavoitettavuuteen vaikuttaa fyysisen välimatkan lisäksi myös tiedontarvitsijan kielitaito, tiedonhankintataidot ja motivaatio sekä käsitykset lähteiden laadusta eli esimerkiksi lähteiden luotettavuudesta tai kattavuudesta. Tunnetekijöillä on myös merkityksensä tiedonhankinnassa. Tunteet saattavat vaikuttaa siihen, millaisille lähteille hakeudutaan. Tunteiden vaikutus tiedonhankintaan vaihtelee sen eri vaiheissa. Lähteiden valintaan vaikuttavia tekijöitä ovat myös esimerkiksi käsillä olevan tehtävän kiireellisyys tai tärkeys. Lähteiden valinta saattaa helposti muuttua urautuneeksi, kun valitaan tutuksi tulleita ja helpoksi todettuja lähteitä ja kanavia yhä uudestaan, jos aiemmat kokemukset niiden käytöstä ovat tuottaneet riittävän hyviä tuloksia. (Haasio & Savolainen 2004, 28-30.)

2.1.2 Tiedonlähteet, tiedonhankinnan kanavat, tiedontarve ja tiedonkäyttö

Tiedonlähteinä voivat toimia niin ihmiset kuin erilaiset dokumentit tai esineetkin. Yleisesti ottaen tiedonlähteeksi usein mielletään jokin informaatiota sisältävä painettu dokumentti kuten kirja tai aikakauslehti ja näiden lisäksi elektroniset dokumentit kuten

www-sivut, uutiset tai podcastit (Haasio & Savolainen 2004, 19-20). Tiedonlähteenä pidetään siis esimerkiksi objektia, joka sisältää relevanttia tietoa (Byström & Järvelin 1994, 193). Tiedonlähteinä voivat kuitenkin toimia myös ihmiset kuten ystävät, kollegat tai esimerkiksi jonkin tietyn alan asiantuntijat kuten lääkärit. Tiedonlähteitä voidaan luokitella eri tavoilla kuten formaaleihin (dokumentoidut) ja informaaleihin (dokumentoimattomat, suulliset). Näiden lisäksi tiedonlähteitä voidaan luokitella niiden sisältämän informaation alkuperäisyysasteen perusteella. *Primaarilähteitä* ovat lähteet, jotka sisältävät esimerkiksi havaintoja ja tulkintoja sen alkuperäisessä muodossa. *Sekundaarilähteet* kertovat mitä alkuperäisiä eli primaarilähteitä on tarjolla ja viimeisenä *tertiärilähteet*, jotka viittaavat primaari- ja sekundaarilähteisiin eli esimerkiksi luettelo tietokannoista. Tiedonhankinnan kanavat ovat keino päästä tiedonlähteiden äärelle. Kanava siis ohjaa tiedonlähteille (Byström & Järvelin 1994, 193). Kanavina voivat toimia esimerkiksi erilaiset tietokannat tai kirjastot. Kanavat ovat organisoitu käytäntö, mikä mahdollistaa pääsyn erilaisten lähteiden äärelle. (Haasio & Savolainen 2004, 19-20)

Tiedontarve -käsitteen määrittely ei ole aivan yksiselitteistä, mutta tässä tutkimuksessa nojaututaan Savolaisen määritelmään tiedontarpeesta. Tiedontarvetta ja tiedonhankintaa voidaan jaotella tiedonhankinnan ja tarpeiden kohdentumisen näkökulmasta *ongelmalähtöiseen tai praktisen tiedon tarpeisiin ja hankintaan*. Tällöin tiedontarve keskittyy johonkin tiettyyn ongelmaan tai esimerkiksi yksittäisen faktatiedon hankintaan, vaikka ongelmalähtöinen tiedonhankinta voi olla myös pitkäkestoista. Orientoiva tiedonhankinta ja siihen liittyvä tiedontarve taas keskittyy pitkän aikavälin tarpeisiin, eikä liity varsinaisesti mihinkään tiettyyn ongelmaan, vaan enemmänkin yleisen mielenkiinnon tarpeisiin kuten harrastuksiin tai tavoitteeseen pysyä ajan tasalla esimerkiksi ajankohtaisista ilmiöistä. (Savolainen 1999, 81; Savolainen, 2016, 4.) Tiedontarve ei kuitenkaan aina automaattisesti johda tiedonhankintaan, vaan tiedonhankinnan viriämiseen vaikuttavat monet eri tekijät (Savolainen 2016, 13).

Tiedon käyttöä tapahtuu, kun hankittua tietoa aletaan arvioimaan ja soveltamaan käytännössä. Tietoa hankittaessa esimerkiksi jonkun ongelmatilanteen kohdalla tapahtuu vastaanotetun tiedon arviointia. Tiedon merkittävyyttä arvioidaan vertaamalla sitä

omiin aiempiin käsityksiin sekä tietämykseen. Vastaanotettu ja arvioitu tieto muuttaa ihmisen aiempia käsityksiä aiheesta, ja näin tiedonhankinta on muuttunut tiedon käytöksi. (Savolainen 1993, 26-27.)

2.1.3 Informaatiohorisontti

Sonnenwaldin (2001) mukaan *informaatiohorisontti* on erilaisia tiedonlähteitä sisältävä konteksti ja tilanne, missä yksilö voi toimia. Nämä tiedonlähteet voivat olla esimerkiksi dokumentteja, sosiaalisia verkostoja tai omia huomioita ja havaintoja. Informaatiohorisontissa olevat tiedonlähteet ovat sosiaalisesti ja yksityisesti määriteltäviä. Tämä tarkoittaa sitä, että tiedonlähteen arvon määrittelyyn sekä tiedonlähteen paikkaan yksilön informaatiohorisontissa vaikuttaa muiden mielipiteet yhdessä oman arvomäärittelyn kanssa. (Sonnewald 2001, 68-69.)

Savolainen ja Kari (2004, 418) määrittelivät informaatiohorisontin tutkimuksessaan hie-
man eri tavalla. Savolaisen ja Karin tutkimuksessa informaatiohorisontti käsitettiin
enemmänkin tilallisesta näkökulmasta kuin materiaalisina objekteina. Informaatiohori-
sontti on kuin pelto tai aukea alue ja sen takana siintää horisontti, jota yksilö katselee
mielessään. Tähän peltoon/alueeseen yksilö sijoittaa tiedonlähteitä, joista tärkeimmät
sijoitetaan itseä lähemmäksi ja vähemmän tärkeät kauemmaksi itsestä. Horisonttiin si-
joitetut lähteet eivät ole sidottu mihinkään tiettyyn tilanteeseen tai ongelmaan. Tätä
informaatiohorisonttia voisikin ehkä siis kuvailla enemmänkin informaatiolähdehorison-
tiksi. Horisontti on siis yksilön havainnoima informaatiolähdehorisontti ja se on muodos-
tettu sellaisista lähteistä ja kanavista, joista yksilö on tietoinen ja joista on jo saatu ko-
kemusta vuosien saatossa. Horisontti muodostuu siis yksilön havainnoimasta yleisku-
vasta saatavilla olevien lähteiden ja kanavien suhteen, ja tästä syystä se muuttuu melko
hitaasti. Informaatiolähdehorisonttia rakentaessa yksilö arvio saatavilla olevien lähtei-
den relevanttiutta ja valitsee oleelliset, jotka hän asettaa vielä tärkeysjärjestykseen
informaatiohorisontissaan.

2.2 Arkielämän tiedonhankinta ja tutkimus

Arkielämään kohdistuva tiedonhankintatutkimus alkoi nousta 1970-luvulla ja on kerännyt suosiotaan siitä lähtien. Ei-ammattillista tiedonhankintatutkimusta on harjoitettu yleensä erillään ammatillisesta tiedonhankintatutkimuksesta (Savolainen 1993, 8; Savolainen 1995, 259.). Arkielämään kohdistuvassa tiedonhankintatutkimuksessa tarkastellaan yksilön tiedonhankintaa osana hänen arkista jokapäiväistä toimintaansa. Ihmiselämä koostuu suurimmaksi osaksi arjesta, jossa useimman kohdalla voidaan tehdä jako työelämään tai opiskeluun sekä johonkin muuhun työn ulkopuoliseen tavalliseen toimintaan kuten harrastuksiin. (Haasio & Savolainen 2004, 106-108.)

Arkielämän tiedonhankintaan ja sen tutkimukseen liittyviin käsitteiden määrittelyihin on liittynyt omat haasteensa. Arkea voidaan määritellä esimerkiksi siten, että se on toistettavaa, jokapäiväistä ja rutiininomaista toimintaa. (Haasio & Savolainen 2004, 106-108.) Tällaisessa kontekstissa arkielämän tiedonhankintaan voidaan siis laskea työhön kuin vapaa-aikaankin liittyvä tiedonhankinta. Näiden kahden välillä voidaan kuitenkin tehdä myös erottelu arkielämän ammatilliseen tai ei-ammattilliseen tiedonhankintaan. Ammattiin liittyviin tiedontarpeisiin ja hankintaan voidaan käyttää käsitettä ”ammattillinen tiedonhankinta”. Vapaa-aikaan liittyvästä tiedonhankinnasta näin ollen käytettäisiin käsitettä ”ei-ammattillinen tiedonhankinta”. Tämä käsite on kuitenkin melko epämääräinen ja saa helposti negatiivisen sävyn, koska se määrittyy negaation kautta, joten ajan kuluessa on perustellusti vakiintunut ilmaus ”arkielämän tiedonhankinta” koskemaan yleensä vain työn ulkopuolista arkielämän tiedonhankintaa. Työn käsittävälle ammatilliselle tiedonhankintatutkimukselle on jo vakiintunut positiivinen ilmaisu. (Savolainen 1995, 266-267; Haasio & Savolainen 2004, 109.)

Arkielämän tiedonhankintatutkimuksessa voidaan tarkastella ammatillisen tiedonhankintatutkimuksen tavoin orientoivaa tai ongelmalähtöistä tiedonhankintaa. Suurin osa aiemmista arkielämän tiedonhankintatutkimuksista on keskittynyt näihin kahteen tiedonhankinnan lähtökohtaan. (Haasio & Savolainen 2004, 110.) Arkielämän tiedonhankintatutkimus on kuitenkin tuottanut vähemmän teoreettisia jäsennyksiä ja malleja kuin

ammattilliseen keskittynyt tutkimus, sillä arkielämän tiedonhankintaan keskittynyttä tutkimusta on nousujohteisuudestaan huolimatta tehty edelleen vähemmän. (Haasio & Savolainen 2004, 115.)

Arkielämään liittyvä tiedonhankinta on aiempien tutkimusten valossa toteutunut yleensä niin sanotusti vähimmän vaivan periaatteella. Käytetyt tiedonhankinnan lähteet/kanavat ovat valikoituneet lähteestä/kanavasta saadun aiemman kokemuksen perusteella sekä niiden helpon saatavuuden tai käytettävyyden perusteella. Lähteinä suositettiin henkilölähteitä kuten ystäviä tai työtovereita sekä heidän antamiaan suosituksia muista lähteistä. (Haasio & Savolainen 2004, 112-113.)

2.3 Savolaisen arkielämän tiedonhankinnan malli

Savolaisen arkielämän tiedonhankinnan tutkimuksen viitekehys (1993, 124) nojaa käsitteisiin *elämäntapa* ja *elämänhallinta*. Elämäntapa voidaan määritellä ihmisen elämässä olevien asioiden tietyksi järjestykseksi. Tämä asioiden järjestys on muodostunut tehtyjen valintojen kautta, ja näiden valintojen kautta ihminen on sitoutunut tiettyyn mielekkäseen järjestykseen elämässään. Elämäntapa määrittää esimerkiksi, kuinka paljon yksilö valitsee käyttää aikaa tiettyihin toimintoihin elämässään kuten työhön tai vapaa-ajan harrastuksiin (Haasio & Savolainen 2004, 125). Ihmisillä on myös omat käsityksensä siitä, mikä on ”normaalia” ja minkälaisessa järjestyksessä asiat silloin ovat. Ihmisillä on myös tapana pitää asiat tässä järjestyksessä niin kauan kuin se on tarkoituksellista. (Savolainen 1995, 262-263) Tämän mielekkään järjestyksen säilyminen kuitenkin vaatii jatkuvaa toimintaa ja huolehtimista, mitä taas voidaan kutsua elämänhallinnaksi. (Savolainen 1993, 124.) Elämänhallintaa on sekä passiivista että aktiivista. Elämänhallinta on passiivista silloin, kun asiat ovat riittävän mielekkäissä järjestyksessä ihmisen elämässä. Aktiivista elämänhallintaa vaaditaan, kun normaaliksi mielletty elämänjärjestys järkkynyt jostain syystä. Elämänhallinta ja aktiivinen elämänhallinta on jokapäiväisten ongelmien ratkomista tavalla, joka säilyttää mielekkääksi koetun järjestyksen elämässä. (Savolainen 1995, 264.)

Elämänhallinnan kehittymiseen vaikuttaa yksilön kulttuuri ja sosiaalinen luokka, mihin hän on syntynyt. Tämä tausta antaa yksilölle ne perusmallit, joiden mukaan yksilö lähestyy jokapäiväisiä ongelmiaan. Tiedonhankinnan tapoihin vaikuttavista ulkoisista tekijöistä kulttuuri vaikuttaa yksilön käsityksiin siitä, miten ongelmiin suhtaudutaan ja millä tavoin ne olisi paras ratkaista. Kulttuuri ja sosiaalinen luokka siis määrittelevät tiettyyn pisteeseen asti sen, missä määrin ongelmiin suhtaudutaan kognitiivisesti tai emotionaalisesti. (Savolainen 1995, 264.) Kulttuuri ja siihen liittyvät arvot määrittelevät yksilön suhtautumista myös työhön ja vapaa-aikaan. Tällaisia kulttuurin vaikuttavia instituutioita ovat esimerkiksi koti ja koulu sekä näiden lisäksi myös ystävät ja heidän arvomaailmansa. Elämäntapa koostuu yksilön asioiden tietystä järjestyksestä, ja tämän järjestyksen muokkaantumiseen taas vaikuttavat hänen omat kykynsä ja persoonallisuutensa. Kulttuurin kautta muodostuneen elämänhallinnan ja yksilön omien kykyjen ja persoonallisuuden pohjalta muodostuneen elämäntavan perusteella tehtyjen erilaisten ongelmatilanteiden ratkaisujen kautta yksilö saa kokemusta hyvistä ratkaisukäytännöistä, jotka pikkuhiljaa vakiintuvat osaksi yksilön tiedonhankintatottumuksia. (Savolainen 1993, 127.) Yksilölle muodostuu siis tietynlainen tottumus omaa tiedonhankintaa kohtaan. Tästä tottumuksesta tulee osatekijä yksilön elämänhallinnassa. Tämä tottumuksesta syntynyt toimintamalli juurtuu ja vakiintuu niin, että sitä on vaikea eritellä ja tunnistaa. Se määrittää yksilön suhtautumisen arkipäivän ongelmiin ja niiden ratkaisukeinoihin. (Savolainen 1993, 127.) Savolainen on tunnistanut neljä elämänhallinnan tyyppiä, mitkä määrittävät tiedonhankinnan aktiivisuutta (Haasio & Savolainen 2004, 128).

Optimis-kognitiivinen uskoo omaan menestykseensä ja kykyihinsä aiempien hyvien kokemustensa vuoksi. Ongelmiin suhtaudutaan kognitiivisesti ja tiedonhankintaa toteutetaan turvautuen monipuolisiin lähteisiin ja kanaviin. *Pessimisti-kognitiivisesti* ongelmiin suhtautuva ratkoo ongelmia vähemmän kunnianhimoisesti. Tällä tavoin ongelmiin suhtautuva yksilö hyväksyy, ettei ongelma välttämättä ratkea optimaalisesti. Siitä huolimatta tiedonhankinta saattaa olla yhtä systemaattista kuin optimis-kognitiivisella. *Defensiivis-affektiivinen* suhtautuu positiivisesti ongelmanratkaisuun. Tiedonhankintaa ohjaavat emotionaaliset tekijät, minkä vuoksi yksilö saattaa esimerkiksi vältellä tilanteita,

joissa olisi riski epäonnistua. Yksilön suhtautuminen ongelmanratkaisuun saattaa vaihdella positiivisesta negatiiviseen tilanteen mukaan. Pääasiallinen suhtautuminen on kuitenkin positiivinen, sillä yksilöllä on positiivisia kokemuksia kognitiivisesta kyvyistään mahdollisista aiemmista epäonnistumisista huolimatta. *Pessimisti-affektiivisesti* suhtautuva yksilö ei luota kykyihinsä ratkaista ongelmia. Yksilö pyrkii välttämään systemaattista vaivannäköä vaativia tilanteita. Yksilö ajalehtii päivästä toiseen etsien nopeaa mielihyvää tuottavia tilanteita. Yksilö ei suorita systemaattista tiedonhankintaa vaan lyhytnäköiset ratkaisut ja emotionaaliset reaktiot määrittävät hänen ongelmanratkaisutapojaan. (Savolainen 1995, 265-266.)

Tämän jaottelun mukaan elämänhallinta määrittelee siis tiedonhankinnan aktiivisuutta. Aktiivista tiedonhankintaa harjoittavat ensisijaisesti optimis-kognitiivinen ja pessimistis-kognitiivinen. Defensiivis-affektiivisen ja pessimistis-affektiivisen tiedonhankinta on enemmän satunnaista tai sitä ei suoriteta lainkaan. Passiivista tarkkailua eli tiedon vastaanottamista tapahtuu kuitenkin elämänhallinnan tyyppistä riippumatta. Ero erilaisten elämänhallinnan tyyppien tiedonhankinnan aktiivisuudessa tulee esille arjen ongelmia kohdatessa, kun pitäisi tavoitteellisesti hankkia tietoa hakeutumalla sitä tarjoaville kanaville ja lähteille. Elämäntapa, eikä elämänhallinnantyyppi, kuitenkin kerro yksilön suhtautumista jokaiseen yksittäiseen ongelmaan. Elämäntapa viittaa yleisesti niihin valintojen tekemisen reunaehtoihin, joita yksilö on tähän mennessä tottunut tekemään, ja mitkä ohjaavat myös tottumuksenomaisesti tulevia valintoja erilaisissa ongelmatilanteissa. Elämänhallinnantyyppi taas kertoo yksilön yleisistä taipumuksista tietynlaiseen käyttäytymiseen ongelmatilanteita kohdatessaan. (Haasio & Savolainen 2004, 128-130.) Yksilön käyttäytymiseen tiedonhankintaa vaativissa arjen ongelmatilanteissa vaikuttaa moni tekijä ja tarkempaa analyysia varten täytyisi tutkia kyseisen yksittäisen ongelmatilanteen erityisiä piirteitä kuten tarjolla olevia lähteitä (Savolainen 1995, 267).

2.4 Serious Leisure, eli vakava harrastus

Serious Leisure Perspective on Robert A. Stebbinsin luoma teoreettinen viitekehys, joka yhdistää Stebbinsin jaottelemat vapaa-ajan tekemisen kolme erilaista päämuotoa.

Nämä kolme päämuotoa ovat *Serious Leisure*, *Casual Leisure* ja *Project-Based Leisure*. Serious Leisure eli *vakava harrastus* on näistä kolmesta päämuodosta kaikista vaativin.

Casual Leisure on muodoltaan ja ydintoiminnoiltaan vähemmän kompleksinen kuin Serious Leisure eli vakava harrastus. Casual Leisure on muodoltaan rennompaa ja lyhytkestoisempaa kuin vakava harrastus kuten esimerkiksi television katselua. Project-Based Leisure on nimensä mukaisesti projektimuotoista vapaa-ajan tekemistä, jonka ydintoiminnot ovat intensiivisiä, mutta kestoiltaan rajoitettuja eli projektimuotoisia sekä kompleksisuudeltaan maltillisia. Project-Based Leisure on kuitenkin ydintoiminnoiltaan Casual Leisurea hieman vaativampaa. Nämä eri harrastusmuodot käsittävät tiettyjä ydintoimintoja, jotka saavat osallistujat juuri kyseisen tekemisen pariin ja edistävät heitä jatkamaan sen parissa. Stebbinsin mukaan nämä vapaa-ajan kolme erilaista harrastamisen muotoa kuvaavat kokonaan ainakin länsimaisen maailman vapaa-ajan viettotapoja. (Stebbins 2007, 1-5.)

Leisure eli vapaa-aika on aikaa, jota ei vietetä pakollisten toimintojen parissa. Stebbinsin mukaan leisure ei kuitenkaan tarkoita kaikkea vapaa-aikaa, koska kaikki vapaa-aika ja vapaa-ajan tekeminen ei ole miellyttävää tai mielenkiintoista. Leisure termillä Stebbins kuvaa aikaa, jota vietetään vapaasta tahdosta positiivisessa mielentilassa, tehden positiivisuutta kasvattavia toimintoja. (Stebbins 2007, 4-5.) Tässä tutkimuksessa käytetään Serious Leisuresta käännoästä vakava harrastus. Tämä käännoä on tämän tutkimuksen kontekstissa lähempänä Stebbinsin ajatusta vapaa-ajasta ja siihen liitettävistä toiminnoista.

Serious Leisure eroaa Casual ja Project-Based Leisure:sta keston, toimintojen kompleksisuuden ja siitä saatujen sisäisten palkkioiden osalta. Serious Leisure on tietyn toiminnon, kuten jonkin harrastuksen ydintoimintojen systemaattista tavoittelua. Serious Leisure -aktiviteettien pariin osallistuvat on jaoteltu kolmeen erilaiseen toimijaan. Amatööri on ammattilaisen ja harrastajan välimaastossa oleva toimija, joka eroaa kuitenkin ammattilaisesta siinä, ettei hän saa palkkaa toimistaan tai ainakaan hänen toimeentulonsa ei ole riippuvainen kyseisestä toimesta saaduista palkkioista. Amatööriillä ja ammattilaisella on kuitenkin suhde toisiinsa, sillä ammattilaiset vaikuttavat amatööreihin

ja toimivat heille roolimalleina tämän toiminnan osalta. Amatöörejä toimii monilla eri aloilla esimerkiksi urheilun, taiteen ja tieteen aloilla. Yleensä amatöörejä kuitenkin toimii sellaisilla aloilla, jotka ovat julkista ja joilla on yleisöä. (Stebbins 2007, 6-8.)

Harrastajat eroavat amatööreistä siinä, että heiltä puuttuu amatööreillä oleva harrastukseen liittyvä alter ego. Harrastajillakin voi olla jotain yleisöä, mutta kiinnostus tätä toimintoa kohtaan on yleensä pienimuotoisempaa ja vähemmän julkista eikä näin ollen näyttele roolia harrastajien motivaation lähteenä. Harrastajat voidaan jaotella viiteen eri kategoriaan, joita ovat keräilijät, tekijät, nikkaroijat, aktiiviset osallistujat sekä vapaiden taiteiden harrastajat. Harrastajia motivoi siis toiminta itsessään ja sen mukanaan tuoma mahdollinen itsensä kehittäminen. (Stebbins 2007, 7-8.) Vapaaehtoistoiminta ja sen liittyminen osaksi Serious Leisurea riippuu toimijan motivaatiosta kyseistä toimintoa kohtaan. Jos vapaaehtoistoiminta on sisäisesti tyydyttävää, ja tämän tekemisen muodon valinta on vapaa ilman sisäistä tai ulkoista pakkoa ja joka olisi ollut mahdollista torjua, voidaan tämä silloin lukea osaksi Serious Leisure -toimijuuksia. Vapaaehtoistyö osana Serious Leisurea on palkatonta työtä, jota tehdään ilman ulkoista pakkoa. Vapaaehtoistyön muotoja on paljon erilaisia ja erilaisissa yhteyksissä, kuten esimerkiksi jonkin virallisen tahon kanssa tehtyä vapaaehtoistyötä tai esimerkiksi vapaamuotoisemmin naapureiden kesken. (Stebbins 2007, 8-9.)

Serious Leisure Career on vakavasta harrastuksesta kehittynyt *ura*. Tällöin esimerkiksi vapaaehtoistoiminta ei ole vain projektimuotoista, niin kuin ehkä useissa tapauksissa, vaan siitä on kehittynyt omanlaisensa ura. Esimerkki tällaisesta tilanteesta voisi olla vaikka vapaapalokunnassa toimiminen. Yleisesti ottaen uraksi kehittyneessä vapaaehtoistoiminnassa on mukana jokin instituutio, jonka yhteydessä tätä toimintaa tehdään. (Stebbins 2007, 10-11.) Vapaaehtoistyö ei ole kuitenkaan ainoa muoto vakavasta harrastuksesta, josta saattaa kehittyä ura. Vakavan harrastuksen muuttuminen harrastuksesta harrastusuraksi saattaa olla yksi voimakkaimmista motiiveista toimia kyseisen harrastuksen parissa. Harrastusuran määrittely on kuitenkin melko subjektiivista, mutta kaikkia työ- ja harrastusuria yhdistävänä tekijänä voidaan pitää niihin liittyviä toimintoja

ja niiden jatkuvuutta. Uran jatkuvuus voi esiintyä yhden tai useamman organisaation sisällä, välissä tai ulkopuolella. Harrastusura organisaation sisällä ei kuitenkaan yleensä sisällä samanlaista hierarkkista järjestelmää, jota tarvitsisi kiivetä päästäkseen uransa huipulle. Tällöin tämä uran huippu voi tapahtua myös aikaisemmassa vaiheessa uraa. Amatöörit ja harrastajat silti kokevat syvää jatkuvuuden tunnetta eli siis kokevat harrastuksensa urana. Toisille tämä jatkuvuuden tunne tulee siitä, kun harrastus jatkuu eri harrastusorganisaatioiden välillä, minkä aikana heidän maineensa harrastuspiireissä taitavana ja tietävänä toimijana kasvaa. Tämä luo henkilökohtaista kasvua, jonka avulla voidaan tuntea syvällistä täyttymystä. Harrastusuralla toimivat kokevat viisi mahdollista vaihetta, joita ovat alku, kehitys, vakiintuminen, ylläpito ja heikentyminen. Vaiheiden rajat eivät kuitenkaan ole selkeitä, mitkä seurasivat selkeästi toisiaan vaan harrastajat siirtyvät vaiheesta toiseen huomaamattomasti. Uran alkuvaihe kestää niin kauan, kunnes harrastajan kiinnostus kyseiseen harrastukseen on juurtunut riittävän syvälle. Tämän jälkeen kehitysvaihe voi alkaa, mikä tapahtuu sitten, kun toiminnot ovat muuttuneet enemmän rutiininomaisiksi ja systemaattisiksi. Ylläpitovaiheessa harrastajan ura on täydessä kukoistuksessaan, minkä jälkeen osalle harrastajista seuraa viides ja viimeinen vaihe eli heikentyminen. Kaikille tätä viimeistä vaihetta ei kuitenkaan tapahdu. Viimeisessä vaiheessa harrastajan kunto tai kyvyt saattavat heikentyä, mikä vaikuttaa osallistumismahdollisuuteen ja näin ollen uran heikentymiseen. Toinen mahdollinen tapa on se, että harrastaja kokee jo saaneensa kaiken, mitä kyseinen harrastus voisi hänelle tarjota ja näin ollen harrastusura alkaa heikentyä kohti loppuaan. (Stebbins 2007, 18-20.)

Serious Leisure eli vakava harrastus voidaan määritellä myös kuuden erottavan tekijän/ominaisuuden perusteella, mitkä löytyvät sekä amatöörin, harrastajan, että vapaaehtoisen piiristä. Näistä ensimmäisenä on satunnainen tarve pysyä sinnikkäänä, kun kaikki ei sujukaan hyvin pidemmällä aikajaksolla. Toinen tekijä on vakavan harrastuksen muuttuminen uraksi ja tämän uran sisältämät epävarmuudet, käännekohdat sekä onnistumisen tasot. Kolmas ominaisuus on merkittävä henkilökohtainen panostus tähän toimintoon käyttäen omia hankittuja tietoja, taitoja, koulutusta sekä kokemusta. Neljäs tekijä on kahdeksan kestävä hyötyä, joita on tähän mennessä löydetty lähinnä tutkimuksista

amatöörien parissa. Näitä hyötyjä ovat itsensä toteuttaminen ja rikastuttaminen, itseilmaisus, itsensä elvyttäminen tai uudistaminen, saavutuksen tunteet, omakuvan parantuminen, sosiaaliset suhteet, yhteenkuuluvuus sekä toiminnasta mahdollisesti syntyvät kestävät fyysiset tulokset kuten maalaus tai tieteellinen artikkeli. Viides ominaisuus on ainutlaatuinen ilmapiiri, joka vallitsee harrastusyhteisön sisällä. Tämä ilmapiiri koostuu jaetuista asenteista, käytännöistä, arvoista, uskomuksista ja tavoitteista. Kuudes ominaisuus on harrastajien tapa identifioitua voimakkaasti valitsemiinsa toimintoihin ja harrastuksiin. Osalle tästä muodostuu niin suuri osa identiteettiä, että se ylittää jopa työroolin identifioinnin kohteena. (Stebbins 2007, 11-13.)

Vakavaan harrastukseen, kuten kaikkiin harrastuksiin, liittyy tiettyjä kustannuksia, palkkioita ja motivaationlähteitä. Vakavan harrastuksen kustannukset vaihtelevat toki harrastuksen mukaan, mutta yleisesti ottaen ne eivät ole harrastuksen tiellä, koska harrastuksesta saatu tyydytys on suuremmassa roolissa kuin siitä aiheutuneet kustannukset. Jokaiseen vakavaan harrastukseen liittyy oma yhdistelmänsä erilaisia pettymyksiä, turhautumisia ja epämiellyttäviä hetkiä tai toimintoja. Nämä negatiiviset puolet eivät kuitenkaan kumoa harrastuksen tuomia positiivisia vaikutuksia, ja näistä huolimatta harrastus koetaan syvästi tyydyttävänä. Harrastuksesta saatava tyydytys ja sen tuoma lopputulos ylittävät vaikeiden aikojen läpi jaksamisesta aiheutuneet negatiiviset puolet. Vakava harrastus tarjoaa monenlaisia henkilökohtaisia ja sosiaalisia palkintoja, jotka Stebbins on jaotellut kymmeneen eri palkintoon, joista 1-7 ovat henkilökohtaisia palkkioita ja 8-10 ovat sosiaalisia palkkioita. Henkilökohtaisia palkintoja ovat henkilökohtainen rikastuminen eli harrastuksen tarjoama henkinen rikastuminen, itsensä toteuttaminen, itseilmaisus, omakuvan kehittyminen, syvä tyytyväisyyden tunne sekä itsensä uudelleen luominen esimerkiksi raskaan työpäivän jälkeen. Näiden seitsemän lisäksi kolme sosiaalista palkkiota ovat sosiaalinen vetovoima eli mahdollisuus sosialisoida muiden toiminnon parissa toimivien kanssa, ryhmäsaavutus eli ryhmän kanssa yhdessä toimien saavutettu lopputulos sekä ryhmän kehittymiseen ja ylläpitoon osallistuminen, esimerkiksi auttamalla muita tai antamalla oman panostuksensa ryhmälle. Eri tutkimuksissa amatöörit, harrastajat ja vapaaehtoiset olivat antaneet erilaisia painotuksia näille palkkioille.

Yhteisenä tekijänä oli kuitenkin se, että suurin osa vakavan harrastuksen toimijoista antoi eniten arvostusta henkiseen rikastumiseen sekä syvälle henkilökohtaiselle tyytyväisyyden tunteelle. (Stebbins 2007, 12-14.)

Erilaiset hetkelliset huippukokemukset ovat osa vakavasta harrastuksesta saatavia palkintoja eli arvostettuja kokemuksia. Tällaiset lyhytkestoiset, mutta voimakkaat kokemukset liittyvät yleensä henkilökohtaiseen tyytyväisyyden tunteisiin kuten henkiseen rikastumiseen ja itseilmaisuun. Toisinaan vakavaan harrastukseen kuuluu niin sanottu *flow-ilmiö*. Tämä flow-ilmiö on tietynlainen optimaalinen kokemus, joka saadaan harrastuksen aikana ja yksi sellaisista harrastuksen ydintoiminnoista, jonka vuoksi sen pariin palataan aina uudestaan. Flow-ilmiö käsitteen alkuperäinen kehittäjä on Mihaly Csikszentmihalyi vuonna 1990. Stebbins on tunnistanut flow-ilmiön tapaisia tuntemuksia kuitenkin myös tietyn tyyppisten vakavan harrastuksen harrastajilta, kuten vuorikiipeilijöiltä ja lumilautailijoilta. Flow-ilmiö on melko harvinainen erilaisten toimintojen parissa, mutta ne toiminnot, jotka sitä pystyvät tuottamaan, tekevät sen kaikki melko eri tavoin. Flow-ilmiön syntymiseen harrastuksen parissa on tunnistettu kahdeksan eri komponenttia. Nämä komponentit ovat:

- Usko omaan kykyihin ja taitoihin kyseisen toiminnan parissa
- Toiminnan vaatima keskittyminen
- Toiminnan tavoitteiden selkeys
- Toiminnasta saatu välitön palaute
- Syvä keskittyminen toimintaan
- Hallinnan tunne toimintaa suorittaessa
- Itsetietoisuuden häviäminen toiminnon aikana
- Ajantunteen kadottaminen.

Flow-ilmiö kuitenkin epäonnistuu, jos toiminta on liian helppoa tai liian vaikeaa. Toimijan täytyy siis tuntea pystyvänsä toteuttamaan melko haasteellista toimintaa. Samanlaista flow-ilmiötä ei kuitenkaan ole pystytty löytämään Casual Leisuren tai Project-Based Leisuren parista. (Stebbins 2007, 15-17.) Vakavan harrastuksen parista flow-ilmiötä on kuitenkin tunnistettu. (Stebbins 2007, 22.)

3 AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA

Luvussa kolme esitellään harrastajien ja ammattilaisten tiedonhankintaan keskittyneitä aiempia tutkimuksia. Luvussa 3.1 tehdään katsaus teatteriammattilaisten parissa tehtyihin tiedonhankinnan tutkimuksiin. Luvussa 3.2 tarkastellaan yleisimmin harrastuksiin ja harrastajien tiedonhankintaan liittyvää tutkimusta.

3.1 Teatteriammattilaisten tiedonhankinnan tutkimuksia

Teatterialalla toimivien tiedonhankinnan tutkimus on ollut melko vähäistä. Ammattinäyttelijöitä ja ammattiteatteria koskevaa tutkimusta aiheesta on tehnyt Michael Olsson sekä Ann Medaille. Olsson on tutkinut erityisesti näyttelijöiden, ohjaajien ja muiden teatteriammattilaisten erilaisia lähestymistapoja Shakespearen töiden ymmärtämiseen. Hän on pohjannut tutkimuksensa Dervinin Sense-Making –malliin, Foucaultin diskurssi-analyysiin sekä Derridan dekonstruktionismiin. Tavoitteena oli osoittaa, kuinka tiedonhankintakäyttäytymiseen liittyy muitakin kontekstitekijöitä, kuin mitä pelkkään ongelmalähtöiseen tiedonhankintakäyttäytymiseen liitetään. Erityisesti Olsson tutki tunteiden vaikutusta teatteriammattilaisten tiedonhankintakäyttäytymisessä. Olsson kritisoi aiempia tutkimuksia niiden yksipuolisesta katsontakannasta asioihin. Aiemmissä tutkimuksissa oli useimmiten keskitytty vain yhteen näkökulmaan tiedonhankintakäyttäytymisessä. Niissä pääideana oli henkilö, jolla oli ongelma eli aukko tiedossa, johon hän etsi ratkaisua eli tietoa ja tilanne ratkesi tiedon löytymiseen. (Olsson 2010a, 241-243.)

Olsson haastatteli tutkimuksessaan yhteensä 35 kanadalaista, suomalaista ja isobritannialaista teatteriammattilaista. Osallistujiin kuului näyttelijöitä, ohjaajia, lavastajia, puustajia, dramaturgeja, käsikirjoittajia ja puhevalmentajia. Osalla osallistujista oli kokemusta myös useammasta työnkuvasta teatterissa. Haastattelussa osallistujia pyydettiin kuvailemaan tapahtumia ja suhteita, mitkä ovat muokanneet heidän suhdettaan Shakespeareen ja hänen töihinsä. Haasteeksi erityisesti näyttelijöiden ja ohjaajien kohdalla

nousi se, että he olivat tottuneita haastatteluihin ja täytyi kehittää tapoja, kuinka päästä pintaa syvemmälle. (Olsson 2010a, 245.)

Tuloksissa korostui tiedonhankintatapojen sosiaalinen luonne monella eri tapaa esimerkiksi haastateltavien sosiaalisissa normeissa, kuinka he merkityksellistävät asioita sekä erilaisissa hyväksytyissä tavoissa, jotka ovat kehittyneet heidän ammatillisessa yhteisönsään. (Olsson 2013.) Ainoastaan pieni osa haastateltavista piti tarkoituksellista tiedonhankintaa merkityksellisenä ja erityisesti formaaleja tiedonlähteitä piti vain murto-osa vastaajista tärkeinä merkityksellistämisen kannalta. Suurin osa formaaleja lähteistä käyttävistäkin kuvaili sitä kuitenkin enemmän taustatoimena, jota tehtiin ennen production aloitusta tai niiden välissä, jonain sellaisena, mille ei enää ollut aikaa kun ”oikea työ alkoi”. (Olsson 2010b, 275.) Akateemisia kirjoituksia aiheesta ei arvostettu, koska niitä pidettiin vaikeaselkoisena ja irrelevanttina. Tiedon etsimisen sijaan erilaiset sosiaaliset tilanteet, kuten epäviralliset keskustelut työkavereiden tai mentoreitten kanssa tai vuorovaikutustilanteet harjoituksissa, osoittautuivat yhdeksi suurimmaksi vaikutukseksi Shakespearen ymmärtämisessä. (Olsson 2010a, 245; 2010b 275.) Moni haastatelluista turvautui dramaturgin apuun ja hänet nähtiin informaatioammattilaisena, joka välitti hyödyllistä kirjallisuutta näyttelijöille ja ohjaajille. Tämä saattaisi selittää informaatiopalveluiden käytön vähyyttä, mutta toisaalta siihen ei löytynyt paljoa viitteitä. (Olsson 2010a, 247; 2010b, 276; 2013.)

Haastateltavien tiedonhankintaprosessi oli harvoin lineaarinen prosessi. Jokainen kohtaaminen rakentui aina aiemman päälle rikastuttaen haastateltavien käsityksiä. Merkitysten luominen oli siis enemmänkin jatkuva prosessi, joka laajensi heidän ymmärrystään Shakespearesta. Haastateltavat arvostivat pitkäaikaisia suhteita muihin alan ammattilaisiin ja kokivat keräävänsä enemmän ymmärrystä juuri näiden kohtaamisten kautta. (Olsson 2010a, 247; 2010b, 276.) Tiedonhankintaprosessi liittyikin juuri hahmon rakentamiseen. Tunteiden merkitys tiedon rakentumisessa oli haastateltaville merkittävä. Haastateltavat etsivät Shakespearen teksteistä, sekä omasta esityksestään, tunteiden autenttisuutta. He siis uskoivat Shakespearen teksteissä olevan jokin tietty aito mer-

kitys, jonka kirjailija oli antanut ja tästä he muodostivat sitten oman tulkintansa. Haasteena olikin yhdistää Shakespearen alkuperäinen merkitys ja oma tulkinta siitä. Erityisesti näyttelijät etsivät tunteita, joita heidän pitäisi tuntea jotain hahmoa esittäessään. (Olsson 2010a, 248-249; 2010b, 276; 2013.) Näyttelijöiden piti siis osata ilmentää heidän tietonsa ja tunteensa fyysiseen maailmaan roolihahmoa luodessaan ja esittäessään. Tästä syystä he tarkastelevatkin Shakespearen tekstiä materiaalisten ja fyysisten tarpeidensa kautta. Tällä tavoin näyttelijöiden uusi ymmärrys asioista yhdisty käytäntöön. (Olsson 2010a, 250.) Tämä prosessi ei kuitenkaan syntynyt yksinomaan näyttelijöiden työnä vaan yhteistyössä ohjaajien, puhevalmentajien ja dramaturgien kanssa (Olsson 2010b, 277).

Olssonin tutkimuksen mukaan, tiedonhankinnan tutkimus ei ole vieläakaan paljoa muuttunut järjestelmäkeskeisestä näkökulmastaan. Tuomalla yhteen erilaisia teorioita ja metodologisia lähestymistapoja eri tieteenaloista ja perinteistä, tutkimus on pyrkinyt osoittamaan ihmisen tiedonhankintatapoihin vaikuttavien tekijöiden kirjon. Uusi lähestymistapa asiaan on mahdollistanut laajentaa ymmärrystä ihmisten yksilöllisestä ja kollektiivisesta tiedon jäsentämisestä ja siihen liittyvistä tunteellisista ja rationaalisista osista. (Olsson 2010a, 251; 2010b, 278; 2013.)

Erityisesti Ann Medaillen tutkimus teatteriammattilaisten parissa vastasi tämän tutkimuksen aihepiiriä sekä tutkittavat henkilöt olivat myös monipuolisesti teatterin eri ammattilaisia. Ann Medaille tutki vuonna 2009 amerikkalaisten teatteriammattilaisten tiedonhankintaa. Medaille ei keskittynyt pelkästään näyttelijöihin vaan eri teatteriammatilaisiin kuten ohjaajiin, näytelmäkirjoittajiin, puvustajiin ja niin edelleen. Osa tutkimukseen vastanneista toteutti myös useampaa tehtävää teatterissa, mikä onkin alalla hyvin yleistä erityisesti pienemmissä teattereissa. Medaillen valintaan ottaa mukaan muitakin teatteriammattilaisia kuin vain näyttelijöitä vaikutti se, että teatteriproduktion luomisessa on aina mukana joukko erilaisia ammattilaisia, joista osa työskentelee hyvin perinteisten materiaalien parissa. Produktion luomiseen tarvitaan paljon erilaista luovuutta ja ammattitaitoa, ja se koostuu monenlaisista erilaisista taiteen muodoista, näin ollen

tutkimuksen ei pitäisi keskittyä pelkästään näyttelijöihin vaan myös muihin teatteriammattilaisiin. Teatteriammattilaisten tiedonhankinnan tutkiminen luo katsauksen heidän tiedontarpeisiinsa, mutta voi myös valaista tiedonhankinnan ja keräämisen roolia luovassa prosessissa. (Medaille 2009, 327-330.)

Medaille tutki mihin tarkoituksiin teatteriammattilaiset etsivät tietoa, millaisia lähteitä, työkaluja ja metodeja he käyttivät sekä millainen rooli tiedonhankinnalla oli heidän luovassa prosessissaan. Tutkimus toteutettiin kahdessa osassa sekä online-kyselynä, että haastatteleamalla kahdeksaa vapaaehtoista teatteriammattilaista, joiden pääasiallinen tulo koostui tästä ammatista. Online-kyselyyn vastasi yhteensä 73 teatteriammattilaista ympäri USA:ta ja joista suurin osa oli ikähaarukaltaan 25-44 -vuotiaita. Puhelinhaastatteluun vastanneet 8 henkilöä valittiin 21 vapaaehtoiseksi ilmoittautuneesta online-kyselyyn vastanneesta henkilöstä. Haastateltaviksi valittiin henkilöitä, joiden tuloista suurin osa koostui teatterissa työskentelystä. Haastateltavat edustivat teatterin eri ammattialoja, heidän joukostaan löytyi esimerkiksi ohjaaja, pukusuunnittelija, koreografi ja näytelmäkirjailija. (Medaille 2009, 330-332.)

Yksi teatteriesityksen oleellisimpia elementtejä on sen yleisö. Teatteriesitys on eheä vasta kun se esitetään yleisölle, joka tuo siihen yllätyksellisyyden elementin. Teatteriesityksen luomisen prosessi vaihtelee, riippuen siitä millainen näytelmä esitetään. Näytelmäproduktion aikana tekijäjoukko kokoontuu useita kertoja keskustelemaan löydöksistään produktioon liittyen. Tutkimuksen tuloksista erottautuikin kolme tärkeintä elementtiä, jotka motivoivat heidän työtään ja joista he löysivät inspiraatiota. Nämä kolme tekijää olivat teksti, yhteistyö ja yleisö. (Medaille 2009, 334-335.) Teatteriammattilaisten suurimpana inspiraation lähteenä toimi yleensä näytelmäkäsikirjoitus. Käsikirjoitusta tutkimalla haastateltavat löysivät inspiraatiota näytelmän tulevista tapahtumista ja yksityiskohdista. Tämän lisäksi toiseksi suurimpana inspiraationa koettiin yhteinen työprosessi, jonka vuoksi monet olivat valinneet teatterin ammatikseen. Esiintyville taiteilijoille kolmas tärkeä inspiraation lähde oli yleisö, joiden reagoimisesta esitykseen näyttelijät saivat inspiraatiota. (Medaille 2009, 334.)

Tuloksista ilmeni, että suurin osa tiedonkeruusta tapahtuu esitykseen valmistautuessa. Eri rooleissa toimivat ammattilaiset tarvitsivat erilaista tietoa valmistautuessaan esitykseen ja myös hankkivat tarvitsemaansa tietoa hieman eri tavoin, mutta kaikkia kuitenkin yhdisti se, että suurin osa tiedonhankinnasta tapahtui esityksen valmisteluvaiheessa. Näytelmän riippuen, tietoa tarvittiin esimerkiksi tietystä aikakaudesta ja sen kulttuurista, muodista sekä puhekielestä. Inspiraatiota haettiin myös satunnaisesti selailemalla kirjaston kirjoja tai internetin eri hakukoneilla kuvahakuja tekemällä, vaikka tiettyyn tunteeseen liittyen. Näyttelijöillä tiedonhankinta vaihteli esitettävän näytelmän mukaan, mutta jokaista näytelmää varten näyttelijät kuitenkin tutkivat ja kehittivät erilaisia tulkintavaihtoehtoja omaa roolihahmoaan varten. Tämä näytelmäprosessin alun tiedonhankinnan vaihe koettiin haastavana, mutta välttämättömänä osana jotain suurempaa luovaa prosessia. Itse tiedonhankinta tapahtui itsenäisesti, mutta prosessin edetessä tietoa jaettiin jatkuvasti erilaisissa tapaamisissa produktion eri ammattilaisten kesken, ja se koettiin tärkeänä osana prosessia. Toisten tutkimukset jostain aiheesta saattoivat vaikuttaa jonkun toisen kanssatekijän tutkimukseen ja lopputulokseen, sillä teoksesta pitää kuitenkin tulla yhtenäinen, joten tiedon jakaminen oli oleellinen osa työskentelyä. Ohjaajilla oli keskeinen rooli tiedonhankinnassa, sillä he usein jakoivat löytämänsä tietoa näyttelijöille ja erityisesti suosittelivat hyviä lähteitä, jotta näyttelijät pystyisivät työstämään ja ymmärtämään paremmin omaa roolihahmoaan. (Medaille 2009, 334-335.)

Tiedonhankinnassa koettiin monia erilaisia paineita, kuten ajanpuute ja näytelmäprojektin kiireinen aikataulu. Näiden lisäksi paineita koettiin tiedonhankinnan aiheeseen liittyen. Hankittaessa tietoa rodusta, luokasta, tietystä etnisestä ryhmästä, politiikasta tai kulttuurista koettiin paineet erityisen suurina, sillä tiedonhankinnan piti olla todella laajaa, jotta voitiin varmistaa näiden asioiden oikea ja tarkka esitys produktiossa. Liiallisessa tiedonhankinnassa piili kuitenkin myös omat vaaransa. Vastaajat kokivat, että tiedonhankintaan saattoi jäädä koukkuun, esimerkiksi luodakseen historiallisesti tarkan kuvauksen näytelmään varten. Kuitenkin näytelmien tarkoituksena ei ole välittää tietoa

täysin autenttisesti vaan monesti tärkeämpää on välittää tunteita tai ajatuksellista totuutta asiasta. Liiallinen tiedonhankinta saattoi tehdä tulkinnasta jäykkää ja luoda esteitä luovuudelle. (Medaille 2009, 336.)

Tietoa hankittiin kuitenkin myös muihin tarkoituksiin kuin vain tulevaa produktiota varten. Tietoa hankittiin esimerkiksi inspiraation lähteenä tai oppiakseen nykyisistä tai jo historiallisista teatteriproduktioista sekä artisteista ja erilaisista tilaisuuksista. Tietoa hankittiin myös teknisiin ratkaisuihin, esitysmateriaaleja varten, oppiakseen erilaisia uusia taitoja ja omia uratavoitteita edistääkseen. Inspiraatiota ja tietoa löydettiin monenlaisista eri lähteistä. Inspiraation lähteinä toimi usein musiikki, taide, lehdet, valokuvat ja kirjat. Vastaajien oli vaikea ilmaista sanoin, miksi jokin inspiroi heitä, mutta se oli si-doksissa erilaisiin positiivisiin tunteisiin löydettyä aineistoa kohtaan. (Medaille 2009 337-338.)

Erilaista tietoa hankittiin paljon myös internetistä, erityisesti kyseiseen alaan keskittyviltä sivuilta ja keskustelupalstoilta tai tekemällä hakuja hakukoneilla. Teatteriammatilaiset arvostivat kuitenkin perinteisiä tiedonlähteitä paljon, sillä suurimmalla osalla oli tarve saada tekstit ja kuvat kosketeltavaksi ja liikuteltavaksi paikasta toiseen. Tiedon paikkansapitävyyteen ei myöskään luotettu varauksettomasti, esimerkiksi puvustaja kertoi törmäävänsä internetissä jatkuvasti termien väärinkäyttöön. Kuitenkin internetin tarjoamia monipuolisia lähteitä arvostettiin esimerkiksi lähteiden saatavuuden helppouden vuoksi. Internetistä etsittiin tietoa uusista työmahdollisuuksista, tarvittavista lavastusmateriaaleista, musiikista, puvustuksesta sekä käsikirjoituksista. Internetin lisäksi lähteinä käytettiin paljon myös henkilökohtaisia ja ammatillisia kontakteja, erityisesti etsittäessä uusia työtilaisuuksia, tietoa esitettävästä aiheesta tai roolihahmosta. Henkilölähteet ja yhteistyö koettiin tärkeänä osana tiedonhankintaa. Useimmat saivat tärkeää tietoa koskien esimerkiksi näytelmän aiheita tai roolihahmoja, keskustelemalla ystävien, työkavereiden ja erilaisten tuttavien kanssa. Video ja audio -lähteitä käytettiin, kun haluttiin ymmärtää paremmin jotain mielialaa, paikkaa, tyyliä, henkilöhahmoa tai saada-keen inspiraatiota. (Medaille 2009 337-341.)

Kirjastoa käytettiin säännöllisesti, ja osa vastaajista koki sen erittäin tärkeänä paikkana tiedon löytämiselle ja tutkimiselle. Suurin osa vastaajista vieraili kirjastossa säännöllisesti, ja osa vastaajista olisi halunnut vierailla enemmänkin, mutta liikkuva työ teatterialan freelancerina esti sen tai vaikeutti sitä. Vastaajien tiedonhaun tyyli kirjastoista kuitenkin vaihteli jonkin verran. Osa haki tietoa suunnitelmallisesti tiettyä aihetta varten esimerkiksi etsien aihettaan internetin välityksellä kirjaston tietokannasta, ja osa meni kirjastoon kiertelemään tiettyjen aihepiirien osastoille löytääkseen jotain sattumanvaraisesti. Tärkeänä koettiin myös oma henkilökohtainen kokoelma. Oman kokoelman puoleen käännettiin erityisesti tiedonhankinnan alkuvaiheessa, sillä se tarjosi hyvän lähtökohdan tiedonhankinnalle. Henkilökohtainen kokoelma oli kuitenkin usein liian suppea, jotta kaikki tarvittava tieto olisi löytynyt sieltä. (Medaille 2009, 342.)

Lopputuloksena Medailien tutkimuksesta selviää, että teatteriammatillaiset hankkivat tietoa kuutta eri ensisijaista tarkoitusta varten. Teatteriammatillaiset etsivät tietoa melko rutiininomaisesti löytääkseen esimerkiksi uusia työtilaisuuksia, pysyäkseen selvillä alan tapahtumista, oppiakseen näytelmän taustoista tai löytääkseen esitysmateriaaleja. Tietoa etsitään kuitenkin myös eri produktioita varten esittääkseen näytelmän tarkoituksen paremmin ja löytääkseen inspiraatiota luovaan prosessiin. Tiedonhankinta keskittyy yleensä produktion alkuvaiheeseen, mutta se jatkuu yleensä kuitenkin läpi koko prosessin aivan ensi-iltaan asti. Teatteriammatillaiset kääntyivät sekä sisäisten että ulkoisten lähteiden puoleen, saadakseen inspiraatiota. Medaille ei kuitenkaan tutkimuksensa avulla löytänyt mitään yhtä luovan prosessin syntymiseen liittyvää mallia. Tutkimus osoitti, että on mahdotonta osoittaa mitään yhtä toimintoa luovuuden lähteenä teatteriammatillaisten työssä. Luovuus vaatii aikaa ja sisältää monimutkaisen vuorovaikutuksen erilaisia resurssien käytössä, jotka esiintyvät yhtä aikaa erilaisissa toiminnoissa ja itseään toistavissa prosesseissa. (Medaille 2009, 343-345.)

3.2 Erilaisten harrastajien tiedonhankinnan tutkimuksia

Harrastuksiin ja harrastajiin liittyvää tutkimusta aiheesta ovat tehneet Mette Skov 2013 sekä Jenna Hartel (2010). Mette Skov (2013) on tutkinut harrastuskontekstissa online-

museovierailijoiden tiedonhankintaa. Tutkimuskohteena olivat tanskalaisen puolustusvoimien museon virtuaalisen kokoelman käyttäjät, heidän tiedontarpeensa, tiedon etsintä sekä tiedonkäyttö. Tulosten avulla oli tarkoitus saada tietoisuutta käyttäjistä ja kehittää museoiden internetsivuja niiden avulla. Skovin (2013) tutkimus pohjautui Savolaisen arkielämän tiedonhankinnan malliin ja Stebbinssin Serious Leisure konseptiin.

Tutkimus toteutettiin internet-kyselynä sekä käyttäjätutkimuksena. Käyttäjätutkimus sisälsi kaksi osiota: käyttäjätutkimuksen, joka keskittyen vierailijoiden tiedonhankintakäyttäytymiseen sekä haastattelun, jolla pyrittiin saamaan tarkempaa tietoa museon Online-vierailijoiden tiedonhankintakäyttäytymisestä. Tämä kyseinen artikkeli kuitenkin raportoi vain kyselyn ja haastattelun tuloksia. Kyselyyn vastasi 153 henkilöä, joista 132 oli vieraillut museon sivuilla harrastukseensa liittyen. Internet-kyselyn vastaajista vain kaksi oli naisia. Haastateltavia valikoitui 24 ja haastattelu keskittyi haastateltavien viimeisimpään vierailuun museon sivuilla. Haastateltavat olivat kaikki 32–72-vuotiaita miehiä. Haastattelujen avulla pyrittiin saamaan täsmällisempiä vastauksia sekä parempia kuvauksia museon Online-kokoelman käytöstä. Haastattelut nauhoitettiin ja jokaisen kesto oli n. 30 minuuttia. Haastatteluista pyrittiin tunnistamaan teemoja, vapaa-ajan tekemisen luokkia, työtehtävien kategorioita, tiedontarpeita sekä suosittuja lähteitä. (Skov, 2013.)

Internet-kyselyn perusteella selvisi, että kaksi suosituinta kiinnostuksen kohdetta museon virtuaalikokoelmassa vierailuun oli jokin tietty esine tai yleinen kiinnostus puolustus- ja asevoimien historiaan. Loput vastaajista olivat kiinnostuneet tietyistä historian aspekteista, kuten jostain tietystä puolustus- ja asevoimien historian tapahtumasta, aikakaudesta tai ylipäättään jonkin tietyn aikakauden historiasta. Hyvin pieni osa vastaajista oli kiinnostunut sukututkimuksesta, armeijan miniatyyreista tai historiallisten tapahtumien uudelleen näyttelemisestä. Suurimmalla osalla vastaajista oli joko jonkin verran tai paljon kokemusta harrastus- tai kiinnostusalueestaan. Yhtä osallistujaa lukuun ottamatta vastaajilla oli yli kymmenen vuoden kokemus omasta kiinnostusalueestaan. (Skov 2013.)

Skov jaotteli vastaajansa Stebbinsin taulukon mukaan eri harrastusluokkiin. Osallistujat jakautuivat kahteen eri luokkaan: keräilijöihin ja vapaiden taiteiden harrastajiin. Ensimmäisessä luokassa eli keräilijöissä, henkilöt tavoittelivat teknistä tietoa esineen kaupallisesta, sosiaalisesta ja fyysisistä olosuhteista sekä siitä mistä esineet oli hankittu. Tämä tieto antoi heille laajempaa ymmärrystä esineen historiallisesta ja nykyisestä valmistuksesta sekä käytöstä. Esine oli siis ensisijainen kiinnostuksen kohde ja historia vasta toissijainen. Toinen ryhmä eli vapaiden taiteiden harrastajat olivat kiinnostuneet laajemmin historiasta ja etsivät laajemmin tietoa muustakin kuin vain itse esineistä. (Skov 2013.)

Vapaa-ajan keräilijöiden huomio oli oman yksityisen kokoelmansa keräämisessä, kehittämisessä ja ylläpitämisessä. Museon kokoelmaa käytettiin löytääkseen tietoa jostain tietystä esineestä tai yleislaatusemman tiedon saamiseen esineistä ylipäätään. Historia oli keräilijöille myös kiinnostuksen kohde, mutta enemmänkin esineen näkökulmasta kuin yleisellä tasolla. Puolustus- ja asevoimien historiasta ylipäätään kiinnostuneet henkilöt taas etsivät tietoa enemmän omaksi ilokseen, ilman varsinaista tarkoitusta käyttää tietoa myöhemmin. Sen sijaan he hankkivat tietoa tiedon vuoksi. Tämän tapaisen tiedonhankinnan motivaationa on tiedon hankkiminen oman mielenkiinnon vuoksi ja tiedon jakaminen omasta mielenkiinnon kohteesta. Analyysi paljasti, että tiedonhankintaa ohjasi mielenkiinto aihetta kohtaan, mutta suoranainen päämäärä saattoi puuttua, siitä huolimatta tiedontarpeet saattoivat olla hyvinkin tarkasti määriteltyjä. Stebbinsin jaottelun kolme muuta harrastusluokkaa (nikkaroijat, aktiviteetteihin osallistuvat sekä pelien tai urheilun pelaajat) löytyivät myös Skovin tutkimuksesta (2013), mutta nämä kolme sisältyivät loppujen lopuksi joko keräilijöihin tai vapaiden taiteiden harrastajiin. (Skov 2013.)

Keräilijöiltä sekä vapaiden taiteiden harrastajilta tunnistettiin kolme erilaista informaation liittyvää vapaa-ajan tehtävää. Keräilijöiden ensimmäinen tehtävä oli, että he rakentavat ja ylläpitävät omaa henkilökohtaista arkistoa dokumenteille sekä niihin liittyville esineille. Arkisto voi esiintyä monenlaisina säilytyspaikkoina kuten paperilla tai tietokoneella. Toinen tehtävä oli arkiston kokoaminen ja ylläpitäminen laajemmalle yleisölle,

kuten sen julkaiseminen internetissä. Kolmas tehtävä oli jakaa tietoa muiden samanmielisten kanssa, kuten keskustelemalla tai kirjoittamalla artikkeleita aiheesta. Haastattelun perusteella esiin nousseet tehtävät paljastivat, että kommunikointi ja tiedon jakaminen oli oleellinen osa keräilijänä toimimista. Vapaiden taiteiden harrastajien päätehtävä harrastuksensa parissa oli tavoitella kiinnostuksen kohdettaan eli puolustus- ja asevoimien historiaa. Kiinnostuksen kohteena oli siis tavoitella tietoa tiedon vuoksi. Tämän päätehtävän lisäksi tunnistettiin kaksi alatehtävää. Näistä ensimmäinen tehtävä oli tavoitella tätä kiinnostuksen kohdetta ja toinen tehtävä oli jakaa kiinnostuksen kohde toisten kanssa. (Skov 2013.)

Kyselystä selvisi, että vastaajat käyttivät useita kanavia ja lähteitä hankkiessaan tietoa puolustus- ja asevoimien historiasta. Eniten mainittuja lähteitä olivat toiset ihmiset, jotka jakavat saman kiinnostuksen kohteen ja oma kirjakokoelma. Vähemmän aikaa aiheetta harrastaneet henkilöt käyttivät internetiä enemmän tiedonhankinnassaan verrattuna aiheetta pidemmän aikaa harrastaneisiin. Pidemmän aikaa harrastaneet käyttivät enemmän arkistoja ja yleisiä tai erikoiskirjastoja. Haastattelut vahvistivat kyselyssä ilmenneitä asioita ja erityisesti jo aiemmissa tutkimuksissa esiin tullutta sosiaalisen kontekstin tärkeyttä. (Skov 2013.)

Vastaajien harrastuneisuus ja siihen liittyvä tiedonhankinta oli hyvin pitkälti integroittunut heidän joka päiväseen elämäänsä. Harrastajat näkivät museon fyysiset ja online-palvelut toisiaan täydentävinä. Suuri osa vastaajista näki museon fyysisen kokoelman uniikkina ja korvaamattomana, mutta taas online-kokoelman hyviä puolia olivat sen joustavuus, tavoitettavuus ja mahdollisuus tutkia kokoelmaa tarkemmin esimerkiksi zoomaamalla kuvia tai lukemalla taustatietoja. Tutkimuksen tavoitteena oli saada kattavaa tietoa museon online-kokoelman käyttäjien tiedonhankintakäyttäytymisestä ja lisätä tietoa kyseisestä aihepiiristä. Tutkimuksen mukaan museon online-kokoelmaa käyttivät niin noviisit kuin pidempäänkin aiheetta harrastaneet henkilöt. Tutkimusta voisi kuitenkin laajentaa myös enemmän noviisien puolelle elinikäisen oppimisen perspektiiviin. (Skov 2013.)

Jenna Hartel (2010) tutki 20 amerikkalaista harrastaja gourmet-kokkia ja heidän tiedonhallintaansa harrastuksen parissa. Tutkimuksen tarkoituksena oli pystyä kuvaamaan tapoja, joilla harrastaja gourmet-kokit hallitsevat kulinaarista tietoa kotonaan. Hartel perusti tutkimuksensa osaamisaihepiiri (domain) analyysiin etnografisesta näkökulmasta sekä Stebbinsin vakavan harrastuksen konseptiin. Etnografinen tutkimus tutkii sosiaalista maailmaa kokemuksen ja tarkkailun avulla sen luonnollisessa ympäristössä (Hartel 2010, 852).

Hartel oli tehnyt aiempaa tutkimusta samasta aiheesta vuonna 2006 sekä väitöskirjassaan (2007), jonka perusteella hän oli raportoinut yhdeksän jaksoa kokkauksessa ja kuusi yleistä tiedonhankinnan toimintoa harrastuksen parissa. Yhdeksän jaksoa kokkauksessa olivat tutkimusvaihe, suunnitteluvaihe, varustautumisvaihe, valmisteluvaihe, ruuan koaminen, kokkaus, ruuan tarjoaminen, syöminen ja arviointi. (Hartel 2006; Hartel 2007, 104.) Kuusi tunnistettua tiedonhankinnan toimintoa olivat:

1. Gourmet elämäntyylin eläminen
2. Kulinaarisen asiantuntemuksen ilmaiseminen
3. Informoituna ja inspiroituneena pysyminen
4. Kokkausjakson lanseeraus
5. Informaation käyttö kokkausjakson aikana
6. Henkilökohtaisen kulinaarista tietoa sisältävän kokoelman hallinta

Hartelin aiemmat tutkimukset aiheesta selvittivät myös tiedonhankinnan ja -hallinnan paikkaa harrastuksessa. (Hartel 2007, 131.) Tässä tutkimuksessa Hartel keskittyi ainoastaan kuudenteen kohtaan näistä informaatioaktiiviteeteistä. Tämä kuudes kohta kuvaa toimintaa, jossa harrastaja on keskittynyt keräämään ja huolehtimaan siitä materiaalista, mikä mahdollistaa kulinaarisen tiedon saamisen. (Hartel 2010, 847-851.) Hartelin tutkimuksen tulokset esittelevät tietokäyttäytymistä vapaa-ajan parissa. Hartelin haastatteli harrastajakokkeja heidän kodeissaan, jonka jälkeen hän analysoi harrastajan kodissa olevan kokkaamiseen liittyvän informaatioaineiston. Haastateltavat olivat kahdesta kaupungista, Los Angelesista ja Bostonista. Hartel valitsi haastateltavansa, sillä pe-

rusteella, ketkä olisivat parhaita ehdokkaita. Hän ei yrittänyt saada mahdollisimman kattavaa repertuaaria vaan etsi innokkaita, puheliaita harrastajakokkeja, joilla oli vähintään kahden vuoden kokemus harrastuksen parissa eikä heillä saanut olla sidoksia ruokaan. (Hartel 2007, 62-63; Hartel 2010, 852.)

Haastattelun aluksi harrastajakokkia pyydettiin kertomaan harrastuksensa taustoista ja unohtumattomin kokkauskokemuksensa. Tämän jälkeen haastateltavaa pyydettiin kuvailemaan yleisiä informaatioaktiviteetteja, jotka liittyivät hänen harrastukseensa. Lopuksi haastateltavaa pyydettiin kuvailemaan ja täsmentämään kulinaaristen informaatiolähteiden käyttöä. Haastattelun jälkeen tehtiin kierros haastateltavan kotona, jonka aikana haastateltava esitteli harrastuksen kannalta merkitykselliset paikat sekä kuvasi oleellista kulinaarista tietoa kotonaan, missä tahansa muodossa se olikin. Hartel valokuvasi haastateltavien kotona tehdyn kierroksen ja sen lisäksi haastateltava kertoi kierroksen aikana kodistaan nauhurille. Valokuvat jaettiin kategorioihin, joita olivat huoneet, tiedonlähteet, kokoelmat ja alueet, sekä esineet. Kierroksen lopuksi Hartel piirsi talosta pohjapiirroksen, joka toimi analyysivaiheessa muistin tukena. (Hartel 2007, 66-70; Hartel 2010, 852-853.)

Hartelin tutkimuksen tuloksista selvisi, että innokkailla harrastajilla oli henkilökohtainen informaatiokokoelma sekä siihen liittyviä ylläpitotehtäviä, jotka lisääntyivät kokoelman kasvaessa. Kokoelma tarjosi tietoa ja inspiraatiota sekä toimii arkistona kulinaarisille kokemuksille. Henkilökohtaisia informaatiokokoelmia oli monen kokoisia, jotka vaihtelivat pienestä kokoelmasta, kirjoihin kaappien perällä tai jopa isoon multimediakokoelmaan, joka toimi katseenvangitsijana talossa. Kokoelmien sisältö oli usein järjestetty joko tallennusmuodon, tyylilajin, aiheen tai kirjailijan mukaan, mutta kokoelmilla ei kuitenkaan yleensä ollut täsmällistä bibliografista tiedonhakumekanismia ja sen lisäksi harrastajilla saattoi olla niin sanottuja alikokoelmia. Henkilökohtaisia informaatiokokoelmia voi kuvailla sen sisältämien esineiden perusteella. Keittokirjat olivat määrältään hallitsevin osa kokoelmia, mutta näitäkin oli paljon erityyppisiä, joista osa oli keskittynyt esimerkiksi

tietyn historiallisen aikakauden ruokiin, tiettyihin ruokalajeihin tai vaikka tiettyyn ruokakulttuuriin. Harrastajien kokoelmista löytyi kuitenkin muitakin kirjoja, kuten kokkaamiseen liittyviä tietokirjoja ja sanakirjoja. (Hartel 2010, 856.)

Kirjallisuuden lisäksi kokoelmat sisälsivät ruuanlaittoon keskittyneitä lehtiä kuten ”Bon Appetit” ja ”Gourmet”. Näistä uusimmat numerot pidettiin yleensä esillä selailua varten, ja vanhemmat numerot oli laitettu säilytykseen esimerkiksi varastoon. Harrastajista jotkut keräilivät myös esimerkiksi ravintoloiden menyt, ravintola-arvosteluja ja esitteitä. Keskeisin genre oli kuitenkin reseptit, joita löytyi monessa eri muodossa kokoelmista. Reseptejä oli lehtileikkeleinä, kortistoina sekä digitaalisessa muodossa. Lähes jokainen kokoelma sisälsi myös digitaalisia ja Online-lähteitä. Tämä tutkimus keskittyi kuitenkin perinteisiin dokumentaation muotoihin. Kokoelmiin sisältyi myös muistoesineitä, joita olivat esimerkiksi perityt keittokirjat tai reseptit. Toinen muistoesine, joka löytyi useammasta kokoelmasta, oli kulinaarinen päiväkirja, johon oli kirjattu erilaiset ruuanlaittokemukset sekä ruuanlaiton muusat. Kokoelmia säilytettiin vaihtelevasti esimerkiksi erilaisissa kirjahyllyissä, laatikoissa ja pöydillä muiden aiheeseen kuulumattomien tiedonlähteiden joukossa. Tämän lisäksi kokoelmiin kuului ruuanlaittoon liittyviä muitakin esineitä, kuten keittiötavaroita ja ainesosia. Erilaiset koriste-esineet, valokuvat tai taideteokset saattoivat myös olla osa kokoelmaa. (Hartel 2010, 856-858.)

Henkilökohtaisia kulinaarisia informaatiokokoelmia oli kolmea eri kokoa: pieni, keskikokoinen ja iso. Pieni kokoelma sisälsi vähäisen määrän fyysistä materiaalia, joita säilytettiin kaapeissa, pöydillä tai hyllyillä. Kokoelman ylläpitoon ei liittynyt juurikaan mitään toimenpiteitä. Pienen kokoelman omaajat saivat tietonsa ja inspiraationsa muilla keinoin. Keskikokoinen kokoelma oli selkeästi isompi volyymiltään, sisältäen muutaman hyllyllisen tavaraa kuten keittokirjoja ja lehtiä. Kokoelman hoitoon kuului joitain koamis- ja järjestämistoimenpiteitä. Iso kokoelma sen sijaan hallitsi tilaa ja siihen sisältyi suuri määrä materiaalia, jopa yli harrastajan tarpeiden. Kokoelman hoito vaati jatkuvia toimenpiteitä. Harrastuksen parissa pisimpään viihtyneillä oli yleensä myös suurimmat henkilökohtaiset kokoelmat, mikä viittasi siihen, että kokoelmien koko kasvoi harrastuksen jatkumisen myötä. (Hartel 2010, 858-859.)

Suuret kokoelmat osoittautuivat melko dynaamisiksi. Suuriin kokoelmiin hankittiin uutta materiaalia, sitä arvioitiin, siirrettiin pysyvään säilytykseen, järjestettiin, selattiin sekä tehtiin poistoja. Nämä kokoelman hoitoon ja järjestämiseen liittyvät toiminnot tapahtuivat melko huomaamattomasti jokapäiväisessä elämässä. Kokoelmaan hankittiin uutta materiaalia esimerkiksi kirjakaupoista, ruokakaupoista, kirpputoreilta ja antikvariaateista. Uutta materiaalia saatiin myös lahjoina esimerkiksi syntymäpäivänä tai hääpäivänä. Suurin osa keittokirjoista muodosti niin kutsutun *mother lode:n* eli *emäkokoelman*, joka oli kokoelman pääsijoituspaikka. Useimmiten tämä pääsijoituspaikka ei kuitenkaan ollut keittiössä kuumuuden, kosteuden, ruuantähteiden sekä tilanpuutteen vuoksi. Emäkokoelmalla on erilaisia rooleja harrastuksessa, se toimii esimerkiksi usein ensimmäisenä sijoituspaikkana, mitä lähestytään etsittäessä uusia reseptejä kokeiltavaksi. Kuitenkin suurimpaan osaan tämän emäkokoelman materiaaleista ei koskaan kosketa. Keskikokoisen ja ison kokoelman omaavilla harrastajilla saattaakin olla enemmän mielenkiintoa omistaa kulinaarista tietoa kuin käyttää sitä. (Hartel 2010, 860-862.)

Kokoelmat sisälsivät myös erilaisia alueita, joita saattoi löytyä ympäri kotia. Tällainen erillinen kokoelman osa oli yleensä erotettu emäkokoelmasta jonkin tietyn syyn takia ja sen sisältö oli tyypillisesti vain yhdenlaista kulinaarista genreä. Hartel tunnisti kuusi erilaista erillistä kokoelman aluetta. *Referencing* eli tietynlainen *suositusalue* oli yleensä keittiössä ja sisälsi kirjoja, joissa oli perustietoa esimerkiksi aineksista ja tietyistä tekniikoista. Tämä toimi kokatessa, kun tarvitsi mahdollisesti nopeasti löytää tietoa johonkin ongelmaan. *Browsing* oli tietynlainen *selailuosuus* kokoelmasta, mitä säilytettiin esimerkiksi yöpöydän vierellä, kun haluttiin vapaa-ajalla selailla ja nauttia ruuanlaittoteemaisesta kirjallisuudesta. *Displaying* oli kokoelman osa, mikä oli esteettisesti miellyttävää ja sen tarkoituksena olikin toimia lähinnä vain koristeellisena. Osalla oli kokoelmasta erotettu myös omaksi osakseen kaikki muu materiaali, jotka eivät olleet keittokirjoja. Näiden lisäksi oli vielä *Deacquisitioning*, mikä tarkoitti kokoelman materiaaleja, jotka oli poistettu ja odottivat säilytyksessä pysyvää poistoa esimerkiksi hyväntekeväisyyteen. Näiden lisäksi oman erityisen kokoelmansa muodostivat reseptit. Reseptejä säilytettiin yleensä keittiössä, jotta ne olisivat helposti saatavilla. Reseptikokoelmiakin saattoi olla useita erilaisia, ja ne erosivat muista kokoelmien osista siinä, että niitä seulottiin ja niihin

lisättiin uusia osia jatkuvasti. Reseptikokoelmat olivat syntyneet esimerkiksi materiaalin perusteella ja olivat jaoteltuina esimerkiksi lehtileikkeisiin tai pelkästään elektroniseen materiaaliin. Materiaalien sijaan tai lisäksi reseptikokoelmia oli syntynyt tietystä aiheesta, kuten jälkiruuista tai tietynlaisesta kokkaustyylistä. Järjestetyt reseptikokoelmat olivat usein järjestetty aakkosellisesti, mutta monissa tapauksissa ne eivät olleet minäänlaisessa järjestyksessä (Hartel 2010, 863-864.)

Kaikkien tutkittavien kokoelmien yhdistävänä tekijänä esiintyi reseptikansio. Tämä reseptikansio sisälsi harrastajakokkaajien rakkaimmat reseptit. Nämä reseptit olivat testattuja ja takuuvarmoja, joihin palattiin yhä uudelleen. Kansio sisälsi reseptejä monista eri lähteistä, mutta niitä yhdisti se, että ne olivat nousseet harrastajakokkaajien suosikeiksi, joihin palattiin uudelleen ja uudelleen. (Hartel 2010, 865-866.) Kokoelman koko ei loppukädessä määritellyt harrastajakokkaajan innostusta tai taitoa harrastukseen. Eri-laiset harrastajat suhtautuivat kokkaamiseen eri tavalla. Toiset eivät seurannet reseptejä orjallisesti, vaan omaksuivat osia niistä ja sovelsivat niitä omaan käyttöönsä, kun taas toiset tarkastivat jokaisen pienen yksityiskohdan reseptistä jopa useamman kerran. Harrastuksen vaihe myös vaikutti kokoelman kokoon. Vähemmän aikaa harrastaneet turvautuivat useammin reseptiin kokatessaan kuin kokeneemmat harrastajakokit. Reseptien käyttöön vaikutti myös, se mitä valmistettiin, käytettävissä oleva aika sekä sijainti. (Hartel 2010, 867-868.) Kokoelmilla ja sen sisältämillä dokumenteilla oli monenlaisia käyttötarkoituksia ja painoarvoja. Toisille kulinaarinen informaatio oli intohimon kohde, jota keräiltiin, tutkittiin ja jolla sisustettiin kotia. Toisille se informaatio ja reseptit olivat kokkaamisen ehto, jota ilman ei selvitty ja osalle reseptit olivat vain viitteellinen suunta, mistä saada inspiraatiota toteuttaa omaa näkemystä. Henkilökohtainen informaatiokokoelma on tulosta harrastajan halusta pitää kulinaarinen tieto lähettyvillä ja käytettävissä saadakseen inspiraatiota sekä toimia arkistona kokkauskokemuksille. (Hartel 2010, 867-868.)

4 HARRASTAJATEATTERITOIMINTA

Tässä luvussa käydään läpi tutkimuksen taustaa esittelemällä harrastajateatteritoimintaa Suomessa sekä teatteriharrastuksen motiiveja. Luvussa 4.1 käydään läpi harrastajateattereiden asemaa Suomessa. Luvussa 4.2 esitellään Sinivuoren (2002) väitöskirjassaan havainnoimia harrastajateatterissa harrastamisen motiiveja.

4.1 Harrastajateatterit Suomessa

Harrastajateattereilla on Suomessa melko pitkät juuret ja toiminta on edelleen aktiivista. Alkujaan teatterin harrastaminen on liittynyt kansanliikkeisiin sekä paikalliseen kulttuuritoimintaan erityisesti maaseudulla (Rentola 1993, 19). Kansalaistoimintaan ja kansansivistystoimintaan kuului näytteleminen, joka on ollut osa niitä jo 1870- ja 1880-luvuilta lähtien (Laaksovirta 1993, 92). Useimmiten melko pienilläkin paikkakunnilla on tähän harrastukseen tarjolla vähintään yksi ja monesti useampi harrastajateatteriryhmä. Suomessa teatteria on mahdollista harrastaa monissa eri organisaatioissa tai sitten aivan yksityisissä ryhmissä, jotka ovat saattaneet syntyä esimerkiksi harrastuksesta innostuneiden toimesta. Yleisimpiä ovat kuitenkin eri kansalais- ja työväenopistojen harrastajaryhmät. Tutkimukseni aihetta ajatellen Tampere on erinomainen kohde tähän tarkoitukseen, koska Tampereelta löytyy laajasti erilaisia harrastajateatteriryhmiä ammattilaisteattereiden lisäksi.

Teatterikoulutuksen pariin pyrkii Suomessa suuri määrä ihmisiä, mutta vain pieni osa tulee valituksi. Teatterin tekemiseen vahvasti motivoituneita on kuitenkin paljon, mistä syystä päädytäänkin joko teatteriammattiin joltain muuta kautta tai vähintäänkin vakaan harrastamiseen. (Rentola 1993, 25.) Suomessa harrastajateatterit ovat toimineet aktiivisesti ja runsaslukuisesti jo hyvin pitkään. Suomen harrastajateatteriliitto on perustettu vuonna 1948 ja liittoon kuuluu 550 harrastajateatteria sekä viisi jäsenjärjestöä. Suomen harrastajateatteriliiton yksi aktiivisuuden näyte on liiton julkaisema Repliikki-

lehti. Teatteriharrastuksen aktiivisuudesta kielii myös lukuisat, ympäri Suomea järjestettävät, harrastajateatteritapahtumat joista esimerkkeinä Seinäjoen harrastajateatterikesä, Jyväskylän harrastajateatterikesä sekä SPOTTI-lastenteatteripäivät. (Liiton esittely 2016.) Suomessa toimii myös Työväen näyttämöiden liitto, joka on toiminut jo vuodesta 1920. TNL toimii ammatti- ja harrastajateattereiden yhteisenä järjestönä ja liitolla on yhteensä noin 200 jäsentä. TNL toimittaa myös omaa Näytös-jäsenlehteään sekä järjestää jäsenilleen kursseja ja teemaseminaareja. (TNL 2016.)

Erilaisten kilpailuiden, tapahtumien ja itse harrastajateatterien lisäksi Suomessa järjestetään jatkuvasti teatterin harrastajille suunnattuja kursseja ja koulutuksia kansanopistojen, ammattilaisten ja innokkaiden harrastajien toimesta. Sinivuori toteaaakin väitöskirjassaan (2002, 14), että monelle teatterin harrastajalle teatteri on enemmän kuin vain harrastus, se on elämäntapa. Teatteria voi harrastaa monella eri tapaa. Näistä yleisin muoto teatterin harrastamiselle on talvikautena toimivat erilaiset esimerkiksi työväenopistojen, kansanopistojen ja yhdistysten harrastajateatterit tai kesäisin toimivat kesäteatterit. Muita mahdollisuuksia ovat kuitenkin erilaiset improvisaatioryhmät sekä erimittaiset koulutukset ja kurssit. Harrastajateattereissa suurin osa harrastajista yleensä keskittyy näyttelemiseen, mutta muitakin tehtäviä on runsaasti tarjolla. Teatterin tekeminen on tavallaan talkoomaista ja sitä tehdäänkin yhdessä tehtävien jakautuen osittain ihmisten osaamisen mukaan (Rentola 1993, 33). Aivan kuten ammattilaisteattereissa, on myös harrastajateattereissa erilaisia työrooleja kuten valotyöntekijä, äänityöntekijä, ohjaaja, puvustaja, laulunopettaja, maskeeraaja, lavastaja, muusikko ja niin edelleen. Kaikkia työntekijöitä ei tarvita joka produktiossa, mutta useat ovat tarpeellisia jokaisessa. Kuitenkin harrastajateattereissa usein toimitaan useammassa työroolissa omien kykyjen ja kiinnostusten kohteiden mukaan.

4.2 Sinivuori ja harrastuksen motiivit

Sinivuori tutki vuonna 2002 ilmestyneessä väitöskirjassaan teatteriharrastuksen merkitystä ja harrastajien motiiveja. Sinivuori käytti useampaa erilaista menetelmää eri tutkimuskysymystensä tutkimisessa, mutta teatteriharrastajien motiiveja tutkiessaan hän

käytti kyselyä, joka lähetettiin Suomen harrastajateatteriliiton jäsenille. Motiivien luokitukseen käytettiin Madsenin motiiviluokitusta. (Sinivuori 2002, 87.) Tutkimuksen tuloksista selvisi teatteriharrastuksen keskimääräisen keston olevan 16 vuotta (Sinivuori 2002, 93). Motiivit oli jaoteltu viiteen pääluokkaan, jotka olivat vastausten perusteella tärkeysjärjestyksessä: kognitiiviset motiivit, toimintamotiivit, ammatilliset motiivit, emotionaaliset motiivit ja sosiaaliset motiivit. Näiden pääluokkien alaluokista voimakaimmin teatterin harrastajilla korostui onnistumiskokemusten ja myötäelämisen tarve, toiseksi eniten halu oppia uutta ja kolmanneksi mielikuvituksen ja ilmaisutaitojen kehittäminen. Esiintymistarve esiintyi tutkimuksen tulosten mukaan teatterinharrastajilla kuitenkin vasta kahdeksantena. (Sinivuori 2002, 138-139.)

Tutkimuksen mukaan teatteriharrastajien iällä oli yhteyttä motiiviluokkaan *terapeuttiset vaikutukset*. Iän kasvaessa harrastuksen terapeuttisten vaikutusten merkitys kasvoi. Sama yhteys löytyi myös motiiviluokasta *halu toimia ja erottua yksilönä*. Tämän motiivin merkitys kasvoi myös iän myötä. (Sinivuori 2002, 140-142.) Ylipäätään kuitenkin harrastajien motiivit teatteriharrastukseen olivat sisäisiä liittyen onnistumiskokemuksiin, edistymiseen ja muihin omiin henkilökohtaisten tavoitteiden saavuttamiseen (Sinivuori 2002, 234).

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tämä luku käsittelee tutkimuksen toteutusta. Luvussa 5.1 tarkastellaan tutkimuksen tarkoitusta ja tutkimusmenetelmän valintaa sekä tutkimuskysymyksiä. Luvussa 5.2 esitellään tämän tutkimuksen kohteena olleet kolme harrastajateatteria. Luvussa 5.3 esitellään tarkemmin laadullista menetelmää. Luvuissa 5.4. ja 5.5 käydään tarkemmin läpi teemahaastattelua ja tehtävän tekemistä tämän tutkielman yhteydessä sekä luvussa 5.6 tutkimusaineiston käsittelyyn liittyneitä vaiheita.

5.1 Tutkimusmenetelmän valinta

Tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella harrastajateattereissa erilaisissa rooleissa toimivia harrastajia ja heidän tiedonhankintakäyttäytymistään. Tutkimuskohteeksi valikoitui harrastajateattereissa eri toimijuuksissa olevat henkilöt, koska vain yhteen toimijuteen keskittyminen, esimerkiksi näyttelijöihin, olisi tuottanut liian suppean kuvan harrastajien tiedonhankinnasta. Aiempaa tutkimusta aiheesta ei juurikaan ole, vaikka erilaisia harrastuksia ja niihin liittyvää tiedonhankintaa onkin tutkittu runsaasti. Tutkimuksessa haluttiin selvittää harrastajateatterissa toimivien harrastajien tiedonhankinnan kohteita, tapoja, kriteerejä ja esteitä. Tutkimuksessa etsittiin vastauksia alla oleviin tutkimuskysymyksiin.

1. Mihin tarkoituksiin ja millaista tietoa harrastajateatterissa toimivat tarvitsevat?
2. Miten tietoa hankitaan? Mistä kanavista/lähteistä?
3. Millä kriteereillä kanavat/lähteet valitaan?
4. Millaisia ongelmia tai esteitä tiedonhankinnassa ilmenee?

Tutkimuskysymysten pohjalta laadittiin haastattelurunko, joka jakautui neljään eri teemaan.

Tutkimus toteutettiin laadullisen tutkimusmenetelmän keinoin yksilöteemahaastatteluna ja tiedonlähteistä koostuvan kartta-tehtävän teetättämisenä syksyn 2016 ja kevään 2017 aikana. Haastattelujen toteuttamista varten kartoitettiin Tampereella toimivia harrastajateattereita, joista tunnetuimpia harrastajateattereita lähestyttiin suoraan saadakseen lupa markkinoida tutkimusta heidän sähköpostilistallaan. Tällä tavoin saatiin yhteys ylioppilasteatteriin, josta rekrytoitiin yhteensä kolme haastateltavaa. Kaikista harrastajateattereista ei tullut vastausta, joten tutkimukseen sopivia haastateltavia etsittiin myös henkilökohtaisten kontaktien kautta. Teatteriammattilaisten ja harrastajien suosituksesta saatiin rekrytoitua haastateltaviksi vielä Tampereen ammattikorkeakoulun harrastajateatteri Ääriajasta kolme harrastajaa ja Tampereen lääketieteen kandidaattien harrastajateatteri Pseudosta neljä harrastajaa. Yhteensä haastateltavia oli siis kymmenen henkilöä, kolmesta eri harrastajateatterista.

5.2 Tutkittavien harrastajateatterit

Pseudo eli Tampereen lääketieteen kandidaattiseuran (TKL) teatterikerho on perustettu vuonna 1999. Kerhon toimintaan osallistuu vuosittain noin 100 lääketieteen opiskelijaa ja onkin seuran alaisista kerhoista suurin. Kerho tekee vuosittain keväisin esitettävän teatterimusikaalin, jonka tuottaminen aloitetaan aina jo edellisenä syksynä. Kevätmusiikaalin lisäksi Pseudo järjestää improkursseja, pikkujoulunäytelmiä ja muuta luovaa tekemistä jäsenilleen. (Tampereen Lääketieteen Kandidaattiseura 2017.)

Tampereen ylioppilasteatterilla on melko pitkät juuret, sillä se on perustettu jo vuonna 1960. Ylioppilasteatterin tarjonta on laajaa, sillä siellä esitetään useampi pääesitys vuodessa sekä niiden lisäksi muutamia pienenoisesityksiä, improvisaatiota, stand-upia ja musiikitapahtumia. YO-teatteri on myös kooltaan melko suuri ja muistuttaakin toiminnaltaan jonkin verran jopa ammattiteattereita. Teatteriin kuuluu teatterin taiteellinen

johto, hallitus, palkattu teatterisihteeri sekä itse jäsenistö. Jäsenistöön kuuluu harrastuksen vasta-alkajia ja kokeneempia jäseniä. Suurin osa jäsenistöstä on näyttelijöitä, mutta jäsenistöstä löytyy myös ohjaamisen, kirjoittamisen, ääni- ja valosuunnittelun, tuottamisen, lavastuksen, graafisen suunnittelun, tiedottamisen, musiikin ja puvustamisen harrastajia. (Tampereen ylioppilasteatterin esittely 2017.)

Teatterikerho Ääriraja on Tampereen ammattikorkeakoulun opiskelijakunnan Tamko:n alaisuudessa toimiva teatterikerho, joka on perustettu vuonna 2014. Jäseniä teatterikerhossa on noin 40. Kerhon jäsenistö koostuu ohjaajasta, apulaisohjaajista, tuottajista, näyttelijöistä, käsikirjoittajista, bändistä, puvustajista, lavastajista, maskeeraajista sekä esitysten tekniikkaa hoitavista henkilöistä. Suurin osa jäsenistä on Tampereen ammattikorkeakoulun opiskelijoita, mutta muutama kerholainen on myös muista Tampereen korkeakouluista. Kerholla on oma hallituksensa, mutta sen toiminta tapahtuu täysin harrastepohjalta. Kerhoon ei ole pääsykokeita, sillä sen on tarkoitus toimia matalan kynnyksen kerhona, johon kuka vain voi osallistua. Harjoituksia teatterikerholla on yleensä syksyllä noin kerran viikossa ja kevätkaudella noin 1-3 kertaa viikossa, kun näytelmän harjoituksen alkavat. (Tumppila 2017.)

5.3 Laadullinen menetelmä

Laadullinen analyysi pyrkii tarkastelemaan kohteena olevaa asiaa yleensä kokonaisuutena, jossa pyritään selvittämään myös aineistossa esiintyvät poikkeukset (Alasuutari 2011). Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen, mikä nähdään moninaisena kokonaisuutena. Tapahtumat ovat kytköksissä toisiinsa ja muovaavat toisiaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 160-161.) Laadullisen tutkimuksen yksi kulmakivistä on se, että tutkijan käsitys ilmiöstä, tutkijan antamat merkitykset tutkittavalla ilmiöllä ja tutkimuksessa käytetyt välineet vaikuttavat kaikki tutkimuksen tuloksiin. Tutkimuksen tulokset ovat aina subjektiivisia. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Laadullisessa analyysissä pyritään löytämään ja selittämään niitä merkityksiä, joita ihmiset toiminnalleen antavat tai pyritään kuvaamaan jotain ilmiötä tai ymmärtämään jotain

tiettyä toimintaa ja antamaan sille teoreettisesti mielekäs tulkinta. Tällöin on oleellista, että tutkittavat henkilöt tietävät aiheesta mahdollisimman paljon tai omaavat kokemusta kyseisestä aiheesta. (Vilkkä 2015; Tuomi & Sarajärvi 2018) Laadullisessa tutkimuksessa tutkimuksen kohdejoukko valitaan usein tarkoituksenmukaisesti eikä niinkään satunnaisotoksena. Tutkimustapauksia käsitellään yksilöllisinä ja ainutlaatuisina tapahtumina ja aineiston tulkinta tapahtuu myös tämä näkökulman mukaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 164)

Alasuutarin (2011) mukaan laadullinen analyysi koostuu kahdesta eri vaiheesta, joita ovat havaintojen pelkistäminen ja arvoituksen ratkaiseminen. Havaintoja pelkistettäessä aineistosta poimitaan vain teoreettisen viitekehyksen ja kyseisen kysymyksenasettelun kannalta olennaiset asiat. Teoreettinen viitekehys toimii tutkimuksen kehyksenä, joka tuottaa tietynlaisen näkökulman tutkittavaan aineistoon. Viitekehys muodostuu aiemmista tehdyistä tutkimuksista, teorioista ja malleista, jotka ovat osoittaneet tutkitavassa asiassa jonkin mukaisia säännönmukaisuuksia tai lainalaisuuksia. (Vilkkä 2015; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009.) Teorianmuodostuksen tavoitteena on löytää tosiasioita tai selittää jo löydettyjä tosiasioita ja tehdä niitä ymmärrettäväksi (Tuomi & Sarajärvi 2018). Havaintojen pelkistämisvaiheessa tutkittavasta aineistosta siis karsitaan havaintomääriä ja ne yhdistellään pienemmäksi havaintojen joukoksi, mitä kautta muotoillaan yhdistävä tekijä tai sääntö, joka pätee kyseiseltä osin koko aineistoon. Tarkoituksena ei ole kuitenkaan laskea keskiarvoa tai määritellä jotain yleispätevää keskivertoyksilöä. (Alasuutari 2011.)

Analyysin toisessa vaiheessa eli arvoituksen ratkaisemisessa tutkittavana olevasta ilmiöstä pyritään löytämään merkityksiä ja suhteita, eli toisin sanoen tulkitaan tuloksia. Yhtenä tapana tulkita tuloksia on esimerkiksi tarkastella aineistoa sieltä esiin nousevien teemojen ja kehysten pohjalta. Mitä enemmän löydetylle tulkinnalle on antaa todistusaineistoa, esimerkiksi haastateltavien vastauksista, muista tutkimuksista tai teoriakirjallisuudesta, sitä varmempia voidaan olla siitä, että löydetty ratkaisu on mielekäs. Laadullisen tutkimusmenetelmän tarkoituksena on siis ymmärtävä selittäminen, tehdä tutkimuksen kohteena oleva asia ymmärrettäväksi. (Alasuutari 2011.)

Tutkimusaineisto täytyy saada lukijalle selkeään ja uskottavaan muotoon ja aineiston keräämis- ja analyysimetodit täytyy kuvata ja selittää, jotta voidaan tarjota lukijalle mahdollisuus arvioida tutkimusta ja sen luotettavuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Tutkijalla on kuitenkin myös omat arvolähtökohtansa, joiden kautta tutkija ymmärtää tutkittavaa kohdetta ja siihen liittyviä ilmiöitä. Täydellistä objektiivisuutta ei siis ole mahdollista saavuttaa. Laadullisessa tutkimuksessa onkin tarkoituksena löytää ratkaisuja ja selittää ja tarkastella niiden välisiä suhteita. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 160-161.)

5.4 Teemahaastattelu

Haastattelut tapahtuivat yksilöhaastatteluina syksyn 2016 ja kevään 2017 aikana. Haastattelumenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua haastattelua eli teemahaastattelua (Vilkkä 2015). Teemahaastattelussa pyritään löytämään tutkimuksen tarkoituksen mukaisesti merkittäviä vastauksia. Teemat ja kysymykset perustuvat tutkimuksen viitekehukseen. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Haastattelurunkoon saatiin ideoita Medaillen vuonna 2009 tekemästä tutkimuksesta teatteriammattilaisten parissa. Haastattelurunko koostui neljästä eri teemasta, joiden alle oli kerätty teemaan liittyviä tarkentavia kysymyksiä. Haastattelukysymykset oli kirjoitettu strukturoituun muotoon, mutta oltiin jätetty mahdollisuus siihen, että haastattelija tai haastateltavat voisivat esittää tarkentavia lisäkysymyksiä tilanteen niin vaatiessa.

Teemahaastattelu sopii sellaiseen tilanteeseen hyvin, missä halutaan esittää tietyt teeman alaiset asiakysymykset kaikille, mutta antaa vastaajalle vapaus vastata kysymyksiin omin sanoin ja kuvauksin. (Vilkkä 2015). Teemahaastattelussa on siis ennalta päätetyt teemat, mutta niitä ei tarvitse esittää tarkassa muodossa tai järjestyksessä. Kysymysten järjestys ja laajuus saattaa vaihdella haastateltavien kohdalla. (Eskola & Vastamäki 2010, 28.) Osalle haastateltavista jouduttiin esittämään vielä valmiiden kysymysten lisäksi tarkentavia kysymyksiä, tai antamaan tarkempia kuvauksia kysymyksen aiheesta tai käsitteistä, minkä valittu metodi mahdollisti. Haastattelu sopii tilanteeseen, joissa tutkimuskohde on vielä melko tuntematon ja on vaikea ennustaa vastausten suuntia (Vilkkä 2015).

Haastattelun etuna oli se, ettei esimerkiksi lomakekyselyyn verrattuna yhtään vastausta jäänyt tyhjäksi. Tämän lisäksi haastateltaviin oli mahdollista ottaa myöhemmin yhteyttä tietojen tarkistamista tai vastausten täydentämistä varten. Varsinaisesti haastattelun aiheista tätä ei tarvinnut tehdä, mutta yhteen vastaajaan otettiin yhteyttä harrastajateatterista saatavien taustatietojen tarkentamiseksi. Teemahaastattelu valikoitui tutkielman tutkimusmenetelmäksi, koska menetelmä mahdollisti syvällisemmän käsityksen saamisen tutkittavasta aiheesta. Yksilöteemahaastattelun avulla pystyy paneutumaan tutkittavien harrastukseen liittyvään tiedonhankintaan esimerkiksi lomakekyselyä enemmän, sillä lomakekysely tarjoaisi rajoittuneemman, ja vastausvaihtoehtojen takia, enemmän ennakolta määrätyn kuvan tilanteesta. Teemahaastattelun vahvuutena on syvällisemmän käsityksen saaminen tutkittavasta aiheesta. Heikkoutena taas mahdollisesti väärin ymmärretyt haastattelukysymykset, käsitteet tai tutkijan tulkinnat haastateltavien vastauksista. Teemahaastattelu antaa kuitenkin mahdollisuuden käsitteiden ja kysymysten selventämiseen haastateltavalle haastattelutilanteessa, mikä vähentää väärinymmärrysten riskiä. (Vilkkä 2015.)

Haastattelun etuna on myös mahdollisuus havainnointiin kirjoittamalla muistiin, mitä on sanottu ja millä tavoin (Tuomi & Sarajärvi 2018). Haastattelun nauhoittamisen lisäksi sen aikana kirjoitettiin myös muistiinpanoja haastateltavista ja heidän vastauksiaan koskevista havainnoista ja huomioista sekä selvitettiin tarkennettuina kysymyksinä niitä merkityksiä, joita haastateltavat antoivat vastauksillaan. Näitä huomioita hyödynnettiin haastatteluja analysoitaessa esimerkiksi väärinymmärrysten välttämiseksi. Haastattelun heikkoutena on myös mahdollisuus siihen, että haastateltava haluaa antaa paremman kuvan itsestään esimerkiksi liioittelemalla tiedonhankinnan tapojaan, kuten kirjastossa käymisen määriä tai lehtien lukemisen määrää (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 206).

Ennen varsinaisia haastatteluja haastattelurunko testattiin yhdellä testihaastattelulla. Testihaastateltava oli myöskin harrastajateatterissa toimiva henkilö. Haastattelun jälkeen haastateltavalla oli mahdollisuus antaa palautetta haastattelutilanteesta ja kysymyksistä. Palautteen avulla todettiin, että kysymykset toimivat sellaisenaan, mutta sen

sijaan päätettiin selittää tarkemmin haastattelussa käytettyjä käsitteitä ennen haastattelun alkua. Tästä lisäyksestä huolimatta haastattelujen aikana käsitteitä jouduttiin osalle haastateltavista selittämään uudestaan sekä haastattelun lopuksi annettavasta suullisesta palautteesta kävi myös ilmi, että käsitteiden vielä tarkempi kuvaaminen aluksi olisi ollut hyödyllistä. Tämän lisäksi esimerkkejä erilaisista asioista kysymysten teemaan liittyen kaivattiin haastattelujen aikana ja näitä tarjottiin pyytämättä sekä pyydettäessä.

Haastateltavat rekrytoitiin ylioppilasteatterin sähköpostilistan avulla sekä henkilökohtaisilla sähköposteilla ja tekstiviesteillä suoraan harrastajille. Rekrytointiviesteissä kerrottiin tutkimuksen idea ja tarkoitus sekä kriteerit haastateltavien valinnalle. Haastateltavien valinnalle oli muutamia kriteerejä sitä tarkoitusta varten, että haastateltavien joukko vastaisi tutkimuksen tarkoitusta. Tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia harrastajateattereissa toimivien tiedonhankintaa, joten haastateltavien valinnassa piti kiinnittää huomiota niihin kriteereihin, jotka täyttääkseen haastateltava laskettaisiin harrastajaksi eikä teatterialan ammattilaiseksi tai sitä työkseen tekeväksi. Tämän lisäksi kriteerinä oli, että harrastuksen parissa olisi toimittu vähintään kaksi vuotta, jotta olisi syntynyt jo kokemusta siitä tarvitseeko tiedonhankintaa harrastuksensa parissa.

Haastattelut kestivät puolesta tunnista reiluun tuntiin, riippuen haastateltavasta. Osa haastateltavista oli hyvinkin niukkasanaisia ja osa taas innostui runsaasti kertomaan itsestään ja harrastuksestaan. Osa haastateltavista joutui ohjaamaan takaisin haastattelukysymysten pariin, tarkentamalla kysymyksen pääkohtia tai esittämällä kysymys uudestaan. Haastattelut pyrittiin toteuttamaan haastateltaville tutuissa paikoissa, joihin heillä olisi helppo pääsy. Haastattelupaikkana toimi yleensä haastateltavien oman opinahjon rauhallinen opetus- tai ryhmätyötila. Haastattelupaikan valinnalla on myös merkitystä ja se kannattaakin olla rauhallinen niin ettei se tarjoa ylimääräisiä virikkeitä. Tämä helpottaa sosiaalista vuorovaikuttamista ja haastattelun sujuvuutta, kun voidaan keskittyä haastattelutilanteeseen. Haastateltavalle tuttu paikka auttaa haastattelun sujuvuutta, koska tila on tuttu ja turvallinen. (Eskola & Vastamäki 2010, 29.) Haastattelun aluksi haastateltaville selitettiin tutkimuksen idea ja tarkoitus lyhyesti, sekä kerrottiin

haastattelun nauhoituksesta ja käytiin läpi haastateltavien anonymiteetin säilyminen tutkimuksessa (Vilka 2015). Tällaisen esipuheen tarkoituksena on selvittää tutkimuksen ideaa, haastattelun rakennetta ja mahdollisesti siinä käytettyjä käsitteitä tutkittavalla. Tällä tavoin pyritään varmistamaan haastateltavan oikea ymmärrys tutkimuksesta ja sen tarkoituksesta sekä saada tutkittavan suostumus tutkimukseen.

Haastattelut aloitettiin taustakysymyksistä, joilla selvitettiin hieman henkilön taustaa sekä kyseisen harrastuksen taustaa. Haastateltavien taustojen selvittäminen aluksi on hyödyllistä, sillä se auttaa tutkijaa hahmottamaan haastateltavien maailmaa (Vilka 2015). Tässäkin haastattelussa haastateltavien taustojen kysyminen auttoi jäsentämään heidän kokemusmaailmaansa tutkimuksen aihepiiristä. Tämän jälkeen siirryttiin järjestyksessä haastattelun neljään pääteemaan ja niiden alaisiin kysymyksiin. Ensimmäinen osio käsitteli sitä, millaista tietoa harrastajat tarvitsevat ja mihin he sitä käyttävät. Toinen osio koostui käytettyjen tiedonhankinnan kanavien ja lähteiden selvittämisestä. Kolmannessa osiossa selvitettiin käytettyjen kanavien ja lähteiden kriteerejä ja lopuksi neljännessä osiossa tarkasteltiin tiedonhankinnassa kohdattuja ongelmia ja esteitä.

5.1 Tehtävän teko

Haastattelujen yhteydessä haastateltavia pyydettiin piirtämään eräänlainen kartta käyttämistään tiedonlähteistä ja kanavista. Kartan piirtäminen tehtiin haastattelun lopuksi ja haastattelun pohjalta. Haastateltavia pyydettiin piirtämään paperin keskellä rasti, joka tarkoittaisi häntä itseään. Rastin ympärille pyydettiin kirjoittamaan harrastuksen parissa käytettyjä lähteitä ja kanavia, aina sitä lähemmäksi rastia, mitä enemmän lähde/kanavaa käytettiin omassa tiedonhankinnassa. Tämän lisäksi haastateltavaa pyydettiin ääneen selittämään, mitä hän sillä hetkellä kirjoittaa karttaan ja miksi kyseinen asia tulee juuri siihen kohtaan karttaa. Kartan piirtämisen aikana tapahtunut haastateltavan selostus tallennettiin haastattelujen lisäksi nauhurille. Tämän Think-Aloud metodin tarkoituksena on ymmärtää tehtävän suorittamiseen liittyviä kognitiivisia prosesseja (Hevey 2010, 1505.) Tehtävän tekemiseen liittyvää selostusta ei kuitenkaan litteroitu haastatte-

lujen tapaan vaan nauhoite kuunneltiin yhdessä piirretyn kartan kanssa, mistä kirjoitettiin muistiinpanot analyysia varten. Kartan piirtämisen tarkoituksena oli tarkentaa, kerätä ja selventää haastateltavan käyttämiä tiedonlähteitä ja kanavia. Kartan piirtämisestä saatuja tuloksia käytettiin analysointivaiheessa tarkentamaan haastattelusta saatuja vastauksia. Tehtävän teettämiseen saatiin inspiraatiota Diana Sonnenwaldin (2001) informaatiolähdehorisonttiteoriasta sekä Savolaisen ja Karin (2004) tästä informaatiolähdehorisontin mukaelmasta.

5.2 Aineiston käsittely

Analyysin valinta riippuu valittavasta tutkimusmenetelmästä ja aineiston keruutavoista. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa, kuten tässäkin tutkimuksessa, aineiston analyysi tapahtui osittain tutkimuksen eri vaiheissa. Tällaiseen analyysin vaiheistukseen vaikuttaa käytettyjen aineistonkeruumenetelmien määrä. Aineistoa siis saatetaan kerätä ja analysoida samanaikaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 223.) Analyysitavan valinta voi olla haastavaa erityisesti laadullisessa tutkimuksessa. Ideana on valita sellainen analyysitapa, joka tuo parhaiten vastauksen tutkimusongelmaan. Laadullisessa tutkimuksessa aineiston runsaus saattaa tehdä analyysista haasteellista. Haasteita tuo myös tulosten tulkinta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 224-225.) Tuloksia tulkittaessa täytyy kiinnittää huomiota, miten tutkittavien kielelliset ilmaukset vaikuttavat tulosten analyysissa sekä sitä, kuinka tutkijan oma kielenkäyttö on vaikuttanut aineistoa kerätessä sekä kuinka tutkija itse on ymmärtänyt tutkittaviaan haastattelutilanteissa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 229). Tutkimuksen analyysitapana toimi sisällönanalyysi, jota voidaan pitää hyvin väljänä teoreettisena kehyksenä analyysimetodin valinnassa (Tuomi & Sarajärvi 2018).

Tutkimuksen haastattelut nauhoitettiin ja haastattelun aikana kirjoitettiin lyhyitä muistiinpanoja haastateltavien puheista ja tehdyistä havainnoista liittyen haastateltavien vastauksiin. Nauhoitetut haastattelut litteroitiin peruslitteroinnin tasolla sanatarkasti ja täytesanat sisältäen, mutta ilman tunteenilmaisuja, sanojen painotuksia tai puheentaukoja. (Aineistohallinnan käsikirja 2017). Litteroinnin tason määrittelee tutkimuskysymykset ja se mitä tutkitaan, jos tutkimuksen kohteena on puheens sisältö eikä tapa, ei ole

tarvetta litteroida tunteenilmaisuja, sanojen painotuksia tai puheentaukoja. Ennen aineiston litterointia pitääkin tietää kuinka aineistoa aiotaan analysoida. Usein aineisto kannattaa kuitenkin jatkokäyttöäkin ajatellen litteroida sanatarkasti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 222.) Ylilitterointia kannattaa kuitenkin välttää ja hyvä onkin valita ajoissa käytetyn analyysin tarkkuus. (Ruusuvuori & Nikander 2017.) Haastatteluja ei ollut tarve litteroida tarkemmin. Sanatarkka litterointi riitti valitulle haastattelujen analyysimenetelmälle. Tutkimuksen tuloksissa käytetyissä sitaateissa täytesanat on kuitenkin siivottu haastateltavien vastauksista. Tutkimuksen tuloksia analysoitaessa, tulisi tiedonantajien tunnistettavuus häivyttää niin ettei yksittäistä henkilöä voida tunnistaa (Tuomi & Sarajärvi 2018). Haastateltavien anonymiteetin takaamiseksi haastateltavien nimet muutettiin koodeiksi, joista yksi tietty koodi vastasi tiettyä haastateltavaa. Koodeista koostettiin luettelo muistin tueksi. Kirjain "H" tarkoittaen haastateltavaa ja tämän perään jokaiselle annettiin oma juokseva numero satunnaisessa järjestyksessä.

Tutkimuksen tulosten analysoinnin lisäksi tulisi tuloksista koota synteesejä. Synteetit koavat pääasiat yhteen ja vastaavat annettuihin ongelmiin. Tutkimuksen lopuksi laaditut johtopäätökset perustuvat näihin aiemmin koottuihin synteeseihin. Tutkimuksen tulosten luotettavuutta pitää myös arvioida. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tulosten luotettavuuden arviointia on toteutettu esimerkiksi kertomalla tarkasti, kuinka tutkimus on edennyt, mitä on tehty ja kuinka kyseisiin tuloksiin on päädytty. Tämä onkin tärkeä keino tutkimuksen luotettavuuden kohentamisessa. Aineiston keräämiseen ja sen analysointiin ja tulkintaan liittyvien olosuhteiden ja vaiheiden tarkat kuvaukset tulisi kuvata selkeästi ja totuudenmukaisesti. Haastatteluista tulisi kertoa niihin käytetty aika, paikka, mahdolliset häiriötekijät sekä tutkijan oma arviointi tilanteesta. Tämän lisäksi aineiston analyysissa käytettyjen luokittelujen syntyminen sekä niiden perusteet tulisi kuvata. Tätä luotettavuuden kuvausta voidaan lisätä esimerkiksi suorilla haastatteluotteilla. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009.)

Teemahaastattelun tyypillinen analyysitapa on aineiston teemoittelu eli aineiston järjestäminen teemojen mukaisesti. Aineiston voi järjestää litteroinnin jälkeen teemoihin, joiden alle voidaan järjestää kaikkien haastateltavien vastaukset tämän teeman mukaan.

Teemoittelussa tarkastellaan, mitä kustakin teemasta on sanottu. (Eskola & Vastamäki 2010, 43; Tuomi & Sarajärvi 2018.) Litteroinnin jälkeen analyysin alkuvaiheessa, aineisto jaettiin aineistosta nousevien teemojen ja tutkimuskysymysten perusteella neljään eri teemaan, jotka jaoteltiin vielä alateemoihin, minkä pohjalta alettiin tarkastelemaan ja analysoimaan aineistoa syvällisemmin. Haastateltavien vastaukset jaettiin näiden teemojen alle. Aineistosta etsittiin selityksiä teemojen sisältä nousseisiin havaintoihin, kuten esimerkiksi toimijuusroolin vaikutuksesta lähteiden käyttöön. Tämän lisäksi teemojen perusteella kerättiin vastauksista yksittäisiä havaintoyksiköjä, jotka lisättiin Exceliin, minkä jälkeen yksittäisistä havaintoyksiköistä muodostettiin yleisiä luokkia, jotka taulukoitiin havainnollistamaan asioita, kuten esimerkiksi tiettyjen tiedonhankinnan kanavien käytön yleisyyttä tai eniten käytettyjä lähteitä ja kanavia tiedonhankinnassa.

Aineistoa tulkittiin näin ollen aineistolähtöisesti, mutta siihen oli vaikuttanut tutkimuksen teoria, sillä haastattelun runko oli toteutettu aiempien tutkimusten ja teorioiden pohjalta. Aineistolähtöisessä tulkintatavassa aineistosta lähdetään etsimään toiminnan logiikoita tai tyypillistä kertomusta. Aineistosta pyritään luomaan teoreettinen kokonaisuus, missä analyysiyksiköt valitaan aineistosta tutkimuksen tarkoituksen mukaisesti, mutta ne eivät ole ennalta harkittuja. Tällöin esimerkiksi aikaisemmilla teorioilla tai havainnoilla ei pitäisi olla vaikutusta analyysin teon ja lopputuloksen kanssa. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Aiempi teoria ei siis vaikuttanut suoraan aineistosta nousseisiin teemoihin, mutta se oli toiminut esimerkiksi apuna haastattelurunkoa luodessa. Valittua menetelmää voisikin kuvailla teoriaohjaavaksi analyysiksi. Tällöin kerättyä tietoa ei testata aiemmillä teorioilla, mutta analyysista on tunnistettavissa aiemman tiedon vaikutus tulosten tulkintaan. Aineiston analyysin alussa edetään aineistolähtöisesti, mutta loppuvaiheessa voidaan nähdä aiemman tiedon vaikutus tulkintaan. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Aineistolähtöisessä tulkinnassa aineistosta karsitaan tutkimuksen kannalta epäoleellinen pois, tiivistetään ja jaotellaan se uudestaan. (Vilkkä 2015.) Tutkimusongelma ja -kysymykset kuitenkin ohjaavat tiivistämisprosessia ja tämän pohjalta voidaan luoda uusi johdonmukainen kokonaisuus. (Tuomi & Sarajärvi 2018)

Tutkimuksen analyysin tarkoituksena oli ymmärtää millaisia lähteitä ja kanavia harrastajateatterissa toimivat käyttävät, kuinka usein ja millä kriteereillä näitä valintoja tehdään. Näiden lisäksi kiinnosti, millaiset asiat vaikuttivat tiedonhankintaan eli esimerkiksi käytävissä oleva aika tai projektissa oleva toimijuusrooli sekä se löytyisikö toimijuusrooleista eroavaisuuksia tai yhtäläisyyksiä.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa analysoidaan tutkimuksen tuloksia. Luvussa 6.1 esitellään haastateltavien taustoja. Luvussa 6.2 analysoidaan harrastajien tiedon ja tuentarpeita sekä oman toimijuusroolin vaikutusta tiedonhankintaan. Alaluvuissa 6.2.1, 6.2.2 ja 6.2.3 pohditaan tiedontarpeiden laatua, tarkastellaan käytettyjä lähteitä sekä pohditaan näytelmäprosessiin valmistautumiseen liittyviä tiedontarpeita. Luvussa 6.3 tarkastellaan lähteiden ja kanavien valintaan liittyviä kriteerejä ja kriteerien valintaan vaikuttavia tekijöitä. Luvuissa 6.4 ja 6.5 käydään läpi tiedonhankinnan merkitystä sekä tiedonhankintaan mahdollisesti liittyviä esteitä ja kohdattuja ongelmia.

6.1 Harrastajien taustat

Haastateltavat rekrytoitiin kolmesta tamperelaisesta harrastajateatterista. Haastateltavien ikäjakauma oli 21-45 vuoden välillä, mutta selkeä enemmistö vastaajasta oli alle 30-vuotiaita. Haasteltavia oli yhteensä kymmenen ja vastaajat jakaantuivat melko tasaisesti ryhmien kesken niin, että Pseudosta oli yhteensä neljä haastateltavaa, Äärirajasta kolme ja Ylioppilasteatterista kolme. Haastateltavista kahdeksan henkilöä oli harrastanut harrastajateattereissa 5-12 vuotta ja vain kahdella henkilöllä oli alle viisi vuotta kokemusta harrastamasta harrastajateattereissa. Useimmat olivat toimineet useassa eri harrastajateatterissa joko ennen nykyistä harrastajateatteriaan tai toimivat samanaikaisesti nykyisen kanssa. Suurimmalla osalla vastaajista oli ollut useita toimijuusrooleja tai oli jatkuvasti useita eri toimijuusrooleja. Haastateltavista kuitenkin kahdeksan henkilöä oli ainakin jossain kohtaa harrastushistoriaansa toiminut näyttelijänä. Muutama vastaaja sanoi kuuluvansa myös muihin teatteriryhmiin kuin se, minkä yhteydessä heitä haastattelin.

Vastaajista päätoimisesti näyttelijöinä toimi seitsemän henkilöä ja lopuista haastateltavista yksi oli päätoimisesti tuottaja, yksi käsikirjoittaja/tuottaja/ohjaaja ja yksi toimi tanssijana/koreografina. Sivutoimirooleja löytyi lähes jokaiselta useampi ja näiden roolien välillä vaihdeltiinkin joko yhden projektin sisällä tai eri projekteissa. Muita rooleja, jo mainittujen lisäksi, oli esimerkiksi hallituksen jäsen, baarivastaava, ohjaajan assistentti,

tekniikasta huolehtiva (ääni ja valot), musiikinopettaja, lavastaja, maskeeraaja, mainostaja ja sanoittaja.

6.2 Harrastajien tiedon- ja tuentarpeet

Tietoa hankittiin erilaisia tarkoituksia varten riippuen omasta roolista harrastajateatterissa. Taustatyö oli kuitenkin kaikkia yhdistävä aihealue, johon tietoa hankittiin. Erityisesti näyttelijänä toimivat hankkivat tietoa puvustukseen, maskeeraukseen, roolihaamon luomiseen sekä näytelmän taustatietoihin. Näyttelijöiden mainitsemia esimerkkejä tiedonhankinnan kohteista olivat historiallinen aikakausi, roolihenkilöiden puhetyyli ja vieraskielisten sanojen merkitys. Eri harrastusryhmillä ei juurikaan ollut eroa tiedonhankinnan kohteissa vaan tämä yhdisti näyttelijöinä toimivia kaikissa ryhmissä. Ryhmien eroavaisuudet tulivat lähinnä siinä kohtaa esille, kun tarkasteltiin tiedonlähteiden monipuolisuutta ja tiedonhankinnan määrää. Erilaisilla harrastusrooleilla oli myös vaikutusta siihen, kuinka laajasti tietoa hankittiin.

Tuottajien tiedontarpeet poikkesivat selkeästi muissa toimijarooleissa olevien tiedontarpeista, tuottajien harrastukseen liittyvien tehtävien luonteen vuoksi. Näyttelijät, tanssijat, maskeeraajat, puvustaja, lavastajat ja ohjaajat luovat näytelmää ja heidän toimintansa harrastuksessa keskittyy pääasiallisesti siihen, näin ollen myös heidän tiedontarpeensa yleisesti ottaen liittyvät luovaan tekemiseen ja näytelmän valmistamiseen. Tuottajat sen sijaan hoitavat näytelmäproduktioon liittyviä erilaisia tukitoimintoja, joten silloin myös heidän tiedontarpeensa olivat erilaisia verrattuna muihin kanssaharrastajiin. Tuottajien tiedontarpeiden määrä ja kesto olivat myös erilaiset kuin muilla kanssaharrastajilla. Tuottajat tarvitsivat tietoa melko tasaisesti koko näytelmäproduktion ajan, toisin kuin esimerkiksi näyttelijät, joilla suurimmat tiedontarpeet esiintyivät lähinnä näytelmäproduktion alkuvaiheeseen. Tuottajat hakivat tietoa liittyen näytelmän mainostamiseen, näytelmän taustaan sekä kontekstiin. Tämän lisäksi tietoa tarvittiin muista paikallisista harrastajateattereista sekä ammattiteattereista ja heidän ohjelmistoistaan. Tietoa haettiin ihmisten yhteystietojen löytämiseen, apurahahakemusten tekemiseen sekä lehdistötiedotteiden kirjoittamiseen.

Näyttelijöiden tiedontarpeet liittyivät tuottajien tavoin pitkälti käsillä olevaan näytelmäproduktioon. Tiedontarpeisiin vaikutti kuitenkin oleellisesti myös se, oliko harrastajalla produktiossa vain yksi toimijarooli esimerkiksi näyttelijänä toimiminen vai oliko kyseessä useampi toimijuus, kuten näyttelijänä ja maskeeraajana toimiminen samassa produktiossa. Tarkasteltaessa kuitenkin kaikkia eri produktioita koko harrastamisen ajalta, tietoa oltiin tarvittu näytelmän taustoihin ja kontekstiin, roolihahmon luomiseen, puvustukseen, maskeeraukseen sekä erilaisiin näyttämötekniisiin keinoihin. Osa näyttelijöinä toimivista harrastajista myös koulutti itseään jatkuvasti tai toisinaan näyttelemiseen ja siihen liittyviin erilaisiin tekniikoihin. Näitä uusia tekniikoita varten oltiin myös hankittu tietoa. Tietoa haettiin monipuolisia tarkoituksia varten. Erityisesti näyttelijänä toimivat hakivat tietoa orientoivaan tapaan löytääkseen inspiraatiota käsillä olevaan produktioon esimerkiksi roolihahmon luomiseen. Tiedonhankintaa tehtiin myös faktojen tarkistamiseen tai laajempaa kontekstia varten kuten näytelmän taustoihin tiettyyn aikakauteen liittyen.

Ohjaajana tai käsikirjoittajana toimiminen vaati melko paljon erilaista tiedonhankintaa hyvin monipuolisiin aiheisiin liittyen. Ohjaajien alkuvalmisteluihin kuuluu yleensä ohjaussuunnitelma, mikä sisältää näytelmän ohjaukseen liittyvät tietyt ratkaisuehdotukset. Ennen ohjaustyön alkamista ohjaajilla on tapana orientoitua tulevaan prosessiin esimerkiksi perehtymällä näytelmän ajan historiaan. (Sinivuori & Sinivuori 2000, 28-29.) Ohjaaja on loppukädessä vastuussa koko produktiosta ja hänellä pitää olla kaikki langat niin sanotusti käsissään, joten näistä syistä tiedonhankinnalle saattoi syntyä tarve koska tahansa. Ohjaajien tiedontarpeet saattoivatkin liittyä joko aitoon omaan tarpeeseen tai mahdollisesti siihen, että he etsivät vastausta produktiossa mukana olevalle harrastuskaverille. Ohjaajana toimiva harrastaja vastasi tarvinneensa tietoa esimerkiksi ohjaushakemuksen tekemiseen, harjoituskauden läpi vetämiseen, ohjaustyöhön, työryhmän kokoamiseen, näytelmän historiaan, erilaisiin ohjaustekniikoihin, tekijänoikeuksiin sekä Teostomaksuihin. Tämän vaikutuksesta tiedonhankinta oli yleensä laajempaa, syvällisempää sekä pitkäkestoisempaa verrattuna esimerkiksi näyttelijöiden tiedonhankintaan.

”Sinä vuonna, ku mä olin ohjaajana, niin silloin tartti, koska piti olla kaikesta asioista punaset langat käsissä ja tietää, että mitä mitä kerhos tapahtuu. Mitä kukin tekee, niin siinä vaiheessa tarvi kyl apuu niiltä maskeeraus, puvustus, lavastusihmisiltä. Ite silleen tajuakkaan et mitä kaikkee siinä pitää huomioida...” (H10)

Käsikirjoittajat tekevät suurimman työn ennen produktion alkamista, joten heidän tiedontarpeensa sijoittuu ajallisesti eri aikaan muiden produktiossa mukana olevien kanssa. Käsikirjoittajien apua ja neuvoja sen sijaan saatetaan tarvita koko produktion ajan. Käsikirjoittajina toimineet harrastajat kertoivat tarvinneensa tietoa inspiroitumiseen ja erilaisiin käsikirjoituksen taustatoimiin.

”Meitä haastateltiin siitä, miten me valmistauduttiin siihen niin no seuraamalla parikytvuotta uutisia.” (H1)

Tanssijana toiminut haastateltava ei tarvinnut tietoa kovinkaan monipuolisesti, mutta kuitenkin melko paljon erityisesti näytelmäproduktion alkuvaiheessa. Tiedontarve jatkui yleensä koko produktion ajan, vaikka määrällisesti vähenikin. Tanssija toiminut haastateltava kertoi tarvinneensa tietoa ja inspiraatiota koreografioiden tekemistä varten, ja tanssikappaleita varten hän oli selvittänyt esimerkiksi kappaleiden sanoituksia, niiden merkitystä ja kappaleiden nuotteja. Kappale, johon tanssi sovitettiin, oli usein haastateltavan tutkimuksen kohteena. Kappale toimi inspiraation lähteenä, mutta siihen piti myöskin tutustua huolellisesti ja löytää sen merkitys ja idea. Tanssijana toiminut harrastaja oli toiminut myöskin lavastustehtävissä, joten tietoa oli täytynyt etsiä myös lavastuksen luomiseen ja hankintaan. Tietoa oli tarvittu myös rooliasuihin, sillä tanssijat olivat suunnitelleet itse asujaan näytelmää varten.

6.2.1 Orientoivaa ja sattumanvaraista tietoa

Orientoivaa tiedonhankintaa tapahtui lukemalla alan lehtiä, opinnäytetöitä, yleisiä aikauslehtiä, sanomalehtiä, aiheeseen liittyviä tekstejä, kaunokirjallisuutta, katsomalla televisiota, elokuvia, dokumentteja tai käymällä katsomassa näytelmiä sekä keskustelemalla muiden harrastuskavereiden kanssa. Orientoivaa tiedonhankintaa tapahtui kaikilla haastateltavilla ja usein syyksi mainittiin ”koska aihe kiinnostaa”. Koettiin, että aina voi oppia jotain uutta. Kaikille haastateltaville myös käsikirjoitus oli oleellinen tiedon- ja

inspiraationlähde. Harrastusroolin mukaan haastateltavilla oli erilaisia tapoja hankkia orientoivaa tietoa. Orientoivaa tietoa etsittiin ja saatiin katsomalla erityisesti näyttelemiseen, käsikirjoittamiseen, ohjaamiseen tai elokuvien tekemiseen liittyviä dokumentteja.

Tietoa tuli myöskin sattumalta muilta harrastuskavereilta, tutuilta, ystäviltä, opiskelupaikasta, lehdistä, elokuvista, tv-sarjoista, teatteriesityksistä, sähköpostilistalta, puskaradiosta, Facebook-ryhmistä, muualta sosiaalisesta mediasta, uutismedioista, Youtubesta, Whatsapp-ryhmistä ja podcasteista. Kaksi haastateltavaa mainitsi myös äidinkielenopetuksen ja äidinkielenopettajansa. He kokivat saaneensa aikoinaan paljonkin yleisivistävää sekä teatteriin aihepiirinä liittyvää tietoa äidinkielenopettajaltaan. Äidinkielenopettaja oli esimerkiksi maininnut jotain myöhemminkin hyödylliseksi koettuja kirjoja.

Tanssijana toiminut harrastaja oli saanut sattumalta inspiraatiota ja hyödyllistä tietoa ohjatulta jumppatunneilta. Kaikki mainitsivat myös sen, että aina produktiota tehdessä oppii jotain uutta tai saa hyödyllistä tietoa joko ohjaajalta tai muilta harrastuskavereilta. Lähes kaikki vastaajat kokivat saavansa suurimman osan tiedosta sattumalta tai orientoivasti. Yksi näyttelijänä toimiva harrastaja koki saavansa kaiken tiedon orientoivasti. Hän sanoi hankkivansa tietoa jatkuvasti ympäriltään aiheeseen liittyen, johtuen hänen omista mieltymyksistään. Harrastaja ei kokenut hankkivansa tietoa jotain tiettyä tarkoitusta varten, kuten esimerkiksi roolin tueksi vaan yleisesti vain kaikkea mahdollista tietoa häntä kiinnostavasta aihepiiristä. Harrastajien vastausten perusteella hyödyllistä tietoa saattoi siis tulla sattumalta melkein mistä tahansa, kuten toisten ihmisten käyttäytymisestä, ryhmäliikuntatunneilta tai keskustellessa täysin muista aiheista tuttavien kanssa.

6.2.2 Tiedontarpeet ja käytetyt lähteet ja kanavat

Tietoa haettiin melko monipuolisesti lähinnä internetin erilaisilta sivustoilta ja tietokannoista. Haastateltavista ainoastaan yksi sanoi, ettei lähes koskaan tarvitse omaa elämäkokemustaan enemmän tietoa ja oli vain satunnaisesti hakenut faktatietoa joihinkin yk-

sityiskohtiin. Mekler (1989, 39, Sinivuoren 2000, 39 mukaan) avaa kirjassaan englantilaisen draamaopettajan George Hallin ajatuksia siitä, kuinka roolin rakentamisessa ei ole tiettyä metodia vaan kahta eri näyttelijätyyppiä, joista toinen haluaa kehittyä ja toinen ei. Erilaisista harrastusrooleista erityisesti näyttelijät hyödynsivät myös tv-sarjoja, elokuvia ja näytelmiä inspiraationlähteenä, hahmon rakentamista varten sekä saadakseen vinkkejä erilaisiin näyttelemisen tekniikoihin ja näyttämötekniisiin keinoihin.

”Mä tykkään vaikka ettii jostain tv-sarjoista tai leffoista tämmösii, mitkä muistuttaa sitä hahmoa ja sitte vähän tommosia maneereita ottaa niiltä, vaikka joku, jos niillä on tietty puhetyyli, mistä mä tykkään.” (H4)

”Näyttämöteknisistä jutuista tulee sillai, että ku kattoo näytelmää nii tulee, että toi on nerokasta, miks mä en oo tajunnu niin kun näyttelijänä.” (H7)

Näyttelijänä toimivista tai toimineista haastateltavista kolme kertoivat tiedonhankinnan olleen vähäistä ja lähinnä toimineensa ohjaajan ohjeiden mukaisesti. He kokivat vain ottaneensa sen, minkä olivat niin sanotusti valmiina saaneet.

Näyttelijöille yhteisiä käytännön tiedontarpeita olivat esimerkiksi maskeeraukseen, puvustukseen ja lavastukseen liittyvät asiat. Jokainen näyttelijä oli ainakin jossain kohtaa harrastustaastaansa joutunut suunnittelemaan tai toteuttamaan maskeerausta, puvustusta sekä lavastusta ja näitä varten oli tarvinnut etsiä tietoa. Tiedontarpeet liittyivät paljon myös inspiraation saamiseen, oikeanlaisen aikakauden meikin tai puvustuksen toteuttamiseen sekä oikeanlaiseen lavastusmateriaalin löytämiseen. Tarpeiden esiintyvyys kuitenkin vaihteli henkilöillä riippuen sen hetkisestä ryhmästä ja projektista. Toisinaan omaa panostusta vaadittiin enemmän, jos piti itse toteuttaa oma maski ja puvustus ja toisinaan taas ryhmässä oli erillinen maski- sekä puvustustiimi, jotka hoitivat nämä näyttelijöiden puolesta. Usein kuitenkin oman roolihahmon pukeutumisesta, maskeerauksesta ja ylipäättään hahmon luonnista keskusteltiin sekä vastaanäyttelijöiden, että muiden tiimiläisten kanssa ja näin hahmo luotiin vuorovaikutuksessa.

”..mut maskeeraukseen enemmänki joo, et siihen on kyllä, siinä on ollu kaikennäkösiä kirjoja apuna ja oon googlettanu ja kattonu jotain youtube-videoita. Sitten kun on jotain semmosia tuttuja tai ystäviä, jotka siitä enemmän tietää ja sitä enemmän tekee, niin sitten heiltä ihan oon kyselly ja saanut

vinkkejä. Et se on ehkä semmonen, mikä on oikeesti niinku jotenki tekninen laji." (H2)

Taustatietoa haettaessa turvauduttiin yleensä hieman monipuolisemmin eri tyyppisiin lähteisiin kuin vaikka roolin rakentamisessa. Taustatietoa saatiin paljon keskustelemalla harrastuskavereiden ja ohjaajan kanssa, helposti myös konsultoitiin muita tuttuja, joilla arveltiin olevan tietoa aiheesta. Oikeastaan vasta siinä kohtaa, jos tietoa ei ollut mahdollista saada konsultoimalla jotain tuttua, turvauduttiin muihin lähteisiin. Tarvittava taustatieto oli yleensä näytelmän aikakauteen liittyvää tietoa, näytelmän kappaleisiin tutustumista tai tekstin ymmärtämiseen liittyvää. Taustatietoa esimerkiksi aikakauden pukeutumisesta, tyylistä tai sosiaalisista suhteista haettiin samaan aikakauteen sijoittuvista elokuvista tai sarjoista.

" ..joo se sijottu renesanssin alkuun, keskiajan loppuun Firenzeen. Se, että perehty siihen, että minkälaista se tyyli on ollu, minkälaista se muoti on ollu, minkälainen sosiaalinen tasapaino on ollu, miten rikkaat kohdellu köyhiä, miten miehet kohdellu naisia, miten naiset kohdellu miehiä.." (H7)

Taustatiedon hankintaan vaikutti oma toimijuusrooli projektissa, mutta kaikissa harrastustoimijuuksissa tärkeää oli näytelmän konteksti ja siihen liittyvä tieto. Roolin rakentamista varten tarvittiin tietoa näytelmän taustoista ja sen ideasta. Tanssikoreografioiden tekemiseen tarvittiin tietoa siitä kontekstista, mihin tanssi liittyi ja mitä tällä tanssilla haluttiin kertoa. Lähes jokaiseen asiaan oli tärkeää tietää näytelmän sanoma ja tausta sekä mitä vasten sitä tehtiin.

"Sillon ku ite ohjas ja käsikirjotti tai siihen kuuluu ohjaamiseen, et ollaan mukana siinä käsikirjotusproggiksessa, ni mä mä huomasin, et kaikki tämmöset "making of it" ja jonkin verran mä tykkään lukea näitä tämmöstä elokuvan ja teatterin historiaa ja muuta." (H4)

Suurin osa kaikkien ryhmien jäsenistä oli etsinyt tietoa uusiin harrastustilaisuuksiin liittyen. Harrastajista kaikki olivat olleet jo aiemmin jonkun toisen harrastajateatteriryhmän toiminnassa mukana, ja useampi oli esimerkiksi muuton takia joutunut jättämään aiemman ryhmänsä, ja näin ollen etsinyt tietoa uuden kotipaikkakunnan harrastajateatterimahdollisuuksista. Kaikki tiedonetsintä uusista harrastustilaisuuksista ei kuitenkaan

liittynyt uuden teatteriryhmän löytymiseen. Tietoa hankittiin myös uusista kiinnostavista projekteista, avustajamahdollisuuksista sekä teatterin harrastamiseen liittyvistä koulutuksista. Suurin osa oli hakenut tietoa internetistä "googlettamalla" harrastajaryhmiä tai muita tilaisuuksia. Tietoa ryhmistä etsittiin ja saatiin myös sosiaalisen median kautta, kuten harrastajateatteriin liittyvistä Facebook-ryhmistä.

Nykyisiin harrastajateatteriryhmiin sekä erilaisiin harrastajateatteriin liittyviin koulutuksiin oltiin päädytty myös ilman varsinaista omaa panostusta, esimerkiksi muiden suosituksesta tai pyynnöistä. Erityisesti Pseudoon oltiin päädytty usein mainostuksen kautta ilman, että tietoa olisi tarvinnut itse etsiä. Syynä tähän oli se, että Pseudo on tietyn koulutusalan harrastajateatteriryhmä ja näin ollen tätä ryhmän olemassaoloa mainostettiin melko ahkeraan aina uusille aloittaville oppilaille, mitä kautta suurin osa oli ryhmään päätenyt.

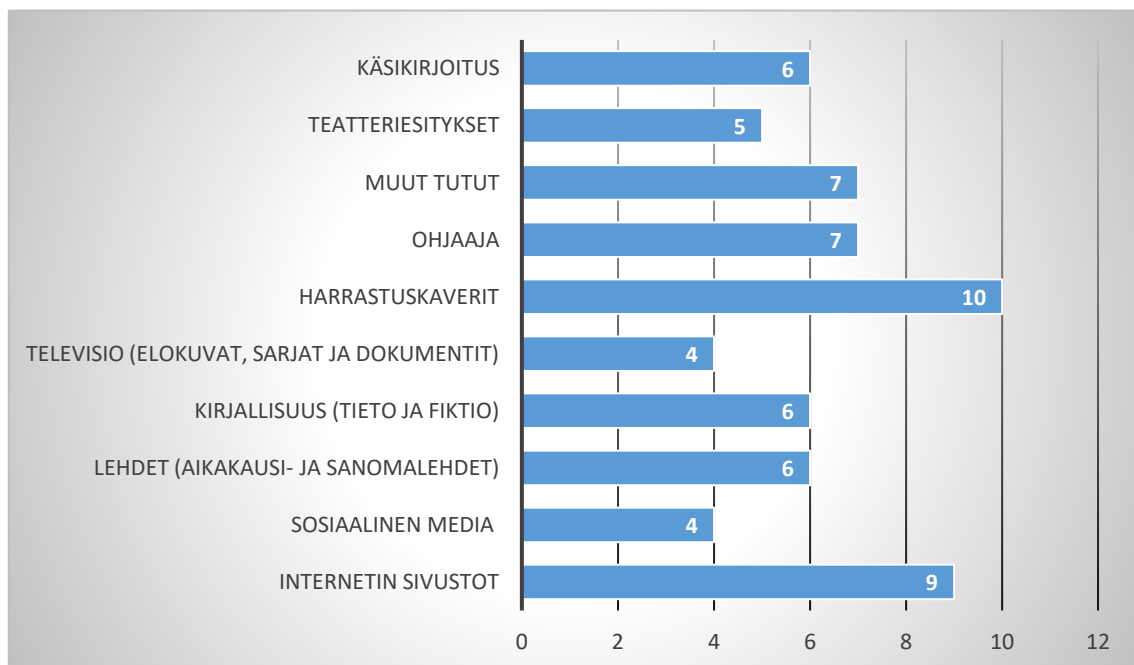
Taulukko 1. Tiedonhankinnan kohteet

| <i>Mitä varten tietoa hankitaan</i> | <i>Toimijuusrooli</i> | <i>Mainintojen määrä</i> |
|---------------------------------------------------------------------------------|--------------------------|--------------------------|
| <i>Roolihahmon rakentamista varten</i> | Näyttelijät | 6 |
| <i>Näytelmän taustoihin ja kontekstiin</i> | Kaikki toimijuudet | 7 |
| <i>Maskeeraukseen</i> | Näyttelijät | 5 |
| <i>Puvustukseen</i> | Kaikki toimijuudet | 3 |
| <i>Inspiraation saamiseen</i> | Kaikki toimijuudet | 7 |
| <i>Näytelmässä esiintyviin viittauksiin</i> | Näyttelijät ja tuottajat | 3 |
| <i>Näyttelemisen tekniikoihin</i> | Näyttelijät | 3 |
| <i>Uusiin teatteriin ja näyttelemiseen liittyviin harrastusmahdollisuuksiin</i> | Kaikki toimijuudet | 6 |
| <i>Taustatyötä omaan toimijuusrooliin</i> | Kaikki toimijuudet | 5 |

Taulukko 1. esittelee eri toimijuuksien tiedontarpeita ja esiintymiä. Taulukossa havainnollistetaan eniten mainintoja saaneet lähteet yhdistettynä kyseisiä tarpeita omaaviin toimijuusrooleihin sekä esiintymien määriin kyseisten toimijuusroolien sisällä. Kaikilla toimijuuksilla oli tarpeita löytää tietoa sillä hetkellä kyseessä olevan näytelmän taustoihin sekä kontekstiin. Yhtä paljon mainintoja sai kaikilta toimijuuksilta myös ”inspiraation saaminen”. Kymmenestä haastateltavasta yhteensä seitsemän haastateltavaa, kaikista toimijuuksista, kertoi etsivänsä tietoa inspiraation saamiseksi. Tutkielmassa ei kuitenkaan selvitetty millaisia tarkempia tarpeita varten inspiraatiota etsittiin, muuta kuin yleisesti näytelmäproduktioon liittyen. Näyttelijöiden keskuudessa selkeästi suosituimmaksi nousi oman roolihahmon rakentamiseen liittyvät tiedontarpeet. Suurimmalla osalla haastateltavista oli esiintynyt myös tarpeita etsiä uusia teatteriin liittyviä harrastusmahdollisuuksia.

Näyttelijät, ohjaajat, käsikirjoittajat ja tanssijat eli niin sanotusti tällaista luovempaa toimintaa harrastavat, hakivat myös selkeästi erilaista tietoa ja erilaisista tiedonlähteistä kuin tuottajat, joiden tiedontarve oli enemmän faktapohjaista. Tuottajien tiedonhankintaa ja tiedonlähteitä saneli heidän harrastusroolinsa siinä mielessä, että tiedontarve liittyi enemmän käytännönjärjestelyihin kuin luovaan toimintaan. Tuottajat seurasivat aktiivisesti erilaisia sosiaalisen median kanavia, sähköpostilistoja sekä teatterinharrastajille suunnattua TINFO-kanavaa pysyäkseen mukana siinä, mitä muualla harrastajateattereissa tehtiin, välttääkseen ristiriitojen oman näytelmän ja muiden näytelmien kesken. Tuottajat tarvitsivat kuitenkin samalla tavalla taustatietoa näytelmästä ja sen kontekstista kuin näyttelijät, tanssijat ja ohjaajatkin.

"Paljon siis on tietenkin ohjaajan osuudessa, tuottajan roolissa ja ohjaajan välinen semmonen, että katotaan mikä on se näytelmän keskeinen juttu ja millä sitä vois lähteä markkinoimaan. Sitten tavallaan sen jälkeen, ku siitä on sovittu niin sitte tuottajana just aika itsenäisestikin sen teeman tai aiheen ympäriltä hakee sitä tietoa ja tottakai niinkun yhtälailla tuottajana tutustua siihen näytelmään ja niihin sen taustatietoihin, tavallaan kontekstiin ja muuta." (H3)



Kaavio 1. Käytetyt tiedonlähteet ja kanavat

Kaavio 1. havainnollistaa eniten käytettyjä tiedonlähteitä ja kanavia. Selkeästi suosituin lähde/kanava oli kanssaharrastajat omasta harrastusryhmästä. Kaikki kymmenen haastateltavaa vastasi etsivänsä ja saavansa tietoa oman ryhmän muilta harrastajilta. Kaavion perusteella nähdään myös selkeästi, kuinka henkilölähteet ylipäättään nousivat selkeästi suosituimmaksi kategoriaksi. Henkilölähteiden jälkeen eniten tietoa hankittiin internetistä sekä lukemalla käsillä olevan näytelmän käsikirjoitusta. Selkeästi vähiten mainintoja tuli sosiaaliselle medialle ja television tarjonnalle. Haastateltavien vastauksissa sosiaalinen media nousi sekä faktatiedon hankkimisen kanavaksi kuin myös orientoivaan tiedonhankintaan. Televisio sen sijaan oli selkeästi vain orientoivaa tiedonhankintaa varten ja sieltä saatu tieto oli yleensä sattumanvaraista.

Tiedonlähteet vaihtelivat jonkin verran riippuen omasta toimijuusroolista, mutta jokainen haasteltava koki omat harrastuskaverinsa, heidän toimijuusroolistaan riippumatta parhaimmiksi ja eniten käytetyiksi tiedonlähteiksi. Ohjaajalla oli suurin rooli näyttelijöiden tiedonhankinnassa, sillä ohjaajilta kysyttiin tietoa yleensä ensimmäisenä sekä saatiin tietoa ja suositteluita myös muista hyödyllisistä lähteistä kuten hyödyllisistä elokuvista, kirjoista tai toisista henkilölähteistä. Vasta sen jälkeen, jos ohjaajalta ei saatu tarvittua tietoa, turvauduttiin muihin kanssaharrastajiin. Kanssaharrastajista usein samassa toimijuusroolissa toimiva oli tärkein tiedonlähde ja vasta sen jälkeen saatettiin tukeutua muissa toimijuusrooleissa toimivien tietoihin ja taitoihin. Usein tiedon jakaminen tapahtui vuorovaikutuksessa kanssaharrastajien kesken niin, että kaikki tai useimmat osallistuivat yhteiseen tiedon jakamiseen.

”..jos siinä nyt on jotain mitä ei ymmärrä, ni sitte kysyy joltain tai sitten selvittää muuten jostain netistä. Mutta aika vähän on kyl sellasta tarvinu ikinä tehdä, että ois mistään muulta selvittäny, ku ohjaajalta tai näyttelijäkavereilta tai silleen.” (H10)

Kanssaharrastajien jälkeen turvauduttiin yleensä erilasiin internetin sivustoihin tiedonhankinnassa. Toisinaan tietoa pystyttiin hakea suoraan jo ennestään tutuksi tulleilta sivustoilta, kuten Wikipediasta tai IMDB:stä, jos jo aiemman kokemuksen valossa oli tiedossa, että tarvittavaa tietoa voisi löytyä tietyltä sivustolta. Wikipedian kautta päästiin myös muille lähteille Wikipedia-artikkeleiden lähdeviitteiden perusteella. Usein etsintä

kuitenkin aloitettiin internetin hakukoneista kuten Googlesta. Syvällisempää tietoa tarvittaessa turvauduttiin erilaisiin ennalta tuttuihin tietokantoihin ja tutkimuksiin. Erilaiset tietokannat olivat usein tulleet aiemmin tutuksi opintojen kautta. Näyttelijöillä esiintyi myös aiemmin hyväksi todettu kirjallisuus yhtenä tiedonlähteenä, mutta kirjallisuutta käytettiin selkeästi harvemmin ja yleensä vasta sen jälkeen, jos tietoa ei ollut löydettävissä helpommin muilla keinoin.

Kirjallisuus toimi monipuolisesti lähteenä silloin, kun sitä käytettiin. Kirjallisuudesta käytettiin sekä tietokirjallisuutta että kaunokirjallisuutta. Kirjallisuus toimi niin inspiraation kuin tiedonkin lähteenä. Kirjallisuudesta etsittiin tietoa esimerkiksi näyttelemisen ja ohjaamisen tekniikoihin sekä saatettiin lukea kirja, mihin näytelmä perustui.

Musiikkiin ja erityisesti tiettyihin kappaleisiin liittyvää tietoa etsittiin sekä Spotifysta sekä Youtubesta. Kappaleista tarvittiin tietoa niiden sanoitusten ja merkitysten suhteen, mutta suurin syy oli inspiraation saaminen. Tietyt kappaleet saattoivat liittyä hahmoon, esityksessä olevaan tanssiin tai esityksen tunnelmaan ja tästä syystä niitä kuunneltiin ja analysoitiin. Haluttiin löytää ymmärrys hahmon fiiliksi tai kohtausten tunnelmalle.

Tanssijana toiminut harrastaja kertoi käyttävänsä Youtuben lisäksi myös paljon A-Z lyric-sia kappaleiden sanoitusten tarkastelemiseen. Puvustajina tai maskeeraajina toimivat harrastuskaverit toimivat myös tiedonlähteinä monille aiheeseen liittyen, kuten neuvoen tietynlaisen maskeerauksen teossa tai oikeanlaisen puvustuksen luomisessa.

Tuottajana toimiville henkilölähteet eivät olleet niin keskeisessä osassa kuin esimerkiksi näyttelijöille. Tuottajien ensisijaisia tiedonhankinnan kanavia ja lähteitä olivat erilaiset sosiaaliset kanavat kuten Twitter, Facebook ja Whatsapp. Näiden lisäksi erityisesti Google ja erilaiset uutismediat nousivat ensisijaisiksi tiedonlähteiksi. Tuottajien erilaiset tiedontarpeet verrattuna näyttelijöiden tiedontarpeisiin vaikuttivat kanavien ja lähteiden valintaan. Siinä missä näyttelijät kaipasivat paljon rohkaisua, vertaistukea, inspiraatiota ja neuvoja, niin tuottajat tarvitsivat faktatietoa ja tietoa teatterin ulkopuolisista asioista. Tästä syystä myös heidän lähteensä olivat enemmän teatterin ulkopuolisia verrattuna näyttelijöiden suosimiin kanssaharrastajiin ja ohjaajaan.

6.2.3 Valmistautuminen näytelmäprosessiin

Näytelmäprosessiin valmistautumiseen kuuluu esimerkiksi harjoittelua, työpajoja ja näytelmän harjoituksia (Schechner 2003, 18). Jokainen näytelmä on oma prosessinsa, mikä kestää yleensä kuukausia. Näytelmänvalmistusprosessi on aina erilainen, koska siihen vaikuttavat esimerkiksi siinä käytetyt menetöt, sosiaaliset suhteet sekä näytelmän erityispiirteet. Prosessi kuitenkin noudattaa usein tiettyjä lainalaisuuksia, jotka toistuvat samantyyppisinä eri prosesseissa. Draaman opetuksessa pyritään siihen, että harrastajat hahmottavat tämän prosessin kokonaisuudeksi, jonka eri vaiheisiin harrastajat osaavat sijoittaa itsensä osaksi isompaa kokonaisuutta. Prosessi alkaa yleensä ohjaajan alkuvalmisteluilla, jolloin ohjaaja kokoaa ryhmän ja motivoi sitä toimimaan parhaalla mahdollisella tavalla. Tämän jälkeen tutustutaan käsikirjoitukseen ja tehdään siihen liittyviä harjoituksia ja analysoidaan sekä käsikirjoitusta, että siihen liittyneitä harjoituksia. Näiden jälkeen tulevat kohtausharjoitukset, joiden apuna käytetään erilaisia tekniikoita kuten improvisaatiota, tunneharjoituksia tai ääniharjoituksia. (Sinivuori & Sinivuori 2000, 25-27). Myös Korhosen (1993,42) mukaan taideopetuksessa opetetaan tekemistä ja tämä tekeminen liittyy usein juuri esityksen valmistamiseen.

Näytelmäprosessiin valmistautuminen tapahtui näytelmissä toimivilla vastaajilla hyvin samankaltaisesti. Prosessiin valmistautuminen alkoi useimmilla näyttelijöillä käsikirjoitusta lukemalla ja oman hahmon kehittelemisellä. Vastaajista niillä, jotka toimivat näyttelijöinä, oli kuitenkin jokaisella oma tyylinsä alkaa kehittämään omaa hahmoa. Muilla kuin näyttelijöillä näytelmäprosessiin valmistautuminen oli erilaista ja enemmän yksilöllistä, riippuen harrastusroolista ja sen aiheuttamista vaatimuksista. Erilaisissa toimijusrooleissa on omat tehtävänsä ja sen asettamat vaatimukset, mitkä vaikuttivat siihen, millä tavoin näytelmäprojektiin valmistauduttiin. Haastateltava H5 toimi tanssijana ja hänen valmistautumisensa erottautuikin joukosta sillä, että aivan aluksi hän kertoi raivaavansa tilaa kalenteriinsa sekä valmistautuvansa koitokseen henkisestä, sillä harjoittelukaudet ovat hektisiä. Hän ei siis näyttelijöiden tavoin alkanutkaan ensimmäisenä tutustumaan käsillä olevaan näytelmään, vaan valmistautui niin sanotusti raivaamalla tilaa

elämäänsä ja mieleensä, tulevaa näytelmäprosessia varten. Vasta tämän jälkeen haastateltava kertoi alkavansa tutustua näytelmään, kappaleisiin ja koreografioita vaativiin tanssikohtauksiin.

Tärkeä osa valmistautumista oli kommunikaatio muiden kanssaharrastajien kanssa. Alkuvalmisteluiden tarkoituksena on motivoida näyttelijöitä tulevaan prosessiin. Keinona tähän on esimerkiksi keskustelut, joiden aiheena voi olla, vaikka aiheeseen, teemaan tai aikakauteen liittyvien elokuvien katselu tai kirjallisuuteen tutustuminen. (Sinivuori & Sinivuori 2000, 33.) Tutkimuksen tulosten perusteella kommunikaatiota tapahtui harjoituksissa kasvotusten ja niiden ulkopuolella esimerkiksi Whatsappin välityksellä. Alkuvaiheen harjoituksissa ollaan usein vielä hukassa ja niissä tehty työ on informaattorikasta, mutta varma päämäärä puuttuu. Näyttelijät esimerkiksi kokeilevat monenlaisia tulkintoja roolihahmostaan. (Schechner 2003, 206.) Harjoitusten tarkoituksena on valita yksi useammasta tulkintavaihtoehdosta ja tehdä siitä mahdollisimman yksinkertainen ja selkeä yleisölle (Schechner 2003, 207). Näyttelijöille ohjaaja ja muut vastaanäyttelijät olivat isossa osassa, kun valmistauduttiin näytelmäprosessiin ja alettiin luomaan omaa hahmoa. Yksi (H7) haastateltavista mainitsi, että aloittaa valmistautumisen tekemällä näytelmän aiheesta taustatyötä, tutustumalla esimerkiksi näytelmän aikakauden muotiin, yhteiskuntaan ja sosiaalisiin suhteisiin. Haastateltavalla oli myös tapana keksiä omasta roolihahmostaan aluksi useampi tulkinta, jonka jälkeen hän vasta valitsi parhaimman, mitä alkoi jatkotyöstämään. Ohjaajan kanssa piti kuitenkin keskustella siitä, että mieliala hahmon suhteen oli yhtenäinen. Stanislavski (1938, 336-337) kuvailee, kuinka roolihahmon luominen on alussa vielä epämääräistä, mutta mitä enemmän näytelmätekstiin syvennyttään ja hahmoon tutustutaan, auttaa se luomisvoiman liikkeellepanemisessa ja näin ollen roolihahmon rakentamisessa.

Tapoja työstää omaa roolihahmoa oli yhtä monia kuin haastateltaviakin, mutta kaikki yhdisti se, että prosessi alkoi juurikin roolihahmon työstämisestä. Haastateltava H4 aloitti roolihahmon työstämisen käsikirjoitusta lukemalla, mistä sai ensimmäiset visiot roolihahmostaan, jota alkoi sitten jatkojalostamaan. Ohjaajan kanssa juteltiin siitä, että oltiin hahmon suhteen samoilla linjoilla, jonka jälkeen inspiraatiota roolia varten etsittiin

elokuvista ja televisiosarjoista. Haasteltava H6 kertoi lukevansa hahmonsa vuorosanoja, joiden avulla alkoi tutustua roolihahmonsa persoonaan ja tarkoitukseen näytelmässä. Vuorosanojen avulla alkoi muodostua kuva omasta hahmosta. Näyttelijänä toiminut H9 kertoi tutustavansa roolihahmonsa taustoihin käsikirjoituksen avulla, jonka jälkeen keskusteli ohjaajan ja käsikirjoittajan kanssa siitä suunnasta, johon lähtisi roolihahmoaan rakentamaan.

Kaikki harrastajateatterissa olevat toimijuusroolit eivät vaadi samanlaista valmistautumista näytelmäprosessiin kuin näyttelijänä toimiminen vaatii. Tämän vuoksi muissa toimijuusrooleissa toimivilla valmistautuminen oli erilaista ja saattoi ajoittua eri tavalla kuin näyttelijöillä. Hyvä esimerkki tällaisesta erilaisesta valmistautumisesta on käsikirjoittajana toimiminen. Käsikirjoittaja aloittaa omat työnsä kuitenkin jo paljon aikaisemmin ja hänen vaikutuksensa näytelmän valmistuksessa vaihtelee projektista ja ryhmästä riippuen. Toisissa projekteissa ja ryhmissä käsikirjoittajan rooli voi olla hyvinkin aktiivinen kuin toisissa käsikirjoittajaa tarvitaan vain satunnaisesti, jos ollenkaan. Ylioppilasteatterilla käsikirjoittajana toimineet harrastajat olivat osallistuneet melko aktiivisesti koko näytelmäprojektin ajan. H1 oli valmistautunut kirjoittamiseen orientoitumalla käsikirjoituksen tulevaan aihepiiriin lukemalla uutisia. Käsikirjoittajana toiminut H2 oli valmistautunut näytelmään kyselemällä muiden näytelmän parissa toimivien palautetta esimerkiksi näyttelijöiltä, ja ollut aktiivisesti näytelmäprojektissa mukana tukemassa näyttelijöitä ja heidän työtään.

Tuottajien rooli näytelmässä ja koko näytelmäprojektissa on tietyllä tapaa ulkopuolinen verrattuna esimerkiksi ohjaajiin ja näyttelijöihin. Tuottajat eivät osallistuneet samalla tavalla itse näytelmän rakentamiseen vaan enemmänkin sen ulkopuolisiin puitteisiin kuten markkinointiin. Tästä syystä myös heidän valmistautumisensa näytelmäprojektiin poikkeaa muista toimijuusrooleista. Kaikilla tuottajilla on kuitenkin, kuten myös näyttelijöillä, samankaltaisia tehtäviä. Haastattelemanani kaksi tuottajaa vastasivatkin molemmat valmistautuvansa näytelmäprojektiin tutustumalla näytelmään, sen keskeiseen ideaan, taustaan ja tekijöihin.

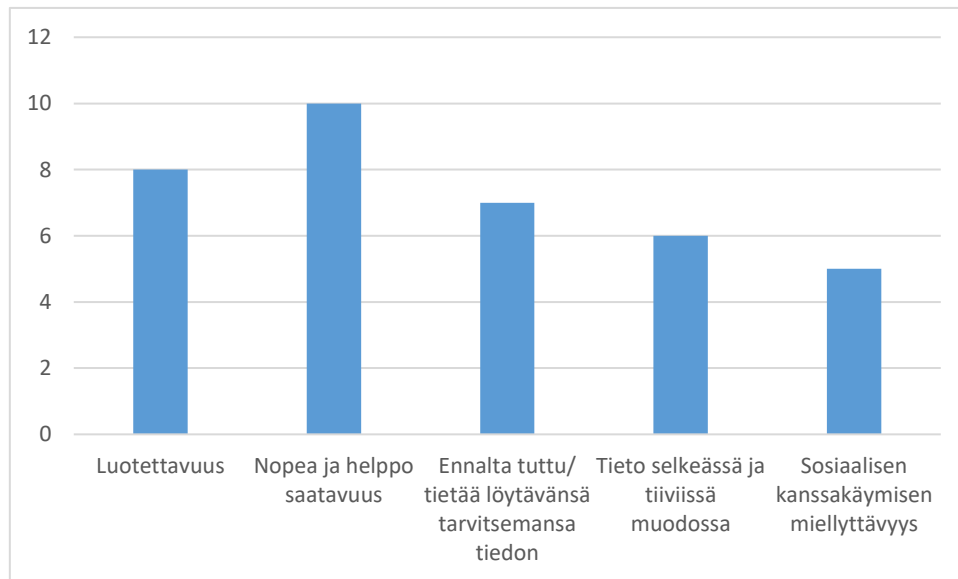
6.3 Lähteiden ja kanavien valinnan kriteerit

Kaikkia vastaajia yhdisti se, että lähde valittiin tiedontarpeen perusteella ja yleensä keskityttiin löytämään tarvittu tieto nopeasti ja helposti vain yhdestä lähteestä. Tiedontarpeet olivat usein yksittäisiä ja kohdennettuja, kuten erilaisia nopeita faktatiedontarpeita, esimerkiksi vieraskielisten sanojen merkitysten tarkastamista. Muuten tietoa saatiin laajemmin joko niin sanotusti sattumalta ja/tai orientoivasti. Vastaajista kahdeksan ilmoitti lähteiden valinnan kriteeriksi helppouden. Lähteen piti olla siis helposti tavoitettavissa ja myös tiedon saaminen lähteestä piti olla helppoa. Tärkeänä tekijänä haastateltavien vastauksissa nousi myös lähteen sekä tiedon luotettavuus. Eräs vastaajista kuvasi valinnan kriteereikseen "helppous, oleellisten asioiden helppo löytäminen helpossa muodossa ja tiivistettynä paljon asiaa."

Haastateltavista jokainen sanoi kääntyvänsä joko ohjaajan tai jonkun muun harrastuskaverinsa puoleen tietoa etsiessään. Useimmiten harrastuskaverin puoleen käännettiin ensimmäisenä ennen muille lähteille hakeutumista. Harrastuskavereiden puoleen käännettiin monista eri syistä, mutta yleisimpänä kriteerinä tässäkin asiassa oli helppous. Harrastuskavereiden ja ohjaajien tietämystä ja taitoa harrastuksen alalta arvostettiin paljon ja usein kriteeriksi nousikin luottamus harrastuskavereihin ja heidän taitoihinsa. Tiedon oletettiin löytyvän joko ohjaajalta ja harrastuskavereilta ellei kyse ollut jostain todella laajasta tai vaikeasta asiasta. Useimmilla nousi esiin myös se, että käännettiin tiettyjen harrastuskavereiden puoleen. Sellaisia harrastuskavereita olivat esimerkiksi henkilöt, joiden kanssa oli syntynyt luottamuksellinen suhde tai joiden erityisesti tiedettiin osaavan ja tietävän tiettyjä asioita. Esimerkiksi eräs haastateltavista kuvaili, kuinka tiesi harrastuskavereiden muista harrastustaustoista ja taidoista, ja näin ollen näitä koskevien ongelmien edessä, pystyi kääntymään tiettyjen ihmisten puoleen, mitä ongelmakin koski.

Haastateltavilla nousi kuitenkin joitain erilaisiakin kriteerejä tiedon valinnalle, vaikka suurimmaksi osaksi samat kriteerit nousivat jokaisen puheista. Haastateltavista viisi henkilöä mainitsi, ettei halua käyttää liikseen aikaa tiedon etsintään, koska haluaa tämän

pysyvän vain harrastuksena, eikä näin ollen kokeneet tarvetta sen syvällisemmälle tiedonhankinnalle. Harrastus haluttiin pitää kevyenä ja mukavana ajanvietteenä eikä liian raskasta, laajaa tai aikaa vievää tiedonhankintaa näin ollen haluttu edes suorittaa. Harrastuksen piti olla harrastus eikä työ, ja moni koki juuri tiedonhankintaan käytetyn ajan näyttelevän merkittävää osaa siinä tunteessa.



Kaavio 2. Tiedonhankinnan ja kanavien valinnan kriteerit

Kaavio 2. havainnollistaa käytettyjen tiedonhankinnan lähteiden ja kanavien valinnan kriteereitä. Kaikki kymmenen haastateltavaa mainitsivat valintojen kriteeriksi lähteen/kanavan nopean ja helpon saatavuuden. Tämä nousi selkeästi vastauksissa tärkeimmäksi kriteeriksi myös ylipäättään. Tämän jälkeen eniten mainintoja sai luotettavuus, mikä korostui vastauksissa myös selkästi yhdeksi tärkeimmistä kriteereistä. Näiden kahden kriteerin jälkeen, kriteerien tärkeyden painottamisessa oli selkeästi enemmän hajontaa. Henkilölähteet valikoituivat useammasta syystä eniten käytetyiksi lähteiksi ja kanaviksi. Näistä tärkeimpiä syitä olivat kaaviossa esiintyvät tiedon nopea ja helppo saatavuus, sosiaalisen kanssakäymisen miellyttävyys eli se, että tieto löytyy helposti jutustelemalla yhdessä näkemättä sen suurempaa vaivaa sen etsimiseen sekä tieto siitä, että haluttu tieto löytyisi kyseiseltä henkilöltä keneltä asiaa tiedusteltiin.

Haastateltavien omalla harrastusroolilla oli myös merkitystä sen suhteen, millaisia lähteitä arvostettiin ja millaiset kriteerit näyttelivät tärkeintä osaa päätöksenteossa. Yhdistävien kriteereiden lisäksi löytyi myös henkilökohtaisia ja omaan harrastusrooliin liittyviä mieltymyksiä. Henkilöiden omat ominaisuudet antoivat merkityksiä sille, millainen tieto on hyvää ja millä tavalla sitä etsitään. Liittyivät nämä sitten harrastusrooliin tai omiin persoonallisiin ominaisuuksiin tai luonteenpiirteisiin. Tanssijana toiminut haastateltava esimerkiksi hankki suurimman osan tarvitsemastaan tiedosta Youtuben kautta, koska hän koki, ettei mistään muualta saanut samalla tavalla helposti ja hyvin käytettävässä muodossa sellaista tietoa mitä kaipasi. Haastateltava arvosti lähteen tavoitettavuuden helppoutta sekä selkeää ja luotettavaa informaatiota.

Poikkeuksellisenä nousi myös näyttelijänä toiminut haastateltava numero 7 joka kertoi, ettei luotettavuus ollut aina kaikista merkityksellisistä kriteereistä vaan se riippui siitä, millaista tietoa etsi. Vastaajan mielestä tiedonlähteen näppäryys oli määräävin kriteeri sen valinnassa. Tällainen näppärä tiedonlähde löytyi nopeasti, helposti, matkan päällä ja mieluiten puhelimella. Näyttelijänä toiminut H10 kertoi kääntyvänsä ohjaajan puoleen tiedonhankinnassaan siksi, että loppujen lopuksi näytelmä tehtiin aina kuitenkin ohjaajan näkemyksen mukaan. Vastanäyttelijöiltä taas saattoi saada sellaista näkemystä asioihin, mitä itse yksinään ei pystynyt saavuttamaan. Tavallaan tämä harrastaja koki käyvänsä luovaa vuoropuhelua kanssaharrastajien kanssa, jolloin tietoa sekä saatiin, että jaettiin yhdessä. Vastaajan mielestä tiedonlähde oli hyvä, kun lähteestä saatava tieto oli luotettavaa ja kohdistettua juuri siihen prosessiin tai muuhun asiaan, mihin tietoa etsikin. Tiedon piti olla ymmärrettävässä ja käytettävässä muodossa, jotta sitä pääsisi mahdollisesti jatkojalostamaan omia tarpeitaan varten.

Tällaisia henkilökohtaisia kriteerejä löytyi myös H9, sillä hän koki lukihäiriönsä rajoittavan omia mahdollisuuksiaan tiedonhankinnassa. Hänen omana mieltymyksenään oli hankkia tietoa sellaisista lähteistä, jotka tarjosivat sitä näkemisen, kuulemisen, kokemisen ja tekemisen kautta.

Tuottajina haastateltavista toimi kaksi henkilöä ja kolmas henkilö oli toiminut aiemmin tuottajana. Heidän tiedonhankintaansa kohdistamat kriteerit eivät kuitenkaan eronneet

merkittävästi muissa toimijuusrooleissa olevien lähteiden valinnan kriteereistä. Suurin ero tuottajien ja näyttelijöiden välillä oli se, että tuottajat työskentelevät hyvin itsenäisesti projektin parissa, joten he turvautuivat näyttelijöitä enemmän muihin kuin henkilölähteisiin tiedonhankinnassaan. Kriteerit pysyivät kuitenkin samoina kuten tiedon luotettavuus, ajantasaisuus, helppokäyttöisyys, nopea löytäminen sekä saavutettavuus. Tuottajina toimivat kertoivat palaavansa samojen hyväksi todettujen lähteiden äärelle uudestaan. Tuottajana toiminut H2 arvosti lähdettä, jonka teossa oli käytetty useampia lähteitä, jotka todistaisivat tiedon oikeellisuutta sekä mahdollisesti johdattaisi uusien hyödyllisten lähteiden äärelle.

6.4 Tiedonhankinnan merkitys

Merkitykset koettiin hyvinkin erilaisina eri haastateltavien kohdalla. Osalle tiedon merkitys korostui tärkeänä ja koettiin, että tietoa sen eri muodoissa tarvittiin jatkuvasti koko prosessin ajan. Toisille tiedontarpeet olivat enemmän yksittäisiä ja liittyivät tiettyyn hetkeen, näin ollen niiden merkityskin prosessin kannalta tuntui vähäisemmältä. Osalle vastaajista myös selkeästi käsite tieto tarkoitti pelkästään jonkinlaista faktatietoa, joka näin ollen erosi omista tarpeista harrastuksessa, joiden koettiin olevan enemmän luovuuteen liittyviä kuten apua inspiraation saamiseen.

Omalla harrastusroolilla oli myös merkitystä siihen, kuinka paljon tietoa tarvitsi ja myös sillä, kuinka paljon sille annettiin merkitystä oman harrastamisen kannalta. Tuottajina toimivat erottuivat muista harrastusrooleista merkittävästi sillä tavoin, että heille tiedon saaminen oli todella oleellista ja tiedonhankinta jatkuvaa. Tietoa tarvittiin paljon ja jatkuvasti ja siksi myös sen merkitys oman harrastamisen kannalta korostui erittäin tärkeänä. Näyttelijöinä toimivilla oli selkeästi vähemmän tiedontarpeita, jonka vuoksi myös tiedonhankinnan merkitys omassa harrastuksessa koettiin vähäisemmäksi. Useammassa toimijuusroolissa toimivilla myös tiedontarpeet olivat suuremmat, minkä kautta tiedon ja tiedonhankinnan merkitys jokaisella osa-alueella ja eri roolissa oli suurempi.

Haastateltavista neljä piti tarvittavan tiedon saamista osittain merkityksellisenä. Koettiin, että tiedon saaminen auttoi prosessissa ja paremman lopputuloksen saavuttamisessa, mutta ilmankin olisi pärjännyt. Eräs vastaajista koki faktatiedon saamista tärkeänä, jotta lopputulos olisi aito ja hyvä, sen sijaan tuki ja neuvot eivät olleet välttämättömiä. Tiedon saamisen koettiin vähentävän omaa kuormitusta ja stressiä, ja jos tietoa ei ollut saatavissa, oli siitä mahdollista selviytyä, mutta tällöin oma tekeminen kuormittui enemmän. Näistä neljästä vastaajasta kaksi piti tiedon merkitystä lähes olemattomana. Toinen haastateltavista koki tiedon auttavan näyttelijänprosessissa, mutta silti sen merkitystä ei pidetty tärkeänä. Sen sijaan nämä kaksi vastaajaa pitivät kuitenkin tuen saamista hieman merkityksekkäämpänä, mutta ei pakollisena.

Kuusi haastateltavaa piti tiedon saamista tärkeänä tai erittäin tärkeänä ja kokivat sillä olevan oleellinen vaikutus kaikkeen tekemiseen. Näistä kuudesta kaksi haastateltavaa kokivat tiedon oleellisena oman osaamisen ja harrastuksessa kehittymisen kannalta. Vastaajista vain kahdelle sekä tieto, että tuki oli erittäin tärkeää. Tukea korkeasti arvotavat vastaajat mainitsivat kaikki tärkeimmäksi tuen muodoksi vertaistuen. Vertaistuki kanssaharrastajilta ja ohjaajilta koettiin erittäin tärkeäksi. Vertaistuen avulla omasta tekemisestä tuli varmempaa ja nautinnollisempaa

6.5 Tiedonhankinnan esteet ja ongelmat

Tiedonhankinnassa kohdattiin erilaisia ongelmia johtuen monista eri syistä. Haastateltavien joukosta löytyi kuitenkin selkeitä yhteisiäkin tekijöitä, jotka olivat rajoittaneet tiedonhankintaa ja tiedon saantia. Useammalla haastateltavalla oma epävarmuus tai ujous kysyä apua, neuvoa tai tietoa olivat vaikuttaneet tiedonhankintaan. Ajanpuute esiintyi myös yhtenä suurimpana ongelmana tiedonhankinnassa. Suurin osa vastaajista kuitenkin koki löytävänsä tarvitsemansa tiedon. Ongelmia esiintyi hakusanojen muotoilussa sekä esimerkiksi projektien alussa siksi, ettei vielä ollut muodostunut käsitystä siitä millaista tietoa tulisi tarvitsemaan. Tietoa haettiin enemmän orientoivasti inspiraation saamiseen kuin jotain tiettyä tarkoitusta varten. Olemassa oleva tiedonmäärä koettiin myös melko massiivisena, mikä koettiin negatiivisena asiana. Oleellisen tiedon löytäminen ja

tunnistaminen suuresta määrästä tietoa koettiin haastavana. Ainoastaan yksi vastaaja oli kokenut ongelmia tiedon luotettavuuden suhteen. Ongelmana oli ollut tunnistaa väärä tieto oikeasta ja olikin erehtynyt toimimaan epäluotettavan tiedon kanssa joitain kertoja aiemmin.

”Ja se justiinsa, että koittaa nopeassa ajassa löytää olennaista tietoa, nii se on tosi hankala tasapaino saavuttaa” (H7)

Haasteltavien vastauksista ei kuitenkaan noussut esiin mitään yhtä yhtenäistä linjaa erilaisista ongelmista tai sellaisesta tiedosta, mitä olisi vaikea löytää. Jokaisella haastattelutavalla oli omat kokemuksensa siitä, millaisia ongelmia kohdattiin omassa tiedonhankinnassa ja millaista tietoa oli vaikea löytää. Erityisesti vaikeudet tietynlaisen tiedon löytymisessä riippuivat tietenkin haastateltavan aiemmista näytelmäprojekteista ja toimijuusrooleista näissä projekteissa ja tällä tavoin näissä kohdatuista melko tilannesidonnaisista ongelmista. Ainoastaan ajankäyttö tuntui nousevan suurimpana yhteisenä tekijänä kohdatuista ongelmista.

Erään haastateltavan esimerkkinä tiedosta, jota oli vaikeaa löytää, olivat esimerkiksi oikeanlaiset lavasteet, koska liikkeet eivät varsinaisesti markkinoi tavaraansa teatterilavasteiksi, vaan muihin tarkoituksiin, joten sopivien lavasteiden löytäminen koettiin haastavaksi. Näyttelijänä toiminut haastateltava kertoi, että niin sanottujen ammattisalaisuuksien tietoon saaminen oli vaikeaa. Hän koki niiden olevan enemmän sellaisia, mitä piti vain oppia itsekseen tekemällä ajan kanssa. Hän koki näiden asioiden oppimisen olevan mahdollista myös esimerkiksi alan kirjallisuudesta, mutta niiden opiskelu vaatisi liikaa aikaa.

Vastaajista neljä ei kokenut ongelmia tiedonhankinnassaan ja loput kuusi olivat kokeneet ainakin jonkinasteisia ongelmia omassa tiedonhankinnassaan. Kuusi vastaajaa oli myös kokenut ongelmia tiedon löytymisessä. Tästä huolimatta kaikki kymmenen vastaajaa olivat kokeneet löytäneensä aina tarvitsemansa tiedon. Vastaajista ainoastaan kaksi koki, ettei ollut kohdannut minkäänlaisia ongelmia tiedonhankinnassa tai tiedon löytymisessä. Toinen näistä vastaajista ei myöskään kokenut tarvitsevansa harrastuksessaan

tiedonhankintaa ja toinen taas koki tekevänsä paljonkin tiedonhankintaa ja sen olevan erittäin olennainen osa harrastustaan.

Useamman haastateltavan puheista nousi esille tietynlaiset rutiinit tiedonhankinnassa. Tieto hankittiin lähes poikkeuksetta aina samalla hyväksi havaitulla kaavalla. Ainoastaan yksi haastateltava koki tämän ongelmana. H10 mielestä omat rajoittuneet kokemukset ja oman mielenkiinnon puute aiheutti sen, ettei tiedonhankintaa laajennettu omien totuttujen tapojen ulkopuolelle.

Omia tiedonhankintatapoja arvioitiin vain yhden kysymyksen verran, mutta monella omat tiedonhankinnantavat nousivat puheeseen jo ennen kuin siitä kysyttiin. Tiedonhankinnantarpeista ja -lähteistä puhuttaessa, useammalla haastateltavalla tuli sivukommenttina aiheesta, että omaa tiedonhankintaa voisi olla enemmänkin ja se voisi olla syvällisempää. Syitä tiedonhankinnan pintapuolisuuteen oli kiire, oma kiinnostuksen puute, osaamattomuus ja kokemus siitä, että harrastus haluttiin pitää niin sanotusti vain harrastuksena eikä antaa sille liikaa omaa vapaa-aikaa ja voimavaroja. Harrastus haluttiin pitää kevyenä ajanvietteenä ja tiedonhankinta koettiin liian aikaa vievänä tai rasakana, mikä tekisi harrastuksesta tällöin enemmän työ- tai opiskelumaisen kokemuksen. Tiedonhankinnan koettiin vievän harrastusta enemmän ammattimaiseen suuntaan ja kuitenkin kaikki vastaajat ilmoittivat, etteivät tavoittele harrastuksestaan ammattia, vaikka osalla se oli ollut aiemmin haaveena.

”Niin se on, tää on tämmöstä aika pintapuolista, mutta emmä nyt tiiä musta se on tähän tarkotukseen riittävä. Et ei olla kuitenkaan tekemässä mitään kansallisbalettia.” (H4)

Tietynlainen ahdistus kuitenkin heijastui vastauksista, sillä useampi vastaaja koki, että saman ryhmän harrastuskavereista moni hankki paljonkin tietoa näytelmäprojekteja varten, verrattuna omaan tiedonhankintaa ja yleensä juuri näissä kohdissa vedottiin omaan tiedonhankinnan johtuvan siitä, ettei harrastuksesta haluttu tehdä liian ammattimaista. Omaa tiedonhankintaa siis vertailtiin muihin harrastuskavereihin ja se koettiin aina olevan suhteessa heihin vähäisempää. Tätä selitettiin oman kiinnostuksen puutteella.

”Mmm.. oon mä ihan tyytyväinen just tältä harrastustasolta. Mut mä vähän ehkä kadehdin näitä, ketkä jotenki tuntuu olevan tosi ”inessä” ja ne lukee ja käy tämmösissä kouluksis. Ite on silleen, eihän mun tarvii olla mitenkään sillee, mä teen siinä määrin ku haluaa..” (H4)

Vastaajista seitsemän olivat tyytyväisiä omiin tiedonhankintatapoihinsa. Näistä seitsemästä kaksi vastaajaa koki olevansa todella tyytyväisiä, eivätkä kokeneet tarvetta tehdä asioita toisin tiedonhankinnan osalta.

Kymmenestä vastaajasta kolme koki olevansa osittain tyytyväisiä omiin tiedonhankintatapoihinsa. Kaikilla kolmella tyytymättömyys omia tapoja kohtaan kumpusi oman tiedonhankinnan vähäisestä määrästä. Vastaajista yksi koki, että omat keinot ja taidot olivat riittämättömät, mutta ei silti halunnut antaa tiedonhankinnalle enempää aikaansa.

Omia tiedonhankintatapoja tarkasteltaessa kysyttiin myös *”mitä voisit tehdä toisin?”*. Kymmenestä vastaajasta seitsemän eivät kokeneet tarvetta muuttaa omaan tiedonhankintakäyttäytymistään. Vastaaja H8 koki, että voisi luottaa enemmän omaan intuitiionsa ja mahdollisesti käyttää erilaisia tarjolla olevia työkaluja, erityisesti roolia rakennettaessa, mutta varsinaisesti omaan tiedonhankintaansa hän ei kokenut muutostarvetta. H1 oli erittäin tyytyväinen omiin tiedonhankintatapoihinsa, mutta koki tietynlaista muutostarvetta. H1 mielestä voisi rakentaa muiden harrastajien kanssa oman tiedonjakamisverkoston, jonka avulla tieto liikkuisi paremmin kanssaharrastajien välillä.

7 YHTEENVETO

Luvussa 7.1 käydään läpi tutkimuksen tuloksia suhteessa aiempiin tutkimuksiin. Aliluvuissa 7.1.1, 7.1.2, 7.1.3 ja 7.1.4 verrataan tutkimuksen tuloksia eri aiheiden pohjalta tarkemmin eroteltuna. Luvussa 7.2 käsitellään tutkimuksen teossa esiin nousseita haasteita ja pohditaan jatkotutkimuksen mahdollisuuksia. Luvussa 7.3 käydään läpi tutkimuksen keskeiset löydökset.

7.1 Tulokset suhteessa aiempaan tutkimukseen

Tutkimuksen tuloksista löytyi Stebbinsin (2007) Serious Leisuren eli vakavan harrastuksen määritteleviä tekijöitä, joita on yhteensä kuusi. Nämä Stebbinsin määrittelemät vakavan harrastuksen tekijät eivät kuitenkaan olleet tutkimuksen kohteena vaan näitä tekijöitä nousi esiin haastateltavien vastauksista muihin kysymyksiin. Tutkimuksen harrastajat olivat toimineet harrastuksensa parissa jo vuosia, joista suurin osa yli viisi vuotta. Tämä on vaatinut harrastajilta sitkeyttä pysytellä harrastuksensa parissa silloinkin, kun kaikki ei ollut sujunut helposti. Tämä oli Stebbinsin (2007, 11-13.) kuudesta määrittelevästä tekijästä ensimmäinen. Useammalla harrastajalla oli kokemusta esimerkiksi tilanteista, joissa olisi tarvinnut emotionaalista tukea, mutta olivat syystä tai toisesta jääneet ilman sitä. Tämä oli vaatinut ponnisteluja selvitä asioita yksistään ja päästä eteenpäin. Useampi harrastaja oli kokenut myös tehneensä virheitä jollain tavoin, joko esityksissä tai harjoituksissa ja tämä oli vaatinut tukea ja sitkeyttä harrastuksessa eteenpäin jatkamisessa.

Stebbinsin (2007, 11-13.) määrittelemistä tekijöistä toinen eli harrastuksen muuttuminen uraksi, tapahtuu ajan saatossa ja kaikilla harrastajilla näin ei ollut vielä käynyt. Osa harrastajista oli tuoreempia ja harrastusta oli takana vasta kahden vuoden verran, jolloin harrastus ei ollut vielä ehtinyt muuttua harrastusuraksi. Pidempään harrastaneet olivat jo kokeneet harrastusuran tuomat epävarmuudet, onnistumiset ja erilaiset käännekohtat. Kolmas tekijä eli merkittävä henkilökohtainen panostus harrastukseen näkyi harrastajissa jatkuvana kouluttautumisena esimerkiksi käymällä improvisaatiokursseilla tai

opettelemalla maskeerausta. Tutkimuksen harrastajista jokainen hankki jatkuvasti tietoa orientoivasti. Näiden lisäksi harrastukseen ja sen aikatauluihin piti sitoutua, mikä vaati kaikilta panostusta.

Neljäs tekijä näistä Stebbinsin (2007, 11.13.) määrittelyistä sisälsi kahdeksan kestävää hyötyä. Itsensä toteuttamista, rikastuttamista, itseilmaisua, itsensä elvyttämistä ja uudistamista löytyi useamman harrastajan vastauksista. Haastateltava H7 kuvaili vastauksissaan useampaa roolin rakentamiseen liittyvää tilannetta, joissa oli päässyt toteuttamaan ja ilmaisemaan itseään sekä roolin rakennusvaiheessa, että esittämisessä. Haastateltava H10 kuvaili harrastajateatterissa toimimista ”henkireiäksi”. Teatteri oli toiminut elämän vaikeina aikoina itseä uudistavana ja elvyttävänä tekijänä. Yhteenkuuluvuus ja sosiaaliset suhteet korostuivat eniten kaikkien vastauksissa. Jokainen haastateltava mainitsi tärkeäksi muut harrastuskaverit, heiltä saadun avun ja tiedon sekä sen, kuinka harrastus yhdisti heitä. Harrastajateatterissa toimiminen koostuu aina projekteista ja kausista. Yksi kausi saattaa kestää joko syksyn ja kevään tai vain toisen näistä. Yleisesti ottaen jokaisen projektin lopputuloksena syntyy näytelmä, mikä vastaa Stebbinsin (2007) jaottelun kestävää tulosta. Saavutuksen tunteita ja omankuvan parantumista syntyi esimerkiksi silloin, kun harrastaja oli selvinnyt jostain vaikeasta tehtävästä itsenäisesti ja pystyi mahdollisesti jälkeensä antamaan muille tukea ja neuvoja vastaavanlaisen tilanteen selättämiseksi. Haastateltava numero 3 oli kohdannut paljon itselleen uusia ja haastavia tilanteita toimiessaan tuottajana ensimmäisiä kertoja. Näistä tilanteista kuitenkin selvittyään, uusien tuottajien kouluttajana, hän pystyi käyttämään näitä voimavarojaan ja kouluttamaan uusia tuottajia niin, että he osaisivat selviytyä vastaavista tilanteista.

Stebbinsin (2007, 11-13.) määrittelemä viides ominaisuus on harrastusyhteisön ainutlaatuinen ilmapiiri. Ilmapiiri koostuu jaetuista asenteista, käytännöistä, arvoista, uskomuksista ja tavoitteista. Tässä tutkimuksessa ei keskitytty tutkimaan harrastusyhteisössä vallitsevaa ilmapiiriä tai tunnistamaan ilmapiirin koostavia osia, mutta paloja siitä nousi kuitenkin esiin haastateltavien vastauksissa. Yhtenä esimerkkinä haastateltava H8 kuvaili harrastusryhmästensä saamaa tukea ja hyvistä suorituksista saatuja palkintoja

kantavana voimana, mikä on vienyt harrastuksessa eteenpäin. Haastateltava H5 kuvaili, kuinka jokaisella on oma määritelty toimijuusrooli produktiossa ja kuinka jatkuvalla yhteistyöllä saadaan oikeanlainen lopputulos aikaiseksi. Useamman haastateltavan vastauksissa nousi esiin, kuinka ohjaaja on porukan kantava voima, jolla pysyy kokonaisuus käsissä ja jonka puoleen voi aina kääntyä. Stebbinsin (2007, 11-13.) määrittelyistä kuudes ja viimeinen tekijä on tapa identifioitua voimakkaasti omaan harrastukseensa. Harrastajien suhtautuminen harrastukseen vaihteli. Osalle vastaajista harrastus oli muodostunut vuosien saatossa todella tärkeäksi osaksi elämää. Toisille harrastus oli vain tapa rentoutua ja nauttia, eikä siihen haluttu panostaa tiettyä tasoa enempää. Harrastajien identifioitumista omaan harrastukseensa ei kuitenkaan tässä tutkimuksessa tutkittu.

7.1.1 Toimijuusroolin vaikutus tiedonhankintaan

Tutkimuksen tulokset ovat paljolti samansuuntaisia aiempien näyttelijöihin kohdistuneiden tutkimustulosten kanssa. Sosiaaliset kontaktit ja sosiaalinen kanssakäyminen nousivat korostetusti esille aiemmissa sekä tässä tutkimuksessa. Tärkeimpiä lähteitä olivat muut produktioon osallistuvat toimijat sekä omat sosiaaliset kontaktit. Tämä koski kaikkia toimijoita eikä eroa löytynyt eri toimijuusroolien välillä. Medaille (2009) tutkimuksesta selvisi, että produktioon osallistuvat henkilöt kokoontuivat useita kertoja keskustelemaan produktioon liittyvistä löydöksistä. Tiedonhankinta tapahtui usein itsenäisesti, mutta tiedon jakaminen oli oleellista, sillä toisten löydökset saattoivat vaikuttaa toisen lopputulokseen ja teoksen yhtenäisyyteen. (Medaille 2009, 334-335.) Monille epäviralliset keskustelut työkavereiden kanssa sekä erilaiset harjoituksissa koetut vuorovaikutustilanteet olivat tärkein tapa saada uutta tietoa ja ymmärrystä varsinaisen aktiivisen tiedonhankinnan sijaan (Olsson 2010a, 245; 2010b 275).

Oma toimijuus produktiossa vaikutti kuitenkin tiedontarpeisiin oleellisesti. Erilaisissa toimijuuksissa toimivat tarvitsivat erilaista tietoa ja myös hankkivat sitä osittain eri tavoin. Kaikkia toimijuuksia kuitenkin yhdisti se, että suurin tiedontarve oli esityksen valmisteluvaiheessa. (Medaille 2009, 334-335.) Tämä käy ilmi myös tämän tutkimuksen tuloksista. Suurimmat tiedontarpeet keskittyivät näytelmäproduktion alkuvaiheeseen, esityk-

seen valmistautuessa. Tiedontarpeet vähenivät oleellisesti tai jopa lakkasivat siinä kohtaan, kun näytelmää jo esitettiin. Tämä koski kaikkia toimijuusrooleja. Olssonin (2010) tutkimuksen kohteena olleilla ammattinäyttelijöillä osalla oli kokemusta myös useammasta työnkuvasta teatterissa. Kohdejoukon kokemuksen mukaan, tiedonhankinta erityisesti formaaleista lähteistä oli taustatoimintaa, mitä suoritettiin ennen produktion aloitusta tai niiden välissä. (Olsson 2010b, 275.)

Näyttelijöille tärkein tiedonhankinnan kohde oli oma roolihahmo näytelmässä: roolihahmoon liittyvät tunteet, vaatetus, maskeeraus, puhetyyli ja aikakausi. Yllättävää tutkimuksen tuloksissa oli se, että aiempiin tutkimuksiin peilaten harrastajanäyttelijöiden tiedontarpeet eivät juuri eronneet ammattinäyttelijöiden tiedontarpeista. Tiedontarpeisiin vaikutti kuitenkin esitettävä näytelmä. Kaikkiin ei tarvinnut valmistautua samalla tavalla ja yhtä laajalla tiedonhankinnalla. Suurin osa loi useamman tulkinnan roolihahmostaan ja osa myös koulutti itseään jatkuvasti, opetellen erilaisia näyttelemiseen liittyviä tekniikoita, jota varten piti myös etsiä tietoa. Samanlaisia tuloksia löytyi myös Medailien (2009) tutkimuksen tuloksista koskien erityisesti näyttelijöitä. Näyttelijät kaipasivat tietoa erityisesti näytelmän aikakaudesta, kulttuurista, muodista sekä puhekielestä. Tämä vaihteli produktiossa, esitettävän näytelmän mukaan. Jokaista näytelmää varten näyttelijöiden tarvitsi kuitenkin kehittää erilaisia tulkintavaihtoehtoja roolihahmoaan varten. (Medaille 2009, 334-335.) Samansuuntaisia tuloksia löytyi myös Olssonin (2010 ja 2013) tutkimuksesta teatteriammattilaisten parissa. Näyttelijöille oli tärkeää etsiä niitä tunteita, joita heidän olisi tunnettava roolihahmoaan esittäessään (2010a, 248-249; 2010b, 276; 2013).

Tuottajien tiedontarpeita ei oltu tarkasteltu aiemmissa tutkimuksissa, joten heidän tiedontarpeidensa tarkastelu tuotti täysin uutta tietoa. Tuottajia on myös ammattilaisteattereissa, mutta harrastajateattereissa heidän roolinsa korostuu, koska useammalla harrastajalla on monta toimijuusroolia joko harrastusuransa aikana tai jopa samanaikaisesti, jolloin tuottajien tiedontarpeet liittyvät eri toimijuusroolien tiedontarpeita tarkastellessa oleellisesti mukaan. Tuottajien tiedontarpeet erosivat melko paljon muiden toi-

mijuusroolien tiedontarpeista. Heidän tehtävänsä keskittyivät enemmän produktiota tukeviin erilaisiin tukitoimintoihin, joten myös tiedontarpeet koskivat näitä tukitoimintoja. Muissa harrastusrooleissa, kuten näyttelijöillä ja tanssijoilla, tiedontarpeet olivat enemmän luovia ja esitettävään näytelmään keskeisesti liittyviä.

Tiedontarpeiden lisäksi tarvittavan tiedon määrä ja tiedonhankinnan kesto erosivat muista toimijuusrooleista. Tiedontarve oli muiden tavoin suurimmillaan näytelmäproduktion alussa, mutta tarpeet kestivät tasaisemmin läpi koko produktion, verrattuna muihin toimijuuksiin. Tietoa tarvittiin esimerkiksi muista harrastaja- ja ammattilaisteattereista sekä näytelmän mainostamiseen, taustaan ja kontekstiin liittyen. Tuottajat ovat kuitenkin melko omanlainen ryhmänsä ja sinänsä poikkeavat monella tapaa muista toimijuusrooleista. Heidän jättäminen tutkimuksen ulkopuolelle ei olisi kuitenkaan ollut mielekästä harrastajateatterikontekstissa, sillä lähes jokaisella harrastajalla on useampi toimijuusrooli, joista tuottajana toimiminen oli yksi. Tuottajien ottamisella mukaan tutkittavien piiriin saadaan kattavampi kuva koko harrastajateatterissa toimivien kirjosta.

Erityisesti näyttelijänä toimivat saivat inspiraatiota käsillä olevaan produktion, esimerkiksi roolihahmon luomiseen, orientoivalla tiedonhankinnalla. Käsikirjoitus toimi usein inspiraationlähteenä näyttelijöille, mutta käsikirjoitusta käytettiin myös aktiiviseen tiedonhankintaan. Sosiaalisten kontaktien jälkeen, käsikirjoitus nousi eniten esiin tutkittavien vastauksissa. Tiedonhankintaa tehtiin myös faktojen tarkistamiseen tai laajempaa kontekstia varten, kuten näytelmän taustoihin tiettyyn aikakauteen liittyen tai muuta vastaavaa. Inspiraation etsiminen näkyi hyvin keskeisenä Medaillen (2009) mukaan teatteriammattilaisten tiedonhankinnassa. Inspiraatio oli keskeisimpiä aktiivisen ja orientoivan tiedonhankinnankohhteita. Käsikirjoitus nousi myös Medaillen tutkimuksessa keskeiseksi inspiraation lähteeksi. (Medaille 2009, 334-335.) Inspiraation lähteinä toimivat usein myös musiikki, taide, lehdet ja valokuvat (Medaille 2009 337-338).

Orientoivaa tiedonhankintaa ei oltu tarkasteltu samalla tavalla Medaillen ja Olssonin tutkimuksissa, kuin tässä tutkimuksessa. Skov (2013) mainitsee Museovierailijoiden tiedonhankintatutkimuksessaan, niiden harrastajien, jotka ovat kiinnostuneita puolustus- ja asevoimien historiasta ylipäätään, hakevan tietoa omaksi ilokseen. Heitä motivoi hakea

tietoa vain oman mielenkiinnon vuoksi. Tämä nousi esille myös tässä tutkimuksessa. Orientoivaa tiedonhankintaa tapahtui jatkuvasti, koska aihe kiinnosti ja sitä tehtiin omaksi iloksi. Orientoivaa tiedonhankintaa tapahtui hyvinkin monipuolisin tavoin kuten esimerkiksi katsomalla muiden näytelmiä. Olssonin (2010a, 248-249) tutkimuksessa näyttelijät sen sijaan välttelivät muiden näytelmien ja näyttelijäsuoristusten katsomista etukäteen, sillä sen ei haluttu vaikuttavan omaan tulkintaan näytelmästä ja omasta roolihahmosta.

Tärkeimpinä motivaation ja inspiraation lähteinä nousivat Medaillen (2009, 343-345) tutkimuksen tuloksista teksti, yhteistyö ja yleisö. Näiden lisäksi inspiraatiota haettiin selailemalla kirjaston kirjoja tai tekemällä kuvahakuja internetissä. Käsikirjoitus ja yhteistyö nousivat esille myös tässä tutkimuksessa tärkeinä inspiraation- ja tiedonlähteinä. Yleisö ei kuitenkaan noussut samalla tavalla merkittävänä tekijänä kuin Medaillen (2009) tutkimuksessa. Inspiraatiota haettiin esimerkiksi käymällä teatterissa katsomassa muiden näytelmiä, lukemalla alan lehtiä tai keskustelemalla harrastuskavereiden kanssa.

Tärkeimmiksi tiedonhankinnan kohteiksi kaikkien haastateltavien osalta nousivat inspiraation saaminen, uudet harrastusmahdollisuudet sekä tieto näytelmän taustoista sekä kontekstista. Samanlaisia tuloksia löytyi myös Medaillen (2009) tutkimuksesta, josta nousi kuusi ensisijaista tarkoista tiedonhankinnalle. Teatteriammatillaiset etsivät tietoa uusista työtilaisuuksista, oppiakseen näytelmän taustoista tai saadakseen inspiraatiota. Tämän lisäksi kaivattiin tietoa esitysmateriaaleista sekä tietoa ymmärtää näytelmän tarkoitusta ja pysyäksään selvillä alan tapahtumista. (Medaille 2009, 343-345.) Samat aiheet nousivat myös tässä tutkimuksessa ensisijaisiksi tiedonhankinnantarpeiksi. Internetistä etsittiin tietoa uusista työmahdollisuuksista, tarvittavista lavastusmateriaaleista, musiikista puvustuksesta sekä käsikirjoituksista. Internetin lisäksi lähteinä käytettiin paljon myös henkilökohtaisia ja ammatillisia kontakteja, erityisesti etsittäessä uusia työtilaisuuksia, tietoa esitettävästä aiheesta tai roolihahmosta. Henkilölähteet ja yhteistyö koettiin tärkeänä osana tiedonhankintaa. Useimmat saivat tärkeää tietoa koskien esimerkiksi näytelmän aiheita tai roolihahmoja keskustelemalla ystävien, työkavereiden ja erilaisten tuttavien kanssa. Video ja audio lähteitä käytettiin, kun haluttiin ymmärtää

paremmin jotain mielialaa, paikkaa, tyyliä, henkilöhahmoa tai saada inspiraatiota. (Medaille 2009 337-341.)

Näyttelijöiden tiedontarpeet liittyivät tuottajien tavoin pitkälti käsillä olevaan näytelmäproduktioon. Tiedontarpeisiin vaikutti kuitenkin oleellisesti myös se, oliko harrastajalla produktiossa vain yksi toimijuusrooli esimerkiksi näyttelijänä toimiminen vai oliko kyseessä useampi toimijuus, esimerkiksi näyttelijänä ja maskeeraajana toimiminen samassa produktiossa. Tarkasteltaessa kuitenkin kaikkia eri produktioita koko harrastamisen ajalta, tietoa oli tarvittu näytelmän taustoihin ja kontekstiin, roolihahmon luomiseen, puvustukseen, maskeeraukseen sekä erilaisiin näyttämötekniisiin keinoihin. Osa näyttelijöinä toimivista harrastajista myös kouluttivat itseään jatkuvasti tai toisinaan, näyttelemiseen ja siihen liittyviin erilaisiin tekniikoihin. Näitä uusia tekniikoita varten oli myös hankittu tietoa. Tietoa haettiin monipuolisia tarkoituksia varten. Erityisesti näyttelijänä toimivat hakivat tietoa orientoivaan tapaan löytääkseen inspiraatiota käsillä olevaan produktioon, esimerkiksi roolihahmon luomiseen.

7.1.2 Mistä ja miten tietoa hankintaan

Olssonin haastateltavat arvostivat erilaisia pitkäaikaisia suhteita muihin alansa ammattilaisiin ja saatua ymmärrystä juuri näiden kohtaamisten kautta (Olsson 2010a, 247; 2010b, 276). Erityisesti suhteet oman harrastajateatterin muihin harrastajiin nousivat tärkeiksi tiedon ja tuen lähteiksi myös tämän tutkimuksen haastateltavien vastauksissa. Osalle oli muodostunut tärkeitä suhteita myös muihin alan harrastajiin oman harrastajateatterin harrastajien lisäksi. Ammattilaisiin ei juurikaan ollut muita suhteita kuin käymällä erilaisissa ammattilaisten vetämissä koulutuksissa tai satunnaisesti joissain muissa ammattilaisprojekteissa. Ammattilaisilta haettiin ja saatiin kuitenkin paljon inspiraatiota ja tietoa tarkkailemalla heidän työtään, käymällä teatteriesityksissä sekä katsomalla sarjoja ja elokuvia. Skovin (2013) museovierailijoidentutkimuksessa eniten mainintoja saanut lähde oli muut ihmiset, jotka jakoivat saman kiinnostuksen kohteen. Mielenkiintoisesti samassa tutkimuksessa oli noussut esille myös se, että vähemmän aikaa harrastaneet käyttivät enemmän internetiä tiedonhankinnassaan kuin pidempään harrastaneet. Vastaavanlaista havaintoa ei noussut tässä tutkimuksessa esiin.

Ohjaajilla oli keskeinen rooli muiden produktiolaisten tiedonhankinnassa. Ohjaajat etsivät tietoa omiin tarkoituksiinsa, mutta myös välittivät löytämänsä tietoa muille produktiolaisille ja erityisesti näyttelijöille. Näyttelijät myös turvautuivat muista toimijuuksista eniten ohjaajan apuun tietoa etsiessään. Tämä tulos oli yhteneväinen Medaillen (2009, 334-335) tutkimustulosten kanssa, jonka mukaan ohjaajat suosittelivat hyviä lähteitä näyttelijöille erityisesti roolihahmon työstämistä varten. Sen sijaan Olssonin haastattelumat ammattinäyttelijät turvautuivat tiedonhankinnassaan paljon dramaturgin apuun (Olsson 2010a, 247; 2010b, 276; 2013). Ainakin harrastajateatterin kohdalla tämä tuloksen eroavaisuus johtuu siitä, ettei dramaturgia toimijuutena yleensä harrastajateattereissa ole.

Keskustelu muiden oman harrastusryhmän toimijoiden kesken oli tärkeää, sillä jokainen vastasi omasta osuudestaan, mutta esityksestä pitää aina kuitenkin tulla yhtenäinen ja näin ollen tiedon jakaminen oli oleellista. Keskustelut ja yhteistyö olivat tärkeitä sekä tiedon saamisen ja jakamisen näkökulmasta. Tanssijana toiminut harrastaja esimerkiksi teki yhteistyötä ja jakoi tietoa tanssikoreografioita suunnitellessaan bändin jäsenten, muiden tanssivastaavien, ohjaajan sekä visualistien kanssa saadakseen oman koreografiansa toimimaan esityksessä mahdollisimman hyvin. Saman suuntaista tiedon jakamista ja yhteistyötä tapahtui myös Medaillen (2009) tutkimuksessa ammattilaisten piireissä. Tietoa saatiin yhteistyössä muiden kanssa, mutta tietoa oli myös tärkeä jakaa, koska jonkun toisen löydökset jostain aiheesta saattoivat vaikuttaa koko kokonaisuuteen. (Medaille 2009, 334-335.) Skovin (2013) museovierailijoiden tiedonhankintaa tutkineessa tutkimuksessa oli myös paljastunut, että tiedon jakaminen ja kommunikointi muiden samaa harrastavien kanssa oli oleellinen osa harrastusta. Eniten käytettyjä lähteitä asevoimien historiasta kiinnostuneiden kesken olivat toiset ihmiset, jotka jakoivat saman kiinnostuksen kohteen.

Internetin merkitys tiedonhankinnassa oli osaltaan erilaista Medaillen (2009, 337-341) tutkimuksen ammattilaisten ja tämän tutkimuksen harrastajien kesken. Ammattilaiset eivät pitäneet internetistä löytyvää tietoa kovinkaan luotettavana ja käyttivät paljon niin sanottuja perinteisiä tiedonlähteitä kuten kirjaston kirjoja. Internetistä löytyvää tietoa

arvostettiin kuitenkin sen helppouden vuoksi, minkä vuoksi myös harrastajat kääntyivät sen puoleen useimmiten. Internetistä saatavan tiedon helppous ja nopeus olivat sen käytön tärkeimpiä kriteerejä harrastajilla.

7.1.3 Lähteiden ja kanavien valinnan kriteerit

Harrastuskaverit nousivat suosituimmiksi tiedonlähteiksi tämän tutkimuksen vastauksissa. Kriteereinä tälle valinnalle olivat helppous ja luotettavuus. Harrastuskavereihin luotettiin ylipäättään sekä heidän taitoihinsa kyseisen toiminnan parissa. Helppouden merkitys taas korostui siinä, että harrastuskavereita nähtiin harjoituksissa, jolloin heidän kanssaan oli helppoa kommunikoida. Olssonin tutkimuksen tuloksissa näkyi myös tiedonhankintatapojen sosiaalinen luonne. Erilaiset sosiaaliset vuorovaikutustilanteet tarjosivat tilaisuuksia ymmärtää ja merkityksellistää Shakespearen tekstejä. (Olsson 2010a, 245; 2010b 275).

Medaillen (2009, 342) tutkimuksen tuloksista selvisi, että omaa henkilökohtaista kokoelmaa arvostettiin ja sen puoleen käännettiin yleensä erityisesti tiedonhankinnan alkuvaiheessa, mutta se ei riittänyt täyttämään kaikki tarpeita. Tämä erosi merkittävästi tämän tutkimuksen tuloksista, sillä suurimmalla osasta tämän tutkimuksen vastaajista ei ollut omaa henkilökohtaista kokoelmaa. Ainoastaan kaksi vastaajaa kertoi omistavansa harrastukseensa liittyvää kirjallisuutta, joiden puoleen saatettiin palata useinkin, tarkistaakseen joitain faktoja tai etsiäkseen vastausta käsillä olevana ongelmaan tai kysymykseen.

Skovin (2013) tutkivat puolustusvoimien esineistä ja historiasta kiinnostuneet Online-museokokoelman käyttäjät arvostivat museon online-kokoelmassa juurikin kokoelman joustavuutta ja helppoa tavoitettavuutta. Tämä on linjassa myös tässä ja muissa aiemmissa tutkimuksissa tunnistettuihin lähteiden ja kanavien valintojen kriteereihin.

7.1.4 Ongelmat ja esteet tiedonhankinnassa

Savolaisen (1993, 127) mukaan yksilölle muodostuu tottumus omaa tiedonhankintaansa kohtaan ja tämä tottumuksesta muodostunut toimintamalli juurtuu ja vakiintuu sillä tavoin, että sitä on enää vaikea tunnistaa. Tämä vaikuttaa yksilön suhtautumistapaan arkipäivän ongelmissa ja olemassa oleviin ratkaisukeinoihin. Harrastajat myös tässä tutkimuksessa, luettelivat tottumuksesta syntyneitä toimintamalleja ratkaisukeinoina, erilaisiin kohdattuihin tiedonhankintaa vaatineisiin tilanteisiin kyseisen harrastuksen kohdalla. Haastateltavan H5 kuvaili sitä alla olevalla tavalla:

” No google nyt perus tommonen mihi on tottunu ja oppinu ja se sitte ohjaa muihin juttuihin ja emmä tiiä kyl mistä muualta löytäis tanssivideoita ku sieltä youtubesta..”

Harrastukseen liittyvää arkielämän tiedonhankintaa suoritettiin ”vähimmän vaivan periaatteella”, kuten myös Haasio ja Savolainen sen totesivat (2004). Tietoa hankittiin sieltä, mistä sitä oltiin totuttu saamaan helposti, nopeasti ja luotettavasti. Tämä on linjassa myös aiempien tutkimusten kanssa. Aiempi positiivinen kokemus lähteestä vaikutti suuresti sen valintaan myös myöhemmin uudestaan. Arkielämään liittyvä tiedonhankinta on aiempien tutkimusten valossa toteutunut yleensä niin sanotusti vähimmän vaivan periaatteella. Tiedonhankinnan lähteet/kanavat ovat valikoituneet sen perusteella, oliko lähteestä jo aiempaa kokemusta sekä lähteen helpon saatavuuden ja käytettävyyden perusteella. Lähteinä suosittiin henkilölähteitä kuten ystäviä tai työtovereita sekä heidän antamiaan suosituksia muista lähteistä. (Haasio & Savolainen 2004, 112-113.)

7.2 Tutkimuksen teon haasteet ja jatkotutkimus

Tutkimusaiheen rajaaminen tuotti alkuvaiheessa hieman haasteita, sillä aihe on kartoittamaton ja olisi ollut mielenkiintoista tutkia kaikkea ilmiöön liittyvään. Tutkimuksen tekemisen suurimpia haasteita olivat kuitenkin haastattelukysymysten valinta, muotoilu ja itse haastattelutilanteet. Taustatiedoissa ei esimerkiksi kysytty haastateltavien opinto- tai työtaustaa ja tutkimuksen kulun edetessä tuloksia analysoitaessa, nousi pohdinta kyseisen tiedon merkityksestä esiin useamman kerran. Asiaa ei kuitenkaan lähdetty jälkikäteen tiedustelemaan haastateltavilta, ja näin ollen se ei kuulunut tulosten

analysointiin. Kyseisellä tiedolla olisi kuitenkin saattanut olla jonkinlaista merkitystä suhteessa tuloksiin, ja jatkotutkimusta ajatellen tuloksia voisi laajentaa ja syventää myös tämän haastateltavien taustaan liittyvän kysymyksen myötä.

Haasteita tuotti myös haastattelukysymysten muotoilu ja tarvittavien esimerkkien antaminen ilman, että kuitenkaan ohjaisi tutkimusta tiettyyn suuntaan. Tämän lisäksi itse haastattelutilanteessa, kun kysymyksiä ei voinut esittää täsmällisesti samassa järjestyksessä tai muodossa kuin haastattelurungossa, vaati tarkkuutta, ettei ohjaillut haastateltavan vastauksia johonkin tiettyyn suuntaan. Erityisesti esimerkkien antaminen erilaisista mahdollisista tiedonhankinnankohdeista oli haasteellista, sillä haastateltavat ilmaisivat haastattelutilanteessa tarvetta saada jopa enemmän esimerkkejä, kun valmiiksi haastattelukysymyksiin oli mietitty. Samalla kuitenkin esimerkkien antaminen on riskialtista, sillä tämä saattaa ohjata haastateltavien vastauksia, jos vaikka kyseisessä tilanteessa haastateltavalla ei tule mieleen antaa mitään omia oikeita esimerkkejä ja silloin saatetaan herkästi tarttua vain haastattelijan antamiin esimerkkeihin. Yllätyksenä nousi myös tarve selittää ja tarkentaa haastattelukysymyksiä haastateltaville. Tässä tilanteessa valittu tutkimusmenetelmä palveli hyvin, sillä pelkällä kysymyslomakkeella vastausten väärinymmärtämisen riski olisi ollut paljon suurempi.

Haastattelu tutkimusmenetelmänä lisäsi siis näin ollen tutkimuksen luotettavuutta, sillä mahdollisuus selittää kysymyksiä ja käsitteitä haastateltaville sekä tarkentaa haastateltavien vastausten merkitystä haastateltavilta itseltään, poisti mahdollisten räikeiden väärinymmärrysten riskiä sekä helpotti haastateltavien vastausten tulkintaa myöhemmässä vaiheessa, kun merkityksiä oltiin tarkastettu ja tarkennettu etukäteen, jo haastatteluvaiheessa. Laadullisen menetelmän tavoin, tutkimuksen luotettavuuden arvioimiseksi ja lisäämiseksi, on koko tutkimusprosessi kuvattu mahdollisimman tarkasti ja selkeästi. Tutkimuksen luotettavuutta lisää myös se, että tutkijan omaa vaikutusta tutkimuksen kulkuun on arvioitu sekä haastattelujen toteuttamisen, että kysymysten muotoilun kannalta.

Oma pitkä tausta harrastajateatterissa oli sekä hyödyksi että haitaksi. Pitkä tausta kyseisestä harrastuksesta auttoi ymmärtämään haastateltavia ja heidän kokemiaan tilanteita

paremmin, mutta samalla se vaati tarkkuutta siinä, ettei tulkitse haastateltavien tuloksia omien kokemusten pohjalta. Tutkimustulosten tulkinta ei aina ollut myöskään yksiselitteistä. Osa vastaajista oli jännittyneitä tai eivät jostain muusta syystä löytäneet yhtään esimerkkejä vastauksissaan, ja tämä vaati hieman luovuutta ohjata haastattelua uudestaan saman aiheen ja johtoajatuksen pariin ilman, että haastateltava hermostui. Suurin osa vastaajista kuitenkin innostui haastattelun aikana vastaamaan melko rönsyilevästi kysymyksiin, ja moni yksittäinen kysymys sai vastauksen jonkin pitkän kertomuksen muodossa, mikä ei välttämättä loppujen lopuksi oikein edes vastannut esitettyyn kysymykseen. Näistä vastauksista oleellisen informaation poimiminen ja oikea tulkinta olivat myös herkkiä asioita. Vaikka haastattelutilanteessa pyrittiin ohjaamaan keskustelua tutkimuksen aihepiireihin, ei se aina onnistunut, koska tilannetta ei myöskään liikaa haluttu kontrolloida.

Tutkimuksen aihe on täysin uusi, joten jatkotutkimusta ja ylipäättään syvempää ymmärrystä saisi kasvattamalla haastateltavien määrää ja ottamalla mukaan lisää erilaisia menetelmiä tulosten syventämiseksi kuten esimerkiksi tarkkailu tai erilaisten tehtävien teettäminen. Tämän tutkimuksen tulokset ovat linjassa aiempien tutkimusten tulosten kanssa ja tukevat niistä saatuja tuloksia. Saadut tulokset antavat hyvän pohjan jatkotutkimuksen rakentamiselle. Tutkimuksen tuloksia voisi syventää esimerkiksi tutkimalla harrastajien opiskelu- tai työtaustan vaikutuksia tiedonhankintaan harrastuksen parissa. Inspiraatioon liittyvien tiedontarpeiden ja tiedonhankinnan kartoittamista voisi myös syventää. Näiden lisäksi jatkotutkimusta aiheesta olisi mielenkiintoista toteuttaa tutkimalla esimerkiksi Savolaisen määrittelemien elämäntavan ja elämänhallinnan tapojen tunnistamalla ja tutkimalla niiden vaikutusta yksilön tiedonhankinnan tapoihin. Mielenkiintoista olisi ollut tunnistaa tämän tutkimuksen yksilöiden jokaisen oma elämänhallinnantyyppi Savolaisen (1995) määrittelemistä neljästä eri elämänhallinnantyyppistä.

Stebbinsin (2007) vakavan harrastuksen tarjoamat kymmenen eri palkintoa, olivat hyvin samankaltaisia näiden Stebbinsin määrittelemien kuuden tekijän kanssa, joista vakava harrastus koostui. Näitä kymmentä eri palkintoa, jotka koostuivat henkilökohtaisista sekä sosiaalisista palkinnoista, ei kuitenkaan tarkasteltu tässä tutkimuksessa enempää

ja nämä voisivatkin tarkemman tarkastelun alla olla hyvä mahdollisuus jatkotutkimuksen tekemiseen. Stebbinsin (2007) esittelemä flow-ilmiö ja sen vaikutus harrastuksen mielekkyyteen, merkitykseen ja tiedonhankintaan olisi myös mielenkiintoinen aihe jatkotutkimukselle, sillä harrastajateattereissa toimiminen näyttäisi jo tämän tutkimuksen tuloksen valossa liittyvän flow-ilmiöön.

7.3 Johtopäätökset

Harrastajateattereissa toimivien tiedonhankinta ja tiedontarpeet vaikuttaisivat olevan osittain sidoksissa omaan toimijuusrooliin produktiossa. Toimijuusroolit saattavat vaihdella eri produktioissa ja näin ollen myös tiedontarpeet ja käytetyt lähteet vaihtelevat. Tästä huolimatta kaikkien toimijuuksien kesken eniten käytettiin henkilölähteitä ja erityisesti omassa produktiossa mukana olevia kanssatoimijoita kuten näyttelijöitä ja erityisesti ohjaajaa, jonka puoleen käännettiin yleensä ensimmäisenä. Tiedontarpeet vaihtelivat toimijuusroolin lisäksi myös produktion mukaan. Toiset näytelmäproduktiot olivat haastavampia esimerkiksi siitä syystä, että näytelmä sijoittui historialliseen aikaan ja tällöin syntyi suurempi tarve tutustua näytelmän taustoihin ja kontekstiin. Tuottajien tiedontarpeet pysyivät kuitenkin eniten samankaltaisina produktion vaihtumisesta huolimatta, sillä heidän työnkuvansa oli eniten staattinen verrattuna muihin toimijuusrooleihin ja näin ollen myös heidän tiedontarpeensa pysyivät melko samoina produktiosta huolimatta. Tietyt produktiot saattoivat kasvattaa tiedontarpeita, mutta tietyt perustoinnot ja niiden synnyttämät tiedontarpeet pysyivät melko vakioina.

Emotionaalinen tuki ja tiedonhankinta inspiraation saamiseksi, nousivat yllättävällä tavalla hyvin keskeisiksi aiheiksi tutkimuksen tuloksissa. Emotionaalista tukea oli tarvinnut lähes jokainen haastateltava, ja sen merkitystä harrastukselle arvostettiin, vaikka sen puutteen ei kuitenkaan koettu merkittävästi vaikuttavan harrastamiseen. Inspiraatio nousi yhdeksi eniten orientoivaa tiedonhankintaa virittäneeksi aiheeksi. Lähestulkoon kaikki vastaajat kertoivat tarvitsevänsä inspiraatiota näytelmäproduktiossa toimimiseen kuten esimerkiksi roolin luomiseen tai käsikirjoittamiseen. Inspiraatiota haettiin monella eri tavalla, mutta kaikkia tapoja yhdisti se, ettei inspiraatiota voitu etsiä tietyillä tavoilla

tai tietyistä lähteistä/kanavista vaan se oli pitkäkestoista toimintaa, mikä yleensä syntyi ajan kuluessa selatessa esimerkiksi alan lehtiä tai katsomalla muiden näytelmiä. Inspiraation synty vaikutti silti olevan melko sattumanvaraista, sillä toisinaan se saattoi tapahtua hetkessä esimerkiksi näkemällä jonkun toisen tuotoksia tai keskustelemalla harrastuskaverin kanssa. Inspiraation saaminen tällaisessa luovassa harrastuksessa oli kuitenkin erittäin tärkeää emotionaalisen tuen tavoin. Harrastuksen luovuutta vaativa puoli antoi sille selkeästi omat erityispiirteensä tiedontarpeiden ja tiedonhankinnan suhteen.

Henkilölähteet ovat myös muissa tiedonhankinnantutkimuksissa nousseet keskeiseen asemaan. Tässä tutkimuksessa henkilölähteiden käytön yleisyyttä selittää harrastuksen tiivis yhteisö ja yhteistyö. Näytelmäproduktio syntyy tiiviissä yhteistyössä, useissa harjoituksissa näytelmäkauden aikana. Tällöin tiedontarpeet liittyvät kiinteästi juuri kyseiseen näytelmään ja produktioon, johon yleensä parasta apua tarjosivat samassa produktiossa mukana olevat kyseisestä näytelmästä tietävät harrastuskaverit. Toisinaan kuitenkin käännnyttiin myös muiden tuttujen ja harrastuskavereiden puoleen, jotka eivät olleet mukana samassa produktiossa, mutta toimivat myös harrastajateattereissa. Heiltä saattoi saada jotain erityistietoa, kuten valaistukseen tai musiikkiin liittyen, jos heidän tiedettiin olevan kyseisen alan toimijoita.

Tiedonhankinnan merkitys vaihteli melko suuresti produktiossa ja oman toimijuuden mukaan. Tämän lisäksi totutuilla ja opituilla tiedonhankinnantavoilla oli merkitystä siihen kuinka paljon tietoa tarvittiin ja hankittiin. Haastateltavien vastauksissa erottui viitteitä omaan taustaan esimerkiksi opiskelujen suhteen ja sieltä opittuihin tapoihin tiedonhankinnan suhteen, mutta koska haastateltavien taustan merkitystä suhteessa harrastukseen liittyvään tiedonhankintaan ei tutkittu tässä tutkimuksessa, jäi tämä osuuden merkitys vielä suurimmaksi osaksi pimentoon. Tämän tutkimuksen tuloksista kuitenkin saadaan jo alkukäsityksiä siitä, millaisia tiedontarpeita tällaisessa luovassa harrastuksessa on ja kuinka niitä täytetään tiedonhankinnalla.

LÄHTEET

Alasuutari P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. 2011. Tampere: Osuuskunta Vastapaino. [Viitattu 16.2.2019].

Aineistohallinnan käsikirja. Päivitetty 8.11.2017. Kvalitatiivisen datatiedoston käsittely. [Verkkosivusto]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto, Tampereen yliopisto. [Viitattu 17.3.2018]. Saatavana: <http://www.fsd.uta.fi/aineistohallinta/fi/kvalitatiivisen-datan-kasittely.html>

Byström, K. & Järvelin, K. 1995. Task complexity affects information seeking and use. Information processing & management 31 (2), 191-213. [Viitattu 16.3.2019].

Eskola, J. & Vastamäki, J. 2010. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa: J, Aaltola & R, Valli. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I: Metodien valinta ja aineistonkeruu, virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-Kustannus, 26-44.

Haasio, A. & Savolainen, R. 2004. Tiedonhankintatutkimuksen perusteet. Helsinki: BTJ kirjastopalvelu Oy.

Hartell, J. 2006. Information activities and resources in an episode of gourmet cooking. Information Research: An International Electronic Journal 12 (1), 282. [Viitattu 16.3.2019].

Hartel, J. 2007. Information Activities, Resources, and Spaces in the Hobby of Gourmet Cooking. University of California. Information Studies. A dissertation. [Viitattu 16.3.2019].

Hartel, J. 2010. Leisure and hobby information and its users. Teoksessa: M.J. Bates & M.N. Maack (toim.) Encyclopedia of library and information sciences. 3rd. ed. London: Taylor & Francis 2010, s. 3263-3274. [Viitattu 21.4.2016].

Hevey, D. 2010. Think Aloud Method. Teoksessa: Encyclopedia of Research Design. California: SAGE Publications, 1504-1506. [Viitattu 19.4.2019].

- Hirsjärvi, S.; Remes P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15 uud. p. Helsinki: Tammi.
- Korhonen, P. 1993. Opettamisen taito ja taidekasvatus. Teoksessa: Nurmi, A-M (toim.) Tie teatteri-ilmaisuun. Helsinki: Teatterikorkeakoulu Täydennyskoulutuskeskus, 38-44.
- Laaksovirta, M. 1993. Suomalainen harrastajateatteri. Teoksessa: Nurmi, A-M (toim.) Tie teatteri-ilmaisuun. Helsinki: Teatterikorkeakoulu Täydennyskoulutuskeskus, 92-105.
- Liiton esittely. 2016. [Verkkosivu]. Helsinki: Suomen harrastajateatteriliitto. [Viitattu 18.4.2016]. Saatavana: <http://www.shtl.fi/sht/esittely>
- Medaille, A. 2010. Creativity and craft: the information-seeking behavior of theatre artists. *Journal of Documentation* Vol. 66 (3), 327-347.
- Mekler, E. 1989. Masters of the stage: British acting teachers talk about their craft. New York: Grove Weidenfeld.
- Olsson, Michael R. 2010a. All the world's stage - the information practices and sense-making of theatre professionals. *Libri* 60 n:o 3, s. 251-252.
- Olsson, Michael R. 2010b. The play's the thing: theater professionals make sense of Shakespeare. *Library & Information Science Research* 32 n:o 4, s. 272-280. [Viitattu 24.10.2015].
- Olsson, Michael R. 2013. Gently to hear, kindly to judge: the affective information practices of theatre professionals and journalists. *Information Research* 18 n:o 3. [Viitattu 6.10.2019]. Saatavana: <http://InformationR.net/ir/18-3/colis/paperC22.html>
- Rentola, K. 1993. Tieni taiteen maailmaan. Teoksessa: Nurmi, A-M (toim.) Tie teatteri-ilmaisuun. Helsinki: Teatterikorkeakoulu Täydennyskoulutuskeskus, 45-57.
- Ruusuvuori J. & Nikander P. 2017. Haastatteluaineiston litterointi. Teoksessa: Hyvärinen, Nikander ja Ruusuvuori (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Osuuskunta Vastapaino. [Viitattu 24.2.2018].

Savolainen, R. 1993. Elämäntapa, elämänhallinta ja tiedonhankinta: arkielämän ei-ammatillisen tiedon hankinnan tutkimuksen viitekehityksen hahmottelua. Tampere: Tampereen yliopisto. Tampereen yliopiston kirjastotieteen ja informatiikan laitoksen tutkimuksia, 39.

Savolainen, R. 1995. Everyday Life Information Seeking: Approaching Information Seeking in the Context of "Way of Life". Library & Information Science Research 17 (3), 259-294. [Viitattu 13.10.2018].

Savolainen, R. 1999. Tiedontarpeet ja tiedonhankinta. Teoksessa: I, Mäkinen (toim.) Tiedon tie: Johdatus informaatiotutkimukseen. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy, 73-109.

Savolainen, R. & Kari, J. 2004. Placing the internet in information source horizons. A study of information seeking by Internet users in the context of self-development. [Verkolehtiartikkeli]. Library & Information Science Research 26, 415–433 [Viitattu 22.4.2017].

Savolainen, R. 2010. Tiedonhankintatutkimuksen lähtökohtia. Teoksessa: S. Serola (toim.) Ote informaatiosta: Johdatus informaatiotutkimukseen ja interaktiiviseen mediaan. Helsinki: BTJ Finland Oy, 75-115.

Savolainen, R. 2016. Tiedonhankintatutkimuksen lähtökohtia. [www-dokumentti]. Tampere: Tampereen yliopisto. [Viitattu 9.3.2019]. Saatavana: http://www.uta.fi/sis/iti/va-lintakoeteos/Tiedonhankinta_2016.pdf

Schechner, R. 2003. Performance Theory. Lontoo: Taylor & Francis. [Viitattu 6.4.2019].

Sinivuori, P. & Sinivuori, T. 2000. Esiripusta aplodeihin: Opas harrastajateatteriohjaajille ja ilmaisukasvattajille. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.

Sinivuori, T. 2002. Teatteriharrastuksen merkitys: teatteriharrastusmotiivit ja taiteellinen oppiminen teatteriesityksen valmistusprosessissa. Tampereen yliopisto. Kasvatus-tieteiden tiedekunta. Akateeminen väitöskirja. [Viitattu 19.4.2016]. Saatavana: <http://urn.fi/urn:isbn:951-44-5336-0>

Skov, Mette. 2013. Hobby-related information-seeking behaviour of highly dedicated online museum visitors. Information Research 18 n:o 4. [Viitattu 2.12.2015]. Saatavana: <http://InformationR.net/ir/18-4/paper597.html>

Sonnenwald, D. H. 2001. A research method to investigate information seeking using the concept of information horizons: an example from a study of lower socio-economic students' information seeking behaviour. The New Review of Information Behaviour Research 2, 65-85.

Stanislavski, K.S. 1938. Näyttelijän työ: omakohtaisen luovan eläytymisen saavuttamiseksi. Suomentaja Juhani Konkka. Näköispainos 2012. Helsinki: Työväen näyttämöiden liitto ry.

Stebbins, R. A. 2007. Serious Leisure: A Perspective for Our Time. 2nd. pr. 2008. New Brunswick: Transaction Publishers.

Tampereen Lääketieteen Kandidaattiseura. Näytelmäkerho Pseudo. [Verkkosivusto]. Tampere: Tampereen Lääketieteen Kandidaattiseura TLK ry. [Viitattu 11.10.2017]. Saatavana: <https://www.tampereenkandit.fi/tlk/sivu/pseudo>

Tampereen ylioppilasteatterin esittely. [Verkkosivusto]. Tampere: Tampereen ylioppilasteatteri. [Viitattu 11.10.2017]. Saatavana: <http://www.tayt.fi/teatteri/esittely/>

TNL. [Verkkosivu]. Helsinki: Työväen Näyttämöiden Liitto r.y. [Viitattu 18.4.2016]. Saatavana: <http://tnl.fi/tnl-tyovaen-nayttamoiden-liitto>

Tumppila, V. 2017. Teatterin perustajajäsen. Teatteri Ääriraja. Taustatietoa Teatteri Äärirajasta. [Henkilökohtainen Facebook viesti] 7.10.2017.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Vilkkä, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4 uud. p. Jyväskylä: PS-kustannus [Viitattu 17.3.2018].

Wilson, T.D. 1999. Models in information behaviour research. *Journal of Documentati-*
ton 55 (3), 249-270. [Viitattu 17.3.2019].

LIITE 1: HAASTATTELUN SAATEKIRJE

Hei!

Opiskelen Tampereen yliopistossa informaatiotutkimusta ja interaktiivista mediaa. Kirjoitan tällä hetkellä graduani, jonka aiheena on harrastajateatterissa toimivien tiedonhankinta ja tarpeet. Tutkimukseni toteutan teemahaastatteluina, joihin etsin nyt sopivia haastateltavia. Haastatteluiden tulokset tulevat graduuni anonymisti. Haastattelun kesto on maksimissaan noin yksi tunti. Toivomukseni olisi saada useampi haastateltava samasta harrastajaryhmästä, mutta yhteensä noin 5 henkilöä/ryhmä.

Haastateltavien kriteereitä ovat:

- Teatterissa toimiminen on sinulle vain harrastus, et siis tee sitä työksesi.
- Olet toiminut harrastajateattereissa jo useamman vuoden. Mielellään enemmän kuin kaksi vuotta. (Tämä hieman tapauskohtaista)
- Sinulla ei tarvitse olla mitään tiettyä toimijuutta harrastajateatterissa voit siis olla näyttelijä, lavastaja, ohjaaja ja niin edelleen. Kunhan et vain saa siitä palkkaa. Toimijuuksia voi olla myös useita yhtä aikaa.
- Satunnaiset aiemmat teatterissa toimimisesta saadut palkkiot eivät ole este haastattelulle, mutta teatteri jatkuvana tulonlähteenä on.

Etsin innokkaita harrastajia ja haastateltavia.

Minulle voi ilmoittautua sähköpostiosoitteeseen: - tai viestillä numeroon: -

Laita mukaan nimesi ja yhteystietosi niin olen sinuun yhteydessä.

LIITE 2: HAASTATTELUKYSYMYKSET

Haastattelukysymykset:

Taustakysymykset:

- Ikä
- Sukupuoli

Harrastuksen taustatiedot:

- Kuinka kauan olet toiminut (harrastanut) harrastajateattereissa?
- Millaisissa tehtävissä toimit harrastajateatterissa?
- Mikä on päätoiminen tehtäväsi harrastajateatterissa? Mikä sivutoiminen?
- Harrastajateatterisi nimi ja paikkakunta?

1. Mihin tarkoituksiin ja millaista tietoa harrastajateatterissa toimivat tarvitsevat?

1. Miten yleensä valmistaudut näytelmäprosessia varten? Kerro esimerkkejä.
2. Muistuu mieleesi tilanteita, joissa olet tarvinnut tietoa tai neuvoa teatteriharrastustasi varten?
3. Oletko tarvinnut tietoa maskeeraukseen, puvustukseen tai lavastukseen tai muuhun sellaiseen liittyen?
4. Oletko tarvinnut tietoa uusista teatteriin liittyvistä harrastustilaisuuksista?
5. Entä oletko tarvinnut joissakin tilanteissa emotionaalista tukea tai kannustusta? Kerro näistä konkreettisia esimerkkejä.
6. Kuinka usein tiedon tai neuvojen/tuen tarvetta on ilmennyt: ovatko nämä tarpeet yksittäisiä vai esiintyykö niitä kaiken aikaa?
7. Miten tärkeänä pidät, että saat tarvitsemaasi tietoa/tukea/neuvoja?
8. Onko sinulla ollut tilanteita tai tapauksia, joissa olet jostakin syystä jäänyt ilman tarvitsemaasi tietoa/neuvoa/tukea? Mistä tämä johtui?
9. Millaisia vaikutuksia tällä oli, miten selvisit tämän tyypisestä tilanteesta?
10. Mikä merkitys tiedonhankinnalla on ollut harrastuksessasi?

2. Miten tietoa hankitaan? Mistä kanavista/lähteistä?

1. Mistä lähteistä tai kanavista hankit tietoa teatteriharrastustasi varten?
2. Miten olet tullut tietoiseksi näistä kanavista/ lähteistä?
3. Palaatko samojen lähteiden äärelle uudelleen? Miksi?

4. Oletko kohdannut hyödyllistä tietoa niin sanotusti sattumalta esimerkiksi keskustelemalla harrastuskaverin kanssa?

3. *Millä kriteereillä kanavat/lähteet valitaan?*

1. Miksi käytät juuri näitä lähteitä/ kanavia? Kerro perustelu.
2. Käytätkö jotain tiettyä kanavaa/ lähdettä eniten? Miksi?
3. Miksi jokin tiedonlähde on mielestäsi hyvä?
4. Miksi et käytä tiettyjä kanavia? Perustele.

4. *Millaisia ongelmia tai esteitä tiedonhankinnassa ilmenee?*

1. Ilmeneekö tiedon hankinnassa ongelmia, millaisia?
2. Löydätkö tarvitsemasi tiedon?
3. Millaista tietoa on vaikea löytää?
4. Miten tyytyväinen/tyytymätön olet tapoihisi hankkia tietoa. Jos olet tyytymätön, mitä voisit tehdä toisin tiedonhankinnan osalta?

Palaute haastattelusta

1. Mitkä haastattelun kysymykset olivat helppoja tai vaikeita? Mistä helpous/vaikeus johtui?
2. Muuta lisättävää haastatteluun liittyen? Vapaa sana.

Tiedonlähdehorisonttikuvion teettäminen haastateltavalla.